

მართლსაჭალები ეფექტიანობის ევროპული კომისია (CEPEJ)

სახელმძღვანელო მითითებები კიბერმართლსაჭალებსთვის
საჭირო ცვლილებათა ხელშეწყობაზე

მოქმედი ინსტრუმენტების ინვენტარიზაცია და
კარგი პრაქტიკის მიმოხილვა

Translation co-funded
by the European Union

cepej
European
Commission
for the Efficiency
of Justice
Commission
européenne
pour l'efficacité
de la justice

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

მართლმსაჯულების ეფექტიანობის ევროპული კომისია (CEPEJ)

სახელმძღვანელო მითითებები კიბერმართლმსაჯულებისთვის საჭირო ცვლილებათა ხელშეწყობაზე

მოქმედი ინსტრუმენტების ინვენტარიზაცია და
კარგი პრაქტიკის მიმოხილვა

მიღებული CEPEJ-ის 28-ე შეხვედრაზე 2016 წლის
7 დეკემბერს

ევროპის საბჭო

ინგლისური გამოცემა:

European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) Guidelines on how to drive change towards Cyberjustice

ფრანგული გამოცემა:

Commission européenne pour l'efficacité de la justice (Cepej) Lignes directrices sur la conduite du changement vers la cyberjustice

ტექსტი შექმნილია და გამოიყენება ევროპის საბჭოს ნებართვით. მოცემული დოკუმენტი გამოქვეყნდა ევროპის საბჭოსთან მეთანხმებით, მაგრამ მასზე სრულად პასუხისმგებელია მთარგმნელი.

თარგმანი მომზადდა და იბეჭდება ევროპის საბჭოს პროექტის „სასამართლო სისტემის ანგარიშვალდებულებისა და ეფექტიანობის გაუმჯობესება და ადვოკატთა პროფესიონალიზმის ამაღლება საქართველოში“ - ფარგლებში, რომელიც თანადაფინანსებულია ევროკავშირისა და ევროპის საბჭოს მიერ, „პარტნიორობა კარგი მმართველობისათვის“ (PGGI) ფარგლებში. მის შინაარსზე პასუხისმგებლობა ეკისრება მხოლოდ ევროპის საბჭოს და იგი შეიძლება არ ასახავდეს ევროკავშირის შეხედულებებს.

2022 წელს გამოქვეყნებული მოცემული პუბლიკაცია წარმოადგენს 2017 წლის გამოცემის თარგმანს და მასში წარმოდგენილია ორიგინალური პუბლიკაციის მონაცემები, რომელიც ეხება წევრ ქვეყნებს 2022 წლის მარტამდე მდგომარეობით. მინისტრთა კომიტეტის 2022 წლის 16 მარტის გადაწყვეტილების შემდეგ, რუსეთის ფედერაცია აღარ არის ევროპის საბჭოს წევრი სახელმწიფო

(500 სიტყვამდე) ამონაწერთა გამრავლება დასაშვებია გარდა კომერციული მიზნებისა, თუ დაცულია ტექსტის მთლიანობა, ამონაწერი არ გამოიყენება კონტექსტის მიღმა, არ იძლევა არასრულ ინფორმაციას ან სხვაგვარად არ შეჰყავს მკითხველი შეცდომაში ტექსტის ბუნების, მოცულობის ან შინაარსის მიხედვით. ორიგინალი ტექსტი ყოველთვის უნდა იყოს მითითებული შემდეგნაირად: „© ევროპის საბჭო, გამოცემის წელი“. ყველა სხვა თხოვნა, რომელიც ეხება დოკუმენტის მთლიანად ან ნაწილის გამრავლებას/თარგმნას, უნდა გაეგზავნოს ევროპის საბჭოს კომუნიკაციების დირექტორატს (F-67075 Strasbourg Cedex ან publishing@coe.int).

ყველა თხოვნა, რომელიც ეხება ამ დოკუმენტის ან მისი რომელიმე ნაწილის ხელახლა გამოქვეყნებას ან თარგმნას, უნდა მიემართოს კომუნიკაციის დირექტორატს (publicing@coe.int). დოკუმენტთან დაკავშირებული ყველა სხვა კორესპონდენცია უნდა გაეგზავნოს მართლმსაჯულების ეფექტიანობის ევროპულ კომისიას (CEPEJ) cepej@coe.int

ყდა და დიზაინი: დოკუმენტების და პუბლიკაციების წარმოების დეპარტამენტი (SPDP), ევროპის საბჭო

ფოტო: Shutterstock

წინამდებარე გამოცემა არ არის რედაქტირებული დოკუმენტების და პუბლიკაციების წარმოების დეპარტამენტის (SPDP) მიერ, ბეჭდვითი და გრაფიკული შეცდომების შესწორების მიზნით.

ევროპის საბჭოს გამომცემლობა

F-67075 Strasbourg Cedex

<http://book.coe.int>© ევროპის საბჭო, 2022 წლის ნოემბერი. ყველა უფლება დაცულია. ლიცენზირებულია ევროკავშირისთვის პირობებით

სარჩევი

შესავალი 3

ნაწილი 1: ევროკულ სასამართლო სისტემაში მოქმედი კიბერმართლმსაჯულების ინსტრუმენტები 5

1.1	მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობა	5
1.2.	კომუნიკაცია სასამართლოებს შორის და სპეციალისტებთან	16
1.3	მოსამართლის, პროკურორისა და სასამართლოს განმწესრიგებლის მხარდაჭერის ინსტრუმენტები	22
1.4	სასამართლოს ადმინისტრირება	29

ნაწილი 2: კომპიუტერული აკარატურების მიდგომიდან სტრატეგიულ მიდგომამდე: ინფორმაციული სისტემების შემუშავება სასამართლო სერვისების ხარისხის გასაუმჯობესებლად 37

2.1	ინფორმაციული ტექნოლოგიების განვითარება მართლმსაჯულების სფეროში	38
2.2	განსაზღვრეთ მკაფიო ამოცანები, ტექნიკური საკითხების გაუთვალისწინებლად	41
2.3	გაითვალისწინეთ ძირითადი კრიტერიუმები, რომლებიც ხელს უწყობს ინფორმაციული ტექნოლოგიების შეუფერხებელ ამოქმედებას	43
2.4.	გამოყავით პროექტის მიზნების შესაბამისი რესურსები	46
2.5	მომავალი მომხმარებლები აქტიურად ჩართეთ ინსტრუმენტთა შემუშავების პროცესში, პროექტის არსებობის მანძილზე	47
2.6	ინფორმაციული ტექნოლოგიის ამოქმედების პოლიტიკა შეიმუშავეთ ყველა დაინტერესებული მხარის მონაწილეობით	48
2.7	პროექტის მართვის კულტურიდან ინოვაციისადმი პრაქტიკულ მიდგომამდე	50

დანართი 1 53

დანართი 2 57

შესავალი

1. ბოლო წლებში ევროპის საბჭოს წევრმა სახელმწიფოებმა¹, სასამართლო სისტემების მუშაობისა და ეფექტიანობის გასაუმჯობესებლად, საინფორმაციო ტექნოლოგიური ინსტრუმენტების გამოყენება დაიწყეს. თავად ციფრული ინსტრუმენტების დანერგვის პროცესი, რაც უნდა დიდი/მცირე იყოს მისი მასშტაბები ან მოსალოდნელი ფინანსური შედეგები, ხშირად აღიქმება მართლმსაჯულების მოდერნიზების საშუალებად, თუმცა იშვიათად ითვალისწინებენ, რა გავლენა შეიძლება იქონიოს ციფრული ინსტრუმენტების დანერგვამ სასამართლოს მოდერნიზებულ სისტემებზე. დღესდღეობით, ყველა თანხმდება, რომ მართლმსაჯულების სისტემა ვერ დარჩება საინფორმაციო ტექნოლოგიების განვითარების მიღმა, ვინაიდან ამ უკანასკნელს მნიშვნელოვანი გავლენა აქვს საზოგადოებაზე, სადაც ფუნქციონირებს მართლმსაჯულების სისტემა, ასევე, მოსახლეობაზე, ვისთვისაც განკუთვნილია ეს სისტემა. ამავდროულად, ინფორმაციული და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების (ICT) მართლმსაჯულების სისტემაში ინტეგრირება ისე, რომ არ დაზიანდეს მისი უმთავრესი მიზანი და ღირებულებები, მნიშვნელოვანი გამოწვევაა და ეს სფერო ნაკლებად არის დოკუმენტირებული. თუმცა, სასამართლო სისტემაში 2000-იანი წლების დასაწყისიდან მოქმედი ტექნოლოგიების განვითარების დონე იძლევა საშუალებას, რომ შეფასდეს მათი პრაქტიკაში გამოყენება 15 წლის შემდეგ, ევროპის საბჭოს წევრ სახელმწიფოთა გამოცდილებაზე დაყრდნობით.

2. წინამდებარე სახელმძღვანელო პრინციპებით, CEPEJ-ის სურს, თავისი წვლილი შეიტანოს ამ სფეროს დოკუმენტირებაში, ევროპული სასამართლო სისტემების კონტექსტში მოპოვებულ უახლეს გამოცდილებაზე დეტალური ინფორმაციის თავმოყრით; ასევე, კრიტიკულად შეაფასოს ბოლო წლებში საინფორმაციო ტექნოლოგიების გამოყენება მართლმსაჯულების სისტემაში და გამოწვევები, რომლებსაც ეს ტექნოლოგიები უქმნის მართლმსაჯულების სფეროში მომუშავე სპეციალისტებსა და გადაწყვეტილების მიმღებ პირებს. CEPEJ-ის მიერ კიბერმართლმსაჯულებაზე ფოკუსირების მიზანია, ხელი შეუწყოს დებატებს ამ თემაზე და სასამართლო სისტემები უზრუნველყოს ექსპერტული ცოდნით, რომელიც სცდება პროგრამული უზრუნველყოფის შემუშავებისა თუ გამოყენების საკითხებს: იგი მოიცავს ყველა მიმდინარე მოვლენას, რომლებიც გავლენას ახდენს მართლმსაჯულების სისტემის ადმინისტრირებაზე, ინფორმაციული და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების გამოყენებით. „ელექტრონული მართლმსაჯულებისგან“ განსხვავებით, რაც გულისხმობს საინფორმაციო ტექნოლოგიების გამოყენებას ციფრულ სამყაროში მართლმსაჯულების განსახორციელებლად, ტერმინი „კიბერმართლმსაჯულება“ რეალურად მოიცავს ვრცელ და დისციპლინათაშორის ლიტერატურას, რომელიც ეფუძნება ინფორმაციის თეორიას. ეს ლიტერატურა მიუთითებს იმ ორგანიზაციებსა და ადამიანურ აქტივობებში მიმდინარე ღრმა ცვლილებებზე, რომლებიც ინფორმაციულ სისტემებს იყენებენ გამომწვევათა უკეთ იდენტიფიცირებისათვის. შესაბამისად, კიბერმართლმსაჯულება ფართოდ აღიქმება იმ სიტუაციების დაგუფებად, სადაც ინფორმაციული და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების გამოყენება, სულ მცირე, დავების განხილვის შემადგენელი ნაწილია, როგორც სასამართლოში, ისე მის გარეთ.

3. კიბერმართლმსაჯულების ციფრული ინსტრუმენტები ხშირად ხელს უწყობს სასამართლო სისტემათა ეფექტიანობისა და ქმედითობის გაზრდას, მწირი რესურსების კონტექსტში. ამავდროულად, მნიშვნელოვანია, ციფრული ინსტრუმენტების გამოყენებისას გათვალისწინებული იყოს როგორც საზოგადოებრივი მართლმსაჯულების ხარისხის სტანდარტთა ამაღლება, ისე მართლმსაჯულების სისტემის სპეციალისტთა და მომხმარებელთა საჭიროებები. კერძოდ, მართლმსაჯულების ინფორ-

1 - კვიპროსის მონაცემები არ შეიცავს ინფორმაციას იმ ტერიტორიის შესახებ, რომელზეც არ ვრცელდება კვიპროსის რესპუბლიკის მთავრობის ეფექტიანი კონტროლი.
- მოლდოვას რესპუბლიკის მონაცემები არ შეიცავს ინფორმაციას დნესტრისპირეთის შესახებ, რომელზეც არ ვრცელდება მოდლოვას რესპუბლიკის მთავრობის ეფექტიანი კონტროლი.
- სერბეთის მონაცემები არ შეიცავს ინფორმაციას კოსოვოს ტერიტორიის შესახებ* (* წინამდებარე ტექსტში კოსოვოზე მითითება, როგორც ტერიტორიის, ისე ინსტიტუციების ან მოსახლეობის მხრივ, უნდა გავიგოთ გაეროს უშიშროების საბჭოს 1244-ე რეზოლუციის შესაბამისად და იმგვარად, რომ არ დაზიანდეს კოსოვოს სტატუსი).
- უკრაინის მონაცემები არ შეიცავს ინფორმაციას იმ ტერიტორიების შესახებ, რომელზეც არ ვრცელდება უკრაინის მთავრობის კონტროლი. ევროპის საბჭოს წებისმიერი საქმიანობა ყირიმის ავტონომიურ რესპუბლიკასა და ქალაქ სევასტოპოლში მიზნად ისახავს ადამიანის უფლებათა ხელშეწყობას ამ ტერიტორიაზე მცხოვრები ადამიანების ინტერესთა დასაცავად. დაუშვებელია მათი ინტერპრეტაცია იმგვარად, რომ მოხდეს დეფაქტო იურისდიქციის განმარტებული ხელისუფლების ან ტერიტორიის შეცვლილი სტატუსის აღიარება.
- გაერთიანებული სამეფოს შემთხვევაში, ცალკეა წარმოდგენილი ინგლისისა და უელსის, შოტლანდიის და ჩრდილოეთ ირლანდიის მონაცემები, რადგან აღნიშნული სამი მართლმსაჯულების სისტემა განსხვავებულად არის ორგანიზებული და ერთმანეთისგან დამოუკიდებლად ფუნქციონირებს.

მაციული სისტემები ეჭვქვეშ არ უნდა აყენებდეს იმ ძირითად პრინციპებს, რომლებსაც ეფუძნება სასამართლოს საქმიანობა; ასევე, საფრთხე არ უნდა დაემუქროს სამართლიანი სასამართლოს უფლებას - რომელსაც იცავს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია (ECHR) - და CEPEJ-ის მიერ მართლმსაჯულების ხარისხის ასამაღლებლად შემუშავებულ ინსტრუმენტებს. პირიქით, ინფორმაციულმა ტექნოლოგიებმა უნდა გაზარდოს მათი გავლენა. ეს არის არა საბოლოო მიზანი, არამედ საშუალება, რომელიც ხელმისაწვდომი უნდა იყოს გადაწყვეტილების მიმღები პირების, სპეციალისტებისა და მხარეებისათვის.

4. ამრიგად, წინამდებარე სახელმძღვანელო პრინციპებს ორმაგი მიზანი აქვს:

პირველ რიგში, ევროპულ დონეზე არსებული ინსტრუმენტების ინვენტარიზაცია და მათი ამოცანებისა თუ პოტენციალს გათვალისწინება სასამართლო სისტემების ხარისხისა და ეფექტიანობის გასაუმჯობესებლად. აღნიშნული მიდგომის ფარგლებში, დოკუმენტი გამოავლენს კიბერმართლმსაჯულების გამოყენების გზებს, რომლებსაც ყოფს ოთხ ძირითად კატეგორიად (მათი მიზნების შესაბამისად): მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობა; კომუნიკაცია სასამართლოსა და სპეციალისტებს შორის; სასამართლოს ადმინისტრირება; და მოსამართლეებისა და განმწესრიგებლების მხარდაჭერა. თითოეულ კატეგორიასთან დაკავშირებით წარმოდგენილია შემდეგი ინფორმაცია: ინოვაციური ინსტრუმენტის დადებითი მხარეები; მისი გამოყენების შესაძლო გრძელვადიანი შედეგები; ინსტრუმენტის წარმატებისთვის გასათვალისწინებელი საკითხები; და პოტენციური რისკები, რომლებიც უკავშირდება ინსტრუმენტის გამოყენებას.

5. წინამდებარე სახელმძღვანელო პრინციპების მეორე მიზანია გადაწყვეტილების მიმღებ პირთა დახმარება კიბერმართლმსაჯულების დასაწერად საჭირო ცვლილებების განხორციელებაში. ამ მხრივ, დოკუმენტი მიმოიხილავს კიბერმართლმსაჯულების ზოგად პრინციპებს, გარკვეულ უკუკავშირთან ერთად, რომელიც განსაკუთრებით სასარგებლოდ მიიჩნევა ევროპული ციფრული მართლმსაჯულების პოლიტიკის შემუშავებისა და განხორციელების კუთხით.

6. წინამდებარე სახელმძღვანელო პრინციპები მომზადდა იმ დეტალური მონაცემებისა და ინფორმაციის საფუძველზე, რომლებიც CEPEJ-მ შეაგროვა თავისი საქმიანობის ფარგლებში, განსაკუთრებით, ევროპული სასამართლო სისტემების შეფასების კონტექსტში (CEPEJ-GT-EVAL). ამ კუთხით აღსანიშნავია, რომ 2016 წლის შეფასების ციკლში (2014 წლის მონაცემები) გამორჩეული ყურადღება გამახვილდა ინფორმაციულ და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიებზე. კერძოდ, მომზადდა და 2016 წელს გამოქვეყნდა ანგარიში, რომელიც ეფუძნება სპეციალური კითხვარის საფუძველზე წევრი სახელმწიფოებიდან მიღებულ ინფორმაციას. ეს კომპლექსური ანგარიში ზუსტად განსაზღვრავს შესაბამის სფეროში თითოეული ქვეყნის განვითარების დონეს და ითვალისწინებს CEPEJ-ის მიერ მანამდე ჩატარებულ ანალიზს, რომელიც შეეხებოდა ინფორმაციული ტექნოლოგიების (IT) გავლენას სასამართლო სისტემების ეფექტიანობასა და ხარისხზე. დამატებით, დოკუმენტში წარმოდგენილია ორიგინალი მონაცემები ინფორმაციული ტექნოლოგიების კონკრეტული პროექტების შესახებ, რომლებიც 2016 წლის გაზაფხულზე შეგროვდა. ეს მონაცემები შეიცავს წევრი სახელმწიფოების მიერ ნებაყოფლობით წარმოდგენილ ინფორმაციასა და CEPEJ-ის წევრებსა და „საპილოტე სასამართლოების ქსელს“ შორის ჩატარებული დისკუსიების საფუძველზე მოპოვებულ ცნობებს.

7. და ბოლოს, CEPEJ-ის მართლმსაჯულების ხარისხის სამუშაო ჯგუფმა (CEPEJ-GT-QUAL), თითოეული წევრის გამოცდილების საფუძველზე, გამოავლინა და განიხილა კიბერმართლმსაჯულების მნიშვნელოვანი მიმართულებები. ჯგუფის მიერ განეულ სამუშაოზე დაყრდნობით, სახელმძღვანელო აღწერს კავშირებს განსახილველ თემასა და მართლმსაჯულების ხარისხის საკითხებს შორის. კერძოდ, სახელმძღვანელო პრინციპებში მითითებულია „მართლმსაჯულებისა და სასამართლოების ხარისხის ხელშეწყობის საკონტროლო ჩამონათვალებზე“ (CEPEJ(2008)2E), გადაწყვეტილების მიმღები პირებისა და სამართლის სპეციალისტებისათვის განკუთვნილ თვითშეფასების ინსტრუმენტზე. მისი მიზანია მართლმსაჯულების ხარისხის წრილში კანონმდებლობის, პოლიტიკისა და პრაქტიკის გაუმჯობესება სხვადასხვა კითხვის გამოყენებით. კიდევ ერთი საკონტროლო ჩამონათვალი, რომელიც კიბერმართლმსაჯულების სფეროს შეეხება, წარმოდგენილია წინამდებარე დოკუმენტის დანართში. თვითშეფასების ეს ინსტრუმენტი მიემართება ინფორმაციული და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების განვითარებას მართლმსაჯულების ადმინისტრირების სფეროში. საკონტროლო ჩამონათვალის შემდგომ წარმოდგენილია ევროპის საბჭოს იმ ინსტრუმენტებისა და დოკუმენტების ბიბლიოგრაფია, რომლებიც პირდაპირ უკავშირდება კიბერმართლმსაჯულების სფეროს.

ნაწილი 1: ევროპულ სასამართლო სისტემაში მოქმედი კიბერმართლმსაჯულების ინსტრუმენტები

8. წინამდებარე ნაწილი მიმოიხილავს ევროპულ დონეზე არსებულ კიბერმართლმსაჯულების სისტემებს, იმ მონაცემებზე დაყრდნობით, რომლებიც წარმოდგენილია CEPEJ-GT-EVAL-ის ბოლო ანგარიშში.² სექცია ეფუძნება ინფორმაციას CEPEJ-ის კონკურსში („მართლმსაჯულების ბროლის სასწორი“) გამოვლენილი ინიციატივების შესახებ; ასევე, იმ წევრი სახელმწიფოების მიერ წარმოდგენილ მონაცემებს, რომლებმაც თავიანთი წვლილი შეიტანეს წინამდებარე კვლევის მომზადებაში და ექსპერტს საკუთარი გამოცდილება გაუზიარეს; და ბოლოს, წინამდებარე სექციაში ასახულია CEPEJ-ის წევრებსა და „საპილოტე სასამართლოების ქსელს“ შორის გამართული დისკუსიის შედეგები.

9. იდენტიფიცირებული სისტემები დაჯგუფდა იმ მიზნების მიხედვით, რომლებსაც ისინი ემსახურებიან: მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობა; კომუნიკაცია სასამართლოსა და სპეციალისტებს შორის; მოსამართლეებისა და განმწესრიგებლების მხარდაჭერა; და სასამართლოს ადმინისტრირება. ნათელია, რომ აღნიშნული კატეგორიები აკადემიურია და, ზოგ შემთხვევაში, მათ შორის ზღვარი არ არის მკაფიო. შეგვეძლო, უფრო მაღალი დონის მაგალითები შეგვეტანა რამდენიმე კატეგორიის ქვეშ, ვინაიდან ისინი ერთმანეთთან აკავშირებს ინსტრუმენტებს, რომლებიც შექმნილია ინფორმაციაზე წვდომის, თანამშრომელთა შორის კომუნიკაციის, საქმის მართვის სისტემისა და იურიდიული პროფესიის წარმომადგენელთა მხარდაჭერისთვის. თუმცა, გამეორების თავიდან ასაცილებლად, გადავწყვიტეთ, თითოეული ინსტრუმენტი მხოლოდ ერთხელ გვეხსენებინა და მათი თავისებურებები მხოლოდ ერთი კატეგორიის ფარგლებში განგვეხილა.

10. წინამდებარე დოკუმენტი ზოგადად აანალიზებს სხვადასხვა კატეგორიის ინსტრუმენტთა პოტენციალს, კერძოდ: მიმოიხილავს ინსტრუმენტის დადებით მხარეებს, მისი გამოყენების შესაძლო გრძელვადიან შედეგებს, ინსტრუმენტის დანერგვისას გასათვალისწინებელ საკითხებს, და ბოლოს, იმ პოტენციურ რისკებს, რომლებიც ინსტრუმენტის ამოქმედებას უკავშირდება. აღნიშნული საკითხების განხილვის შემდგომ, თითოეულ ქვესექციაში წარმოდგენილია ევროპის საბჭოს წევრ ქვეყნებში არსებული სისტემების ინფოგრაფიკული მიმოხილვა, ასევე, ხელმისაწვდომი ინსტრუმენტების ნიმუშები, კიბერმართლმსაჯულების სფეროში არსებული მრავალფეროვნების საილუსტრაციოდ სხვადასხვა წევრი სახელმწიფოს მაგალითზე.

1.1 მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობა

11. მართლმსაჯულების ცნება ფართოდ უნდა იყოს გაგებული, ვინაიდან მოიცავს როგორც კანონის ხელმისაწვდომობის გზებს (ინტერნეტსივრცეში ინფორმაციის არსებობა უფლებების შესახებ, პრეცედენტული სამართლის გამოქვეყნება), ისე დავების განხილვის პროცედურებზე წვდომას (ონლაინ იურიდიული დახმარება, საქმის სასამართლოსა ან მედიაციაში გადამისამართება ელექტრონულად).³ სასამართლო სისტემებში მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის ცნებას

² „ევროპული სასამართლო სისტემები: მართლმსაჯულების ეფექტიანობა და ხარისხი: ინფორმაციული და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების გამოყენება ევროპულ სასამართლო სისტემებში“, CEPEJ-ის კვლევა no. 24, 2016 წლის გამოცემა (2014 წლის მონაცემები).

³ იხ. ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის თანახმობისა და დისკრიმინაციის აკრძალვის კომიტეტის რეზოლუცია 2054 (2015) „თანახმობა და დისკრიმინაციის აკრძალვა მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობაში“, რომლის თანახმადაც, მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის ფართო კონცეფცია მოიცავს სხვადასხვა ელემენტს დარღვეული უფლების სათანადოდ აღსადგენად. მათ შორისაა ინფორმაცია უფლებებისა და პროცედურების, იურიდიული დახმარების, სამართლებრივი წარმომადგენლობის, საჩივრის აღძვრისა და სასამართლოთა ზოგადი ხელმისაწვდომობის შესახებ.

ხშირად იყენებენ იმ ციფრულ ინსტრუმენტთა გამოყენების დასასაბუთებლად, რომელთა მიზანია სასამართლოს მომხმარებელთათვის ხელმისაწვდომი ინფორმაციის მოცულობის ან სერვისების დონის გაზრდა, ანდა არსებულ სერვისებზე წვდომის შემაფერხებელი ბარიერების (როგორც წესი, მატერიალური ან ფინანსური ხარჯები) შემცირება.

12. ჯერ კიდევ 2008 წელს, CEPEJ-ის მიერ შემუშავებული „მართლმსაჯულებისა და სასამართლოების ხარისხის ხელშეწყობის საკონტროლო ჩამონათვალი“ მიუთითებდა იმ მნიშვნელოვან კავშირზე, რომელიც არსებობს საინფორმაციო ტექნოლოგიებსა და მართლმსაჯულებაზე ხელმისაწვდომობას შორის. აღნიშნულ დოკუმენტში CEPEJ-მ ამ თემას ერთი სექცია დაუთმო.⁴ მოგვიანებით, ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეამ 2015 წლის ნოემბრის რეზოლუციაში აღნიშნა, რომ მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობა გახლავთ „კანონის უზენაესობაზე დაფუძნებული ნებისმიერი დემოკრატიული სახელმწიფოს ქვაკუთხედი და მოქალაქეთა მიერ ადამიანის უფლებებით ეფექტიანი სარგებლობის წინაპირობა; [ხოლო] მართლმსაჯულების სისტემის ხელმისაწვდომობა ხშირად უკავშირდება მნიშვნელოვან დროსა და ფინანსებს.“ ასამბლეა ასევე მიესალმა ფაქტს, რომ „არაერთი სახელმწიფო ახორციელებს ძალისხმევას სასამართლო პროცესების რეფორმირებისათვის, რათა პროცედურები დაჩქარდეს და გახდეს უფრო ხელმისაწვდომი, განსაკუთრებით, ინფორმაციული და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების თანამედროვე ფორმების გამოყენებით.“⁵

13. შესაბამისად, ინფორმაციული ტექნოლოგია საზოგადოებრივი მართლმსაჯულების სერვისზე ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესებას გვპირდება. მთავარია, მოქალაქეებს ჰქონდეთ ინტერნეტკავშირი და მზად იყვნენ ამ ახალი ურთიერთობის მისაღებად; სასამართლო სისტემებს კი, თავის მხრივ, ჰქონდეთ მზაობა, რომ საკმარისი ინვესტიციები ჩადონ მოწინავე და კომპლექსური ინსტრუმენტების შემუშავებაში, რომლებიც მოითხოვს ან განაპირობებს მათი მოწყობისა და ურთიერთკავშირების შეცვლას. ზოგ შემთხვევაში, იმისათვის, რომ მხარეებმა და, ზოგადად, მოქალაქეებმა სრულად ისარგებლონ ახალი ციფრული სერვისებით, საჭიროა ახალი უნარების გამომუშავება.

1.1.1 მომხმარებელთა მომსახურებისა და საზოგადოებრივი მართლმსაჯულების სერვისის გაუმჯობესება

14. საინფორმაციო ტექნოლოგიების გაუმჯობესებით გაფართოვდა ადამიანებს შორის ინტერაქციის შესაძლებლობები. საზოგადოებრივ სერვისებში, მათ შორის, მართლმსაჯულების სფეროში, მომხმარებელთან კომუნიკაციის გასაუმჯობესებლად სულ უფრო მეტად გამოიყენება ახალი ციფრული ტექნოლოგიები.⁶ მეტი ინფორმაციის მიწოდება და მიწოდების გზების სრულყოფა ის ორი ამოცანაა, რომელთა განხორციელებაც სასამართლო სისტემებში, ინფორმაციული ტექნოლოგიების წყალობით, დაბალი დანახარჯებით გახდა შესაძლებელი. წინამდებარე დოკუმენტი ყურადღებას ამახვილებს ორი სახის სარგებელზე: მიწოდებული სერვისის ხარისხის გაუმჯობესება და მართლმსაჯულების სისტემის ადმინისტრაციული ხარჯების კონტროლი.

15. ბოლო წლებში შექმნილი სხვადასხვა საინფორმაციო ვებსაიტის მთავარი მიზანია მოქალაქეებისთვის ძირითადი ინფორმაციის⁷ წინასწარ მიწოდება, დავის ან სარჩელის აღძვრამდე.

4 კერძოდ, იხ. საკონტროლო ჩამონათვალის სექცია III, სახელწოდებით: „მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობა, მოქალაქეებსა და საზოგადოებასთან კომუნიკაცია.“
5 ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის სამართლებრივ საკითხთა და ადამიანის უფლებათა კომიტეტის რეზოლუცია 2081 (2015), სახელწოდებით: „მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობა და ინტერნეტი: პოტენციალი და გამოწვევები“, პუნქტები 1 და 2.
6 იხ. ევროპის მოსამართლეთა საკონსულტაციო საბჭოს შესაბამისი რეკომენდაცია საბჭოს მოსაზრებაში no. (2011)14 „მართლმსაჯულებისა და საინფორმაციო ტექნოლოგიების შესახებ“, პუნქტები 19-24.
7 აღნიშნული მიზანი პირდაპირ შეესაბამება საკონტროლო ჩამონათვალში წარმოდგენილ პუნქტებს - III.1.2: „არსებობს თუ არა უფასო ინტერნეტსაიტები (რომელთა მომხმარებაც არ საჭიროებს რაიმე თანხის გადახდას), რომლებიც უზრუნველყოფს წვდომას სამართლებრივ ტექსტებზე?“ III.1.4: „სასამართლოს გადაწყვეტილებები და განჩინებები ხელმისაწვდომია სასამართლოს ინტერნეტსაიტებზე?“

ამავე თემაზე ევროპის მოსამართლეთა საკონსულტაციო საბჭოს (CCJE) მიერ 2010 წელს მიღებული „მოსამართლეთა დიდი აქრტია“ მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის შესახებ მე-14 პარაგრაფში საზგასმით აღნიშნავს, რომ „მართლმსაჯულება უნდა იყოს გამჭვირვალე და ინფორმაცია ამ სისტემის მუშაობის შესახებ გამოქვეყნდეს.“

CCJE-მ no. 7 (2005) მოსაზრებაში „მართლმსაჯულება და საზოგადოება“ (§ 6) აღნიშნა: „ევროპულ სახელმწიფოებში დემოკრატიის განვითარება ნიშნავს, რომ მოქალაქეებმა უნდა მიიღონ სათანადო ინფორმაცია საჯარო ხელისუფლების ორგანიზაციული მოწყობისა და იმ პირობების შესახებ, რომლებშიც შემუშავდება კანონები. ასევე მნიშვნელოვანია, მოქალაქეებს ჰქონდეთ ინფორმაცია, თუ როგორ ფუნქციონირებს მართლმსაჯულების ინსტიტუტები.“ შესაბამისად, მე-13 პუნქტში აღნიშნულია: „CCJE-მ უკვე ჩამოაყალიბა ზოგადი პირობები სასამართლოების მიერ მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობაზე ინფორმაციის გავრცელებისთვის (პერიოდული ანგარიშების, დაბეჭდილი სახელმძღვანელოების, ინტერნეტრესურსების, საინფორმაციო ოფისებისა და ა.შ. საშუალებით); CCJE-მ უკვე გასცა რეკომენდაცია საგანმანათლებლო პროგრამების შემუშავებაზე, სპეციფიკური ინფორმაციის მისაწოდებლად (მაგ.: ხელმისაწვდომი სამართალწარმოების ტიპები; სამართალწარმოების საშუალო ხანგრძლივობა სხვადასხვა სასამართლოში; სასამართლო ხარჯები; დავების მოგვარების ალტერნატიული გზები; სასამართლოების მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებები)“ (იხ. CCJE-ს no. 6 (2004) მოსაზრება, §12-15).

ეს ინფორმაცია ხელმისაწვდომია სახლიდან გაუსვლელად, მათთვის გასაგებ ენაზე, და მომხმარებლისადმი მეგობრული ინტერფეისის საშუალებით. ასე მიეწოდებათ ინფორმაცია საკუთარ უფლებებსა და იმ პროცედურულ ნაბიჯებზე, რომლებიც უნდა გადაიდგას აღნიშნული უფლებების განხორციელებისა ან დაცვისათვის. შესაბამისად, სხვადასხვა ქვეყანაში ეტაპობრივად იქმნება საინფორმაციო პორტალები - ხშირად, სასამართლოების, ადვოკატთა ასოციაციების ან სხვა გაერთიანებების ბაზაზე. ისინი აწვდიან მაქსიმალურად სრულ და ერთგვაროვან ინფორმაციას, რომელიც ქვეყანაში ნებისმიერი ადგილიდან ხელმისაწვდომია. უნდა აღინიშნოს, რომ ამ ძალისხმევის გასაღრმავებლად, ევროკავშირი მუშაობს ინფორმაციის ურთიერთდაკავშირებაზე. კერძოდ, მან შექმნა პორტალი, რომელზეც განთავსებულია ევროკავშირის წევრი ქვეყნების მიერ წარმოდგენილი ინფორმაცია, წევრი სახელმწიფოების ენებზე.

16. ონლაინ საინფორმაციო სერვისების შემუშავების პროცესში, დღესდღეობით, განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა მოქალაქეთა დახმარებას და, ამ მიზნით, პრაქტიკული ინფორმაციის უზრუნველყოფას შესაბამის პროცედურებზე.⁸ მას შემდეგ, რაც მომხმარებელი შეავსებს დინამიკურ კითხვარს და წარადგენს დამატებით ინფორმაციას დავის არსის, ღირებულებისა და გეოგრაფიული ადგილმდებარეობის შესახებ, იგი შეძლებს ახალი თაობის პორტალზე გადასვლას და პერსონალიზებული და კონტექსტუალური ინფორმაციის მიღებას. ეს ინფორმაცია მას მისცემს შემდგომი ქმედებების განხორციელების საშუალებას, სათანადო ინსტიტუციური არხების მეშვეობით, კერძოდ: დაუკავშირდება ადვოკატს, მორიგების/მედიაციის სამსახურს ან, რა თქმა უნდა, შესაბამის სასამართლოს. ზოგ შემთხვევაში, მოქალაქეებს მიეწოდებათ უფრო დეტალური ინფორმაცია შესაბამის უწყებასთან გადამისამართების კუთხით; ასევე, ელექტრონულ ფორმატში ხელმისაწვდომი, შესავსები დოკუმენტები და განცხადების გასამყარებლად წარსადგენი დოკუმენტების ჩამონათვალი; ეცნობებათ შესაბამისი დაწესებულების საფოსტო და ელექტრონული მისამართი, ფიზიკური ხელმისაწვდომობის გეგმა, დაწესებულების შიდა ორგანიზაციული მოწყობა, და მოცდის პერიოდები და ვადები. სახელმწიფოთა გამოცდილების თანახმად, ამ სერვისების მიწოდება საჭიროებს მნიშვნელოვან ძალისხმევას, კერძოდ, სათანადო ინფორმაციის უზრუნველყოფას, გამოყენებული ენის გამარტივებას, ერგონომიული პრინციპების გათვალისწინებასა და, ზოგჯერ, პროცედურების გამარტივებასაც.⁹

17. **ზოგიერთი სასამართლო სისტემა მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებული პოლიტიკის საბოლოო მიზნად მიიჩნევს „ღია მონაცემების“ შემუშავებას.** ბოლოდროინდელი ტენდენციის თანახმად, რომელიც საერთაშორისო დონეზე მყარი პოლიტიკური მხარდაჭერით სარგებლობს,¹⁰ ზოგიერთი ქვეყანა ეტაპობრივად ნერგავს სასამართლო მონაცემების ფართო საზოგადოებისთვის ხელმისაწვდომობას. ამის მიზანია ყველა სასამართლო გადაწყვეტილების ხელმისაწვდომობა ინტერნეტსივრცეში. შესაბამის ქვეყნებში, საკანონმდებლო დონეზე მოქმედებს გარკვეული შეზღუდვები პერსონალურ მონაცემებთან დაკავშირებით (მხარეების ვინაობა, მისამართები, ა.შ.).¹¹ „ღია მონაცემების“ პოლიტიკა მნიშვნელოვანი თეორიული წინსვლაა კანონმდებლობაზე ხელმისაწვდომობის კუთხით, ვინაიდან სასამართლოს განჩინებები და გადაწყვეტილებები ყველასთვის ხდება ხელმისაწვდომი, თანაბარი პირობების საფუძველზე. ამავდროულად, „ღია მონაცემების“ პოლიტიკა აჩენს კითხვებს იმ კანონმდებლობის რეალურ ხელმისაწვდომობასთან მიმართებით, რომელიც მოქალაქეებს მიეწოდება „დაუმუშავებელი“ ფორმით, და წინასწარ განსაზღვრავს ფუნდამენტურ ცვლილებებს პროფესიულ წრეებში. ეს ცვლილებები შეეხება იური-

8 ამ ფუნქციებს მოიცავს საკონტროლო ჩამონათვის შემდეგი პუნქტები: III.1.9: „არსებობს ინფორმაცია სასამართლოთა ფუნქციონირების შესახებ და ადვილად ხელმისაწვდომია მოქალაქეებისათვის?“ III.1.10: „ინფორმაცია მოქალაქეების კანონით გათვალისწინებული უფლებებისა და მოვალეობების შესახებ ფართოდ ხელმისაწვდომია (მაგ.: ტელეფონის საერთო ნომრებზე დარეკვით)?“ III.1.13: „სასამართლოს მოსაცდელში და/ან ვებგვერდზე გამოქვეყნებულია ადვოკატების/იურისტების განახლებული ჩამონათვალი?“ III.2.3: „სამართალწარმოებასთან დაკავშირებული ხარჯები/მოსაკრებლები გამჭვირვალეა?“ II.8.1: „არსებობს იმ სასამართლო ექსპერტებისა და თარგმანების განახლებული სია, ვისგანაც შესაძლებელია კონსულტაციის მიღება?“

9 შეადარეთ ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის 2054 (2015) რეზოლუციას: „თანასწორობა და დისკრიმინაციის აკრძალვა მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობაში“, რომლის თანახმადაც (§ 4.1. და 4.2.): „... ასამბლეა წევრ სახელმწიფოებს მოუწოდებს: (4.1.) ...გააუმჯობესონ სამართლებრივი ცნობიერება კონკრეტული საინფორმაციო მექანიზმებისა და კომუნიკაციის ინოვაციური სტრატეგიების მოკვლევისა და განხორციელების; (4.2.) უფლებებისა და პროცედურების შესახებ ადეკვატური ინფორმაცია ხელმისაწვდომი იყოს სხვადასხვა ენაზე და ფორმატში, ასევე, მარტივი ენით, და ისარგებლონ სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენელი შუამავლების დახმარებით მიზნობრივი ინფორმაციის გავრცელებაში.“

10 კერძოდ, იხ.: „ღია მმართველობის პარტნიორობა“, რომელიც 2011 წელს შეიქმნა და ეფუძნება ამ სფეროში პროაქტიული პოლიტიკის მქონე სახელმწიფოთა ჯგუფს; ასევე, მისი შთავონებით შექმნილი ეროვნული ვარიაციები.

11 ამ თვალსაზრისით, იხ.: ევროპული პარლამენტისა და საბჭოს 2003 წლის 17 ნოემბრის 2003/98/CE დირექტივის პრეამბულა, მე-16 პუნქტი, რომელიც შეეხება საჯარო ინფორმაციის ხელახლა გამოყენებას: „საჯარო სექტორში - არა მხოლოდ პოლიტიკურ, არამედ სამართლებრივ და ადმინისტრაციულ შტოებში - ზოგადად არსებული ყველა დოკუმენტის საჯარო ხელმისაწვდომობა დემოკრატიის ერთ-ერთი ძირითადი პრინციპის, ცოდნის უფლების გავრცობის ფუნდამენტური ინსტრუმენტია. აღნიშნული ამოცანა ვრცელდება როგორც ადგილობრივ, ისე ეროვნულ ან საერთაშორისო დონეზე არსებულ დაწესებულებებზე.“

დიულ კონსულტაციასა და სასამართლო მასალების გამოქვეყნებას.

18. შესაბამისად, მართლმსაჯულებასთან დაკავშირებული მონაცემების ღიაობა გავლენას ახდენს მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობაზე. ეფექტიანობის მისაღწევად, ეს პროცესი უნდა ითვალისწინებდეს ფაქტს, რომ პრაქტიკაში მოქალაქეებისათვის რთულია დიდი მოცულობის ინფორმაციაში „გზის გაკვალვა“ და ინფორმაციის გამოყენება საკუთარი საჩივრის გასამყარებლად ან უფლებების დასაცავად. ხშირად მათ ესაჭიროებათ პროფესიონალ შუამავალთან დაკავშირება, კანონმდებლობის ან საქმის კომპლექსურობის გამო. ზოგიერთ ქვეყანაში ახლადშექმნილი შუამავლები ამუშავებენ უფასო და ღია სამართლებრივ/სასამართლო ინფორმაციას. ამასთან, მნიშვნელოვანია, სასამართლო სისტემაში დაფიქრდნენ, თუ რა უპირატესობას აძლევს ზოგიერთ სექტორს (დაზღვევა, საბანკო სფერო ან დასაქმების ბაზარი) ამ მონაცემების ინტერნეტში განთავსება და ინდივიდუალური თუ სტატისტიკური გამოყენება. სახელმწიფო ორგანოები ზოგჯერ მონაცემთა ინტერნეტში განთავსებას ისე თანხმდებიან, რომ არ ითვალისწინებენ, რა ზიანი შეიძლება მიყენოს ამან მათ, ვისი დაცვა და მომსახურებაც ევალებათ სახელმწიფო ორგანოებს - ე.ი. მართლმსაჯულების სისტემის მომხმარებლებს. ისინი ვერ აცნობიერებენ, რომ მართლმსაჯულების აპარატის მიმართ უნდობლობის რისკის ზღვარზე იმყოფებიან.¹²

19. მულტიმედიისა და სოციალური ქსელების გამოყენებით, სასამართლო სისტემები მზარდად ახორციელებენ ინტერნეტში აქტიური ინსტიტუციური კომუნიკაციის პოლიტიკას.¹³ სასამართლოს ან სასამართლოთა ქსელის დონეზე, ქვეყნები ცდიან მოქალაქეებთან ურთიერთობის ახალ ფორმას, რომელიც მართლმსაჯულების სისტემას საშუალებას აძლევს, სხვადასხვა გზით მოახდინოს ანგარიშგება საკუთარ საქმიანობაზე¹⁴ (ვებგვერდების გამოყენებით, ხელისუფლების სხვა შტოების მსგავსად), ვებში ეფექტიანი საკომუნიკაციო სტრატეგიებისა და პოლიტიკის დანერგვით, როგორცაა: პრესრელიზები (ზოგჯერ რამდენიმეენოვანი); სასამართლო სხდომის ვიდეოგადაღება მთლიანად ან ნაწილობრივ (ძირითადად, უზენაესი ან საკონსტიტუციო სასამართლოების შემთხვევაში); ამჟამად ყველაზე ხშირად გამოყენებული სოციალური მედიასაშუალებების, Facebook-ის ან Twitter-ის ანგარიშები. მართლმსაჯულების სისტემისთვის ეს ინსტრუმენტები ეროვნულ ან ადგილობრივ აუდიტორიასთან პირდაპირი კავშირის შესაძლებლობაა, სხვა ახალი მედიასაშუალებების გამოყენებასთან ერთად.

20. გარკვეული ინსტრუმენტების დანერგვა დღესდღეობით იაფია, თუმცა, ამის გამო არ უნდა უგულებელვყოთ უფრო კომპლექსური ინსტრუმენტებისა და მათი გამოყენების კუთხით არსებული გამოცდილება. საკომუნიკაციო ინსტრუმენტების შემუშავებაში ინვესტიციების განხორციელებას და მოსახლეობის მოლოდინების ამაღლებას უნდა მოჰყვეს უფრო ფართომასშტაბიანი ინვესტიციები საკომუნიკაციო ტექნოლოგიებსა და საზოგადოებასთან ურთიერთობის სფეროში: კერძოდ, სპეციალისტების რეკრუტირება და შესაბამის დაწესებულებაში სხვადასხვა მოთამაშის მუდმივი გადამზადება. ამრიგად, ეფექტიანი საკომუნიკაციო პოლიტიკა უნდა დაინერგოს მისი შეზღუდვების განხილვის ფონზე. ეს გულისხმობს მსჯელობას, თუ რა სახის ინფორმაცია უნდა განთავსდეს/არ განთავსდეს ინტერნეტში და როგორ უნდა განკარგონ ის სათანადოდ.¹⁵ სასამართლო დაწესებულებ-

12 მნიშვნელოვანია, ამ მხრივ გავისხენით ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მე-8 მუხლით უზრუნველყოფილი დაცვა პერსონალურ მონაცემთა კონფიდენციალობასთან დაკავშირებით, პირადი ცხოვრების პატივისცემის ქრილში. მეტიც, შეზღუდვები ვრცელდება audi alteram partem წესზეც, სამართალწარმოების კონტექსტში კონფიდენციალური დოკუმენტების დასაცავად (2007 წლის 21 ივნისის გადაწყვეტილება საქმეზე Antunes and Pires v. Portugal, განაცხადი no. 7623/04). სასამართლოს თანახმად, სასამართლო საინფორმაციო სისტემებმა უნდა უზრუნველყონ გადაცემულ მონაცემთა სრული ხელშეუხებლობა და პროფესიული საიდუმლოს დაცვის მოთხოვნებთან სრული შესაბამისობა, როგორც კონვენციის მე-6 მუხლით გარანტირებული სამართლიანი სასამართლოს უფლების, ისე მე-8 მუხლით გარანტირებული პირადი ცხოვრების პატივისცემის უფლების გამოყენებისას (იხ. 2008 წლის 24 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე André v. France, განაცხადი no. 18603/03).

ევროპის მოსამართლეთა საკონსულტაციო საბჭოს no. (2011)14 მოსაზრებაში (§ 17) აღნიშნულია: „სასამართლოში აღრული დავების ბუნების გათვალისწინებით, გარკვეული სასამართლო გადაწყვეტილებების ინტერნეტში ხელმისაწვდომობამ შესაძლოა საფრთხე შეუქმნას ადამიანთა პირადი ცხოვრების უფლებას და კომპანიების ინტერესებს. შესაბამისად, სასამართლოებმა და მართლმსაჯულების სისტემამ სათანადო ზომები უნდა მიიღონ მონაცემთა დასაცავად, კანონმდებლობით გათვალისწინებული მოთხოვნების თანახმად.“

13 CCJE-ის მოსაზრების შესაბამისად, რომელიც „მიესალმება ინფორმაციული ტექნოლოგიების განვითარებას სასამართლოებსა და მედიას შორის კომუნიკაციის გასაუმჯობესებლად (მაგ.: მედიისათვის სასამართლო გადაწყვეტილებებზე წვდომის გაადვილებითა და დაგეგმილ სხდომებზე მედიის ინფორმირებით“, მოსაზრება no. (2011)14, § 18.

14 ასეთი პოლიტიკა ხელს უწყობს საკონტროლო ჩამონათვალში I.2.2 პუნქტის განხორციელებას: „სასამართლოს ხელმძღვანელობა მისიას/ხედვას და სტრატეგიას ფართოდ ასაჯაროებს დაინტერესებულ მხარეებს, მოსამართლეებს, პროკურორებსა და სასამართლოს მოხელეებს შორის.“

15 საკონტროლო ჩამონათვალის მეორე ხეყვია არაერთ კითხვას შეიცავს ამ თემაზე, რაც გამოსაქვეყნებელი ინფორმაციის მრავალფეროვნების შეფასების საშუალებას იძლევა: II.10.4: „არსებობს პოლიტიკა შეფასების შედეგების გამოქვეყნებასთან დაკავშირებით?“ II.10.7: „აღირიცხება და ქვეყნდება მოსამართლეთა კოლეგიის მიერ განხილული საქმეების პროცენტული რაოდენობა?“ II.10.8: „აღირიცხება და ქვეყნდება წარმატებით გასაჩივრებული გადაწყვეტილებები?“ II.10.9: „აღირიცხება და ქვეყნდება სააპელაციო საჩივრები?“ II.10.12: „სისტემატურად აღირიცხება და ქვეყნდება ინფორმაცია სამართალწარმოების ხანგრძლივობაზე?“ მეორე მხრივ, საკონტროლო ჩამონათვალი ითვალისწინებს შემდეგი სახის ინფორმაციის აღრიცხვას შიდა მოხმარებისთვის (და არა საჯაროდ

ბის იმიჯისა და ღირსებისთვის, მნიშვნელოვანია, კომუნიკაციის მოდური საშუალებების დანერგვამდე, ამ კითხვებს უპასუხოს მშვიდად და დასაბუთებულად. ამასთან, კითხვებზე პასუხები, რა თქმა უნდა, განსხვავდება სასამართლოს ტიპისა და იმ საქმეთა კატეგორიების მიხედვით, რომლებსაც იგი განიხილავს.¹⁶

21. მომხმარებლებთან სასამართლოს კომუნიკაცია ქალაქის გარეშე ზოგიერთ ქვეყანაში უკვე დაინერგა ან მიმდინარეობს მასზე მუშაობა.¹⁷ იგი ძირითადად მოიცავს საქმის სასამართლოსთვის პირდაპირ ინტერნეტით გადაცემის სერვისებს. ეს სერვისები, უმთავრესად, განკუთვნილია იმ ტიპის წარმოებისათვის, რომელიც სავალდებულო წარმომადგენლობას არ მოითხოვს. შედეგად, მოქალაქეებს აღარ მოეთხოვებათ დოკუმენტების ფოსტით გაგზავნა ან ხელით მიტანა სასამართლოს რეგისტრატურაში. ამ მიდგომის ფარგლებში, ცოტა ხნის წინათ დანერგილი საინფორმაციო სისტემები მოქალაქეებს, რომლებსაც ეხმარება ან არ ეხმარება ადვოკატი, საშუალებას აძლევს, თავიანთ საქმეებზე შეტყობინება მიიღონ არამატერიალური ფორმით, SMS შეტყობინებით ან ელფოსტით, შემდეგ კი შევიდნენ უსაფრთხო ონლაინ ანგარიშში და/ან დაუკავშირდნენ ადვოკატს. ზოგიერთ ქვეყანაში ელექტრონული სისტემა გამოიყენება სასამართლო პროცესზე გამოცხადების შესახებ შეტყობინების გასაგზავნად, ან მხარის მიერ პროცესზე დასწრების დასადასტურებლად. ამ მიზნით, მხარეს შეტყობინება რამდენიმე დღით ადრე ეგზავნება. შედეგად, პროცესზე გამოცხადების მაჩვენებელი იზრდება სამართალწარმოების ორივე მხარის შემთხვევაში, რაც ამცირებს გადადებული პროცესების რაოდენობას. ზოგიერთ ქვეყანაში სასამართლოს მიერ კონკრეტულ საქმეზე მიღებული გადაწყვეტილება მხარეებისთვის ხელმისაწვდომია უსაფრთხო პერსონალურ სივრცეში, სადაც ისინი იღებენ ინფორმაციას გადაწყვეტილების გასაჩივრების ან აღსრულების გზებზე (მათ შორის, ელექტრონულ ფორმებზეც).

22. ინფორმაციული სისტემების დანერგვა პოტენციურად აუმჯობესებს მოქალაქეთა ფიზიკურ წვდომას სასამართლოებსა და სხვა დაწესებულებებზე. გარდა იმისა, რომ მომხმარებლებს აღარ მოეთხოვებათ სასამართლოში პირადად გამოცხადება ინფორმაციის მისაღებად ან საქმის აღძვრისთვის, ონლაინ სერვისები სასამართლოში აუმჯობესებს ორგანიზაციულ საკითხებსაც, ვინაიდან ამცირებს სასამართლოს მისაღებში მოცდის დროს; ზოგ შემთხვევაში, ინფორმაციის მისაღებად სასამართლოში მისვლა საერთოდ არ არის საჭირო, რადგან ეს ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ელექტრონულად. ვინაიდან მოქალაქეებს თავად შეუძლიათ ინფორმაციის მოპოვება ინტერნეტის გამოყენებით, სასამართლოს თანამშრომლებს აღარ უნევთ შესაბამისი ინფორმირება. ეს მათ საშუალებას აძლევს, კონცენტრირდნენ იმ მოქალაქეთა დახმარებაზე, რომელთაც ხელი არ მიუწვდებათ ინტერნეტზე, ანდა იმ საქმეებზე, რომლებიც სპეციფიკურ ინფორმაციას ან სპეციალისტთან გასაუბრებას საჭიროებს. აღსანიშნავია, რომ ზოგიერთ ქვეყანაში ინფორმაციის ინტერნეტით და პირისპირ მიღების შესაძლებლობასთან ერთად, არსებობს ჰიბრიდული სისტემა - კერძოდ, მოქალაქეებს ინფორმაციის მიღება შეუძლიათ ქვეყნის მასშტაბით მოქმედი სატელეფონო ცხელი ხაზების საშუალებით. ზოგიერთი ქვეყანა კიდევ უფრო ამბიციურ პოლიტიკას ახორციელებს: ისინი ადგილობრივ დონეზე უზრუნველყოფენ კანონზე ფიზიკური წვდომის შესაძლებლობას და ქმნიან სხვადასხვა საჭარო სერვისის მიმწოდებელ ადგილობრივ სააგენტოებს. ამ სააგენტოების სპეციალურად (კერძოდ, სექტორთაშორის საქმიანობაში) მომზადებულ თანამშრომლებს შეუძლიათ სხვადასხვა ინფორმაციულ სისტემაში ნავიგაცია და მოქალაქეთა დახმარება ადგილზე, საჭიროების შემთხვევაში, სასამართლოს იურიდიული პერსონალის მხარდაჭერით.

23. სასამართლოში მისვლის საჭიროებას ასევე ამცირებს ვიდეოკონფერენციები, რაც სისტემატურად ინერგება სხვადასხვა ქვეყანაში, მათ შორის, სასამართლო თანამშრომლობის მიზნებით. ვიდეოკონფერენციით სარგებლობა შესაძლებელია გარკვეული კატეგორიის ადამიანებისთვის, ან გარკვეულ სიტუაციებში¹⁸ საქმის პროცესისთვის მოსამზადებლად, ასევე, მიმდინარე სამართალ-

გავრცელებას): II.10.10: „აღირიცხება და ქვეყნდება მოსამართლეთა და სასამართლოს მოხელეთა პროფუქციულობა?“ II.10.11: „აღირიცხება გაუქმებული გადაწყვეტილებები?“
16 აღნიშნულ საკითხებზე იხ. CJJE-ის მოსაზრება no. 7 (2005), განსაკუთრებით, C ექვციაში წარმოდგენილი რეკომენდაცია „სასამართლოს მედიასთან ურთიერთობის შესახებ“.
17 იხ. საკონტროლო ჩამონათვალის შემდეგი პუნქტები: III.6.7: „მხარეებს აქვთ შესაძლებლობა, ნებისმიერ დროს მიიღონ ინფორმაცია სამართალწარმოების მიმდინარეობის შესახებ: პირდაპირ (ინფორმაციის მიღების ან ინტერნეტის საშუალებით)? არაპირდაპირ, ადვოკატის საშუალებით (ე.ი. იურისტის ან იურიდიული წარმომადგენლის საშუალებით)?“ II.7.2: „არსებობს სასამართლო გადაწყვეტილებათა შეტყობინების სისტემა?“
18 საზგასმით უნდა აღინიშნოს ინდივიდუალურ საქმეზე ინდივიდუალური მიდგომის პრინციპი, რადგან ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს თანახმად, „მიუხედავად იმისა, რომ ბრალდებულის მონაწილეობა სამართალწარმოებაში ვიდეოკონფერენციის საშუალებით კონვენციას არ ეწინააღმდეგება, სასამართლოს მოვალეობაა, ნებისმიერ შემთხვევაში, აღნიშნული ღონისძიების გამოყენებას ჰქონდეს ლეგიტიმური მიზანი“, ECtHR, Marcella Viola v. Italy, 2006 წლის 5 ოქტომბერი, განაცხადი no. 45106/04, § 67.

ღწარმოების გარკვეულ ეტაპებზე (ექსპერტის დასკვნა, საჩივრის შეტანა, დაკითხვა ან ჩვენების მიცემა დისტანციურად). ვიდეოკონფერენცია მნიშვნელოვნად ზოგავს დროსა და ხარჯებს, როგორც სამოქალაქო, ისე სისხლის სამართლის საქმეებში. მეორე მხრივ, წევრ სახელმწიფოებში არაერთ სპეციალისტს მიაჩნია, რომ ვიდეოკონფერენცია საჭიროებს გარკვეულ გაუმჯობესებებს ტექნიკური თვალსაზრისით და სასამართლო სხდომის ჩანაწერის მომზადების მხრივ. ამ საკითხზე ყურადღება გაამახვილა მომხსენებელმა, რომელმაც მოამზადა საპარლამენტო ასამბლეის რეზოლუცია მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობისა და ინტერნეტის შესახებ: „სასამართლოებმა, რომლებიც იყენებენ ვიდეოკონფერენციას, უნდა განაგრძონ სხვადასხვა გზის მოძიება, რომლებიც შეამცირებს მის უარყოფით მხარეებს (მაგ.: ტექნოლოგიური განვითარებები, რომლებიც გაუმჯობესებს ვიდეოკონფერენციის ხარისხს; ვიდეოსიგნალის დაშიფვრა ფარული მოსმენისგან დასაცავად და ა.შ.). მნიშვნელოვანია, ადვოკატები, მოსამართლეები და სასამართლოს მოხელეები გაეცნონ ძირითად განსხვავებებს ჩვენების პირადად მიცემასა და ვიდეოკონფერენციის საშუალებით მიცემას შორის. ამის მიზანია მათი ცნობიერების გაზრდა, თუ რა გავლენა შეიძლება ჰქონდეს მსგავს განსხვავებებს ჩვენების ვიდეოკონფერენციის საშუალებით მიცემაზე (მაგ.: ვიდეოკონფერენციისას პირი უყურებს ეკრანს მეორე ადამიანის დასანახად და კამერაში არ იყურება, რაც გამორიცხავს სასამართლო დარბაზში მსხდომ ადამიანებთან პირდაპირ კონტაქტს თვალებით). ამ განსხვავებებზე ინფორმაციის მიღება ადვოკატებს, მოსამართლეებსა და სასამართლოს მოხელეებს შესაძლებლობას მისცემს, შეცვალონ თავიანთი მოლოდინები ვიდეოკონფერენციის საშუალებით ჩვენების მიცემისადმი.“ აღნიშნული საკითხები, რა თქმა უნდა, მნიშვნელოვანია მართლმსაჯულების ხარისხის უზრუნველსაყოფად.

24. ევროპის საბჭოს ზოგიერთ წევრ ქვეყანაში მოქმედებს ვებსაიტები, რომლებიც შექმნილია დავების ონლაინ გადასაწყვეტად. სამოქალაქო საქმეებში ეს ვებსაიტები, როგორც წესი, გამოიყენება მცირე ზომის დავების გადასაწყვეტად (სამომხმარებლო დავა, საცხოვრებლის ქირავნობასთან დაკავშირებული დავები) ან სპეციალურ სამართალწარმოებებში, რომლებიც თანხის გადახდის ვალდებულებას შეეხება. ამავედროულად, აღნიშნული ვებსაიტები ზოგიერთ ქვეყანაში ოჯახური დავების შემთხვევაშიც (განქორწინება) გამოიყენება. როგორც საჯარო, ისე კერძო ოპერატორები უზრუნველყოფენ დავების ონლაინ გადაწყვეტის (ODR) სერვისებს, რომლებიც მხარეებისათვის პირდაპირ ხელმისაწვდომია. სამართლებრივ სისტემებში ეს მიიჩნევა ალტერნატიულ სერვისად ან დამატებით შეთავაზებად, საქმის სასამართლოში გადამისამართებამდე. ასეთი მიდგომა მნიშვნელოვნად ამცირებს სასამართლოს დატვირთულობას და ხელს უწყობს დავების მორიგებით ან კომპიუტერიზებული მედიაციის საშუალებით გადაწყვეტას. მორიგების ან მედიაციის წარუმატებლობის შემთხვევაში, შესაძლებელი ხდება და, ამავედროულად, მარტივდება სასამართლოსთვის მიმართვა, თუ ინფორმაციული სისტემები ურთიერთდაკავშირებულია, ანდა აღიარებულია საჯარო ორგანოს მიერ. კერძოდ, მხარეებისა და საქმის შესახებ ინფორმაციის ავტომატური გადაცემისას, საქმე თითქმის მზად არის სასამართლო პროცესისთვის; თანაშემწეებს აღარ სჭირდებათ საქმის მართვის სისტემაში ახალი საქმის შექმნა, მხარეებს კი - საკუთარი პრეტენზიების გამეორება და მათ გასამყარებლად იმავე ინფორმაციისა და დოკუმენტების კიდევ ერთხელ წარდგენა.¹⁹

25. უნდა აღინიშნოს, რომ ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეამ ცოტა ხნის წინათ წევრ სახელმწიფოებს მოუწოდა: „უზრუნველყონ დავების ონლაინ გადაწყვეტის (ODR) ნებაყოფლობით პროცედურებზე წვდომა მოქალაქეებისათვის შესაბამის საქმეებში; გაზარდონ საზოგადოებრივი ცნობიერება მათ ხელმისაწვდომობაზე; და შექმნან წამახალისებელი საშუალებები ასეთ პროცედურებში მონაწილეობისთვის, მათ შორის, ODR-ის გადაწყვეტილებათა არასასამართლო აღსრულების ხელშეწყობითა და ODR-ზე სამართლის სპეციალისტთა ცოდნის გაუმჯობესებით.“ ასევე აღინიშნა ODR-ის პროცესის გაკონტროლების მნიშვნელობა, რათა მოქალაქეებმა მიიღონ ხარისხიანი მართლმსაჯულება. ამ მიზნით, სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ: „არსებული და მომავალი ODR პროცედურები შეიცავდეს დაცვის საშუალებებს, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 და მე-13 მუხლების შესაბამისად (ეს შეიძლება მოიცავდეს სამართლებრივ კონსულტაციაზე წვდომასაც);“ „ODR პროცედურების მონაწილე მხარეები ინარჩუნებდნენ სასამართლოსთვის მიმართვის უფლებას, კონვენციის მე-6 მუხლით დაცული სამართლიანი სასამართლოს მოთხოვნების შესაბამისად;“ და ბოლოს: „შემუშავდეს საერთო მინიმალური სტანდარტები, რომელთა შესრულებაც სავალდებულო იქნება ODR-ის პროვაიდერებისათვის, inter alia, რათა მათი

¹⁹ ინფორმაციული სისტემების გამოყენება – შედარებისათვის, იხ. საკონტროლო ჩამონათვალის პუნქტი 1.4.5: „სიტემატურად ფასდება სასამართლო წარმოებისა და დავების ალტერნატიული გადაწყვეტის (ADR) ეფექტიანობა?“

პროცედურები რეგულარულ მომხმარებლებს არ ანიჭებდეს უსამართლო უპირატესობას, ერთჯერად მომხმარებლებთან შედარებით, და ესწრაფოდნენ ODR-ის იმ პროვაიდერთა აკრედიტაციის საერთო სისტემის შექმნას, რომლებიც ამ სტანდარტებს აკმაყოფილებენ.²⁰

26. მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობა ინფორმაციული სისტემების საშუალებით - დანახარჯების შემცირება და რესურსების გადანაწილება. იმ ინოვაციებზე დაყრდნობით, რომლებიც ამცირებს მხარეთა სასამართლოში მისვლის აუცილებლობას, ზოგიერთი ქვეყანა ახორციელებს სპეციალურ სასამართლო რეფორმას (ან განიხილავს ამ შესაძლებლობას), რითაც შემცირდება კონკრეტულ ტერიტორიაზე არსებული სასამართლოების რაოდენობა.²¹ აღსანიშნავია, რომ ამ რეფორმებს ხშირად მიიჩნევენ ციფრული სერვისებით სარგებლობის უმნიშვნელოვანეს უპირატესობად, ვინაიდან ინფორმაციული სისტემების შემუშავება და ოპერირება სახელმწიფოებს სასამართლო შენობების შესყიდვასა და მოვლა-პატრონობაზე გაცილებით ნაკლები უჯდება. ეს რეფორმა იძლევა ადამიანურ რესურსებთან დაკავშირებული ხარჯების ადგილობრივ დონეზე დაზოგვის შესაძლებლობასაც.

27. ამავდროულად, არსებობს მოსაზრება, რომ ამგვარი გაანგარიშება არ ითვალისწინებს უქალაქოდ სერვისებზე გადასვლის ფარულ ღირებულებას. კერძოდ, პირველ რიგში, ხარჯები გადადის ოპერატორიდან (მართლმსაჯულების სისტემა) მომხმარებელზე (მოქალაქე). ძირითადი ხარჯები უკავშირდება იმ ადამიანთა მიერ განუღებ შრომას, რომლებსაც მონაცემები ინფორმაციულ სისტემაში შეჰყავთ. ამ ტიპის ხარჯები მომხმარებელზე ხშირად გადადის საჯარო და სამომხმარებლო ონლაინ სერვისების შემთხვევაში. ამასთან, არსებობს ირიბი ხარჯები, რომლებსაც გავლენა აქვს ასოცირებულ დანაზოგებზე: კერძოდ, მართლმსაჯულების ონლაინ ხელმისაწვდომობა მკვეთრად შეცვლის იურიდიული და სამართლებრივი პროფესიების როლს, სერვისებს და, შედეგად, ეკონომიკურ მოდელს. და ბოლოს, არსებობს ახალი ხარჯები, რომლებიც უკავშირდება მაღალი ხარისხის ელექტრონული (უქალაქოდ) სერვისის გამოყენებას გრძელვადიან პერსპექტივაში (მაგ.: ინვესტირება იმ ახალი ტიპის ადამიანურ რესურსებში, რომლებიც აუცილებელია ონლაინ მართლმსაჯულებისთვის). ეს, უმეტესწილად, გულისხმობს ახალი თანამშრომლების აყვანას, როდესაც მომზადება ან გადამზადება არასაკმარისია. ამავდროულად, მოსამართლეებთან, პროკურორებსა და თანამშენებლებთან დაკავშირებული ხარჯები, დროებით მაინც, უცვლელი რჩება.

28. მართლმსაჯულების სისტემის სხვა ოპერატორები აღნიშნავენ, რომ სერვისების ონლაინ სივრცეში განთავსება არ კმარა ხარისხის გაუმჯობესებისა და ხარჯების შემცირებისთვის. ელექტრონული სერვისების ხელმისაწვდომობა საჭიროებს საზოგადოებასთან კომუნიკაციის მნიშვნელოვან გრძელვადიან ძალისხმევას (და ხარჯებს) ყველა შესაძლო არხის გამოყენებით, რათა: (i) მოქალაქეთა საკმარისმა რაოდენობამ მიიღოს ინფორმაცია ახალი ინსტრუმენტების ხელმისაწვდომობაზე; (ii) საზოგადოება გახდეს საკმარისად თავდაჯერებული „ნახტომის“ გასაკეთებლად და უქალაქოდ სერვისების გამოსაყენებლად; და (iii) მოქალაქეთა უნარ-ჩვევები მუდმივად და მყარად იცვლებოდეს საზოგადოებრივი მართლმსაჯულების ორგანიზებთან ურთიერთობის კუთხით.

29. იმ ქვეყნებისგან განსხვავებით, სადაც ონლაინ სერვისები სრულად არის განვითარებული, ზოგ სახელმწიფოში საქმის სასამართლოსთვის ელექტრონული გადაცემა შეზღუდულია. ასეთ ქვეყნებს სჯერათ, რომ საქმის ელექტრონულად გადაცემა დააკნინებს სასამართლოსთვის მიმართვის მნიშვნელობას და მას გაუთანაბრებს სხვადასხვა მხარდამჭერ სერვისებსა და დავების ონლაინ გადამწყვეტის პლატფორმებს. ონლაინ სერვისების მომხრეებსა და მოწინააღმდეგეებს შორის დებატები ერთი და იმავე კითხვის გარშემო ტრიალებს: როგორ დავარწმუნოთ მოქალაქეები იმ სარგებელსა და დაცვის მექანიზმთა მნიშვნელობაში, რომლებსაც საზოგადოებრივი მართლმსა-

20 ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეა, ანგარიში 2081 (2015) რეპორტის - „მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობა და ინტერნეტი: პოტენციალი და გამოწვევები“ - მიღებამდე, დოკუმენტი 13918, 2015 წლის 10 ნოემბერი, პუნქტები 27-30.
21 იხ. „სახელმძღვანელო ინსტრუქციები ადმინისტრაციულ ორგანოებსა და კერძო მხარეებს შორის სამართალწარმოების ალტერნატივების შესახებ არსებული რეკომენდაციების შესრულების გასაუმჯობესებლად“, CEPEJ(2013)7. ინსტრუქციებში კომპიუტერიზაციის შესახებ აღნიშნულია (სექცია 2.3.5): „სასამართლოების კონსოლიდაციას უნდა ახლდეს ინფორმაციული და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების მზარდი გამოყენება, რაც შეამცირებს საჭირო ვიზიტების რაოდენობას. რაც უფრო ფართოა იმ კომპიუტერული პროგრამების ხელმისაწვდომობა, რომლებიც ანაცვლებს ქალაქს და ადგილზე ფიზიკური ყოფნის საჭიროებას, მით უფრო შორს შეიძლება მდებარეობდეს სასამართლო. თითოეული სასამართლოს გეოგრაფიული მდებარეობის გათვალისწინებით, კომპიუტერიზაციამ შესაძლოა უზრუნველყოს გარკვეული მოქნილობა იმ მხრივ, თუ რა სახის სერვისები მიეწოდება თითოეულ ინდივიდუალურ სასამართლოში.“

CCJE-ის განსხვავებული მოსაზრება აქვს. კერძოდ, ზემოაღნიშნულ (2011)14 მოსაზრებაში (§20) ნათქვამია, რომ „ინფორმაციული ტექნოლოგიების დანერგვა არ უნდა გამოიყენონ სასამართლოების დახურვის/გაუქმების გამამართლებელ საბუთად.“ ეჭვგარეშეა, რომ ინფორმაციული ტექნოლოგიების განვითარება არ კმარა იმ არგუმენტის გასამყარებლად, რომ სასამართლოს ფიზიკური არსებობა საჭირო აღარ არის. ამას მივყავართ აზრამდე, რომ ინფორმაციული ტექნოლოგიების განვითარებას ითვალისწინებდეს იმაზე ფართო სტრატეგია, ვიდრე ადვოკატირებულია წინამდებარე სახელმძღვანელო ინსტრუქციებით.

ჯულების სერვისის უზრუნველყოფს მოქალაქეთა უფლებების დასაცავად, მიუხედავად იმისა, ეს სერვისი ელექტრონულია თუ არა. ევროპის მოსამართლეთა საკონსულტაციო საბჭოს no. (2011)14 მოსაზრებაში „მართლმსაჯულებისა და საინფორმაციო ტექნოლოგიების შესახებ“ აღნიშნულია, რომ „საინფორმაციო ტექნოლოგიები ევროპის სასამართლოებში არ უნდა დაინერგოს მართლმსაჯულების ადამიანური და სიმბოლური ასპექტების დათმობის ხარჯზე. თუკი მართლმსაჯულებას მომხმარებლები აღიქვამენ, როგორც მხოლოდ ტექნიკურ სფეროს და არ გაითვალისწინებენ მის რეალურ და ფუნდამენტურ ფუნქციას, შეიქმნება მართლმსაჯულების დეჰუმანიზაციის რისკი. მართლმსაჯულება ჰუმანურია და ამ ჰუმანურობას უნდა ინარჩუნებდეს, რადგანაც, უპირველეს ყოვლისა, ადამიანებსა და მათ დავებს ეხება.“²²

30. ნებისმიერ შემთხვევაში, საჭიროა მოქალაქეთა მიერ სრულად ელექტრონული სისტემების აღქმის შეფასება და გაზომვა, რათა დადგინდეს, რამდენად თანაბარია მათი ნდობა ონლაინ წარმოებისა და პირისპირ ინტერაქციისადმი, როდესაც საქმე ეხება ადამიანის უფლებებზე ინფორმირებულობას, დაწესებულების შესაბამისი წარმომადგენლისათვის საქმის გადაცემას და მართლმსაჯულების სფეროში მომუშავე სპეციალისტის მიერ მოსმენის გამართვას სხვადასხვა მხარის თანდასწრებით. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მხარეებისა და მათი მოწმეების ქცევის შეფასებისას, რასაც სასამართლო დარბაზში აკეთებს კომპეტენტური მოსამართლე. აღნიშნული მიდგომა კიდევ უფრო საგულისხმო ხდება, როდესაც გასათვალისწინებელია ადამიანთა განსაკუთრებული საჭიროებები (მაგ.: როცა ასაკის ან სოციალური მდგომარეობის გამო არ მიუწვდებთ ხელი სერვისებზე და არ აქვთ ციფრული მომსახურებებისა და ინტერაქციების კარგად განვითარებული პრაქტიკული ცოდნა).²³ ზემოაღნიშნულ მოსაზრებაში CCJE მიუთითებს, რომ „ინფორმაციული ტექნოლოგიები ყველა ადამიანისათვის არ არის ხელმისაწვდომი. შესაბამისად, ამ ეტაპზე ინფორმაციის წვდომის ტრადიციული ხერხები არ უნდა გაუქმდეს. სასამართლოებში არ უნდა აღმოიფხვრას საინფორმაციო-საცნობარო მომსახურება და დახმარების სხვა ფორმები, იმ მცდარ არგუმენტზე დაყრდნობით, რომ ინფორმაციული ტექნოლოგიების მეშვეობით მართლმსაჯულება „ყველასათვის ხელმისაწვდომი გახდა“. ეს პრობლემა განსაკუთრებით მწვავეა, როდესაც საქმე მოწყვლადი პირების დაცვას ეხება. ინფორმაციული ტექნოლოგიების გამოყენებამ არ უნდა შეამციროს პროცედურული გარანტიები მათთვის, ვისთვისაც ახალი ტექნოლოგიები ხელმიუწვდომელია. სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ მხარეებს, რომლებსაც არ აქვთ წვდომა ახალ ტექნოლოგიებზე, კონკრეტული დახმარება გაეწიოთ ამ სფეროში.“²⁴

22 CCJE მოსაზრება no. (2011)14, § 6.

23 ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეა წევრ სახელმწიფოებს მოუწოდებს, „გამოიყენონ ახალი ტექნოლოგიები“ მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობისთვის და, ამავედროულად, „ადამიანებისთვის, რომლებიც ამ მხრივ არახელსაყრელ პირობებში იმყოფებიან, არსებობდეს მართლმსაჯულების დაწესებულებებზე წვდომის ალტერნატიული ფორმები“, რეზოლუცია 2054 (2015), op. cit, § 5.3.

მსგავსად აღნიშნულია, მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლო (CJEU) ერთ-ერთ გადწყვეტილებაში მიუთითებს, რომ კონკრეტული უფლებების განხორციელება „შეიძლება პრაქტიკაში შეუძლებელი ან ზედმეტად რთული იყოს ზოგიერთი პირისათვის - კერძოდ, ვისაც არ მიუწვდება ხელი ინტერნეტზე - თუ [დავის] მოგვარების პროცედურა ხელმისაწვდომია მხოლოდ ელექტრონული საშუალებით.“ ამრიგად, სასამართლოს თანახმად, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 და მე-13 მუხლებითა და ევროკავშირის ფუნდამენტურ უფლებათა ქარტიის 47-ე მუხლით გათვალისწინებული სამართლებრივი დაცვა უზრუნველყოფილია მაშინ, როცა ელექტრონული საშუალებები არ არის (დავის მოგვარების) პროცედურაზე წვდომის ერთადერთი საშუალება: გაერთიანებული საქმეები C-317/08 - C-320/08, Rosalba Alassini and Filomena Califano v. Wind SpA, Lucia Anna Giorgia Iacono v. Telecom Italia SpA and Multiservice Srl v. Telecom Italia SpA, 2010 წლის 8 მარტის გადაწყვეტილება, პუნქტები 58 და 60.

თავის მხრივ, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო სახელმწიფოებს აკისრებს პოზიტიურ ვალდებულებას, სასამართლოები აღჭურვილ საშუალებებით, რომლებიც აუცილებელია მართლმსაჯულებაზე წვდომის ტექნოლოგიათა გამოსაყენებლად: Lawyer Partners v. Slovakia, განაცხადი no. 54252/07, 2009 წლის 15 ივნისის განჩინება. აღნიშნულ საქმეში ეროვნულმა სასამართლომ უარი თქვა სარჩელის რეგისტრაციაზე იმ მოტივით, რომ არ გააჩნდა შესაბამისი აღჭურვილობა, თუმცა კი კანონმდებლობა განმცხადებელს სარჩელის ელექტრონულად წარდგენის შესაძლებლობას აძლევდა.

24 CCJE მოსაზრება no. (2011)14, op. cit., პუნქტები 9 და 10.

31. ცხრილში წარმოდგენილია ზემოაღნიშნული საკითხების გრაფიკული ილუსტრაცია.

<p>დადებითი მხარეები</p> <ul style="list-style-type: none">▶ მხარეები მარტივად იღებენ ინფორმაციას ყველა დონეზე (სასამართლოს ფიზიკური ხელმისაწვდომობისა და ორგანიზაციული მოწყობის, ასევე, სარჩელის შეტანის პროცედურების, მისი ალტერნატივებისა და სამართალწარმოების ონლაინ მონიტორინგის შესახებ); გადაწყვეტილებაზე წვდომა აქვთ მისი მიღებისთანავე;▶ სასამართლოს მისაღებში მოცდის დრო და სასამართლოში ვიზიტის საჭიროება მცირდება;▶ ზოგიერთი კატეგორიის დავები წყდება ონლაინ, საქმის სასამართლოში აღძვრამდე, რაც ამცირებს სასამართლოს დატვირთულობას მარტივი საქმეებით.	<p>გასათვალისწინებელი საკითხები</p> <ul style="list-style-type: none">▶ მონაცემთა შენახვა და სიმყარე, განსაკუთრებით, დაარქივებული მონაცემების შემთხვევაში;▶ მნიშვნელოვანი ინვესტიციის განხორციელება ადამიანურ რესურსებში; ამ მიზნით, გეგმების შემუშავება ახალი სერვისების შესაბამისი პერსონალის რეკრუტირებისა და მომზადებისთვის;▶ კერძო სექტორის დავების ონლაინ გადაწყვეტის (ODR) სერვისთა რაოდენობის გაზრდა, რომლებიც ავსებს/აბალანსებს ან კონკურენციას უწევს საჯარო სექტორს.
<p>შემდგომი განვითარება</p> <ul style="list-style-type: none">▶ მართლმსაჯულებაზე წვდომის ინსტრუმენტთა ინტეგრაცია სასამართლო სერვისების ზოგად ინფორმაციულ სისტემაში;▶ სასამართლოთა გეოგრაფიული განაწილების გადახედვა და სასამართლო შენობებში ინვესტირება იმის გათვალისწინებით, რომ ზოგ შემთხვევაში, მომხმარებლები, სასამართლოს შენობის ნაცვლად, მიმართავენ მის ონლაინ სივრცეს.	<p>პოტენციური რისკები</p> <ul style="list-style-type: none">▶ საქმის სასამართლოსთვის გადაცემა ონლაინ: საჭიროა სიფრთხილე, რათა არ დაკნინდეს მართლმსაჯულებაზე წვდომის მნიშვნელობა;▶ საფრთხის შექმნა სასამართლოს იმ მოხელეთა მომავალისთვის, რომლებიც აღარ არიან სავალდებულო შუამავლები სასამართლოსა და დავის მხარეებს შორის;▶ სამართალწარმოების მხარეთა აღქმა: ჩათვლიან თუ არა, რომ მათ უსმენენ და სამართლიანად ეპყრობიან, როცა დავა ალტერნატიულად წყდება, ან სასამართლო პროცესი ტარდება ონლაინ სივრცეში? შესაძლებელია, ამან სამართალწარმოების პოტენციურ ბუნებაზე იქონიოს გავლენა?▶ კერძო კომპანიების მიერ მართლმსაჯულებასთან დაკავშირებული ღია მონაცემების გამოყენება სხვა მიზნებით, რომლებიც არ უკავშირდება მართლმსაჯულებაზე წვდომას.

1.1.2 მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის ევროპაში მოქმედი ინსტრუმენტების მაგალითები

ავსტრია: COURTPUB – კომერციული სასამართლოების გადანაცვებითა გამოქვეყნება ონლაინ სივრცეში და „ერთი ფანჯრის“ პრინციპით მოქმედი კომერციული საინფორმაციო სამსახური [წყაიხო: *მახტდმსაჯულების ბიძის სასწოხი*, 2006].

ესპანეთი: Redabogacia – „ერთი ფანჯრის“ პრინციპით მოქმედი სამსახური, სადაც იურიდიული დახმარების მოთხოვნა შესაძლებელია როგორც ფიზიკურ მისაღებში, ისე ონლაინ სივრცეში [წყაიხო: *მახტდმსაჯულების ბიძის სასწოხი*, 2014].

ესტონეთი: AET – სარჩელის აღძვრასა და საქმის მიმდინარეობაზე ინფორმაციის მიღების ონლაინ სერვისი, რომლითაც ასევე შესაძლებელია დოკუმენტების გადაგზავნა და თანხის ონლაინ გადახდა [წყაიხო: *მახტდმსაჯულების ბიძის სასწოხი*, 2014].

საფრანგეთი: Justice.fr – დინამიკური საინფორმაციო პორტალი, რომელიც მხარეებს აძლევს შესაბამისი სასამართლოს იდენტიფიცირებისა და საჭირო ფორმების ჩამოტვირთვის საშუალებას [წყაიხო: 2016 წლის კვლევა].

საფრანგეთი: Sagace – ადმინისტრაციული სერვისი, რომელიც მხარეებს საშუალებას აძლევს, მოკლე ინფორმაციას გაეცნონ თავიანთი საქმის შესახებ [წყაიხო: 2016 წლის კვლევა].

საფრანგეთი: Consultation Avocats – ადვოკატთან კონსულტაციის ეროვნული პლატფორმა (პირისპირ შეხვედრით, ტელეფონით ან ელფოსტით). აღნიშნული სერვისი ფასიანია [წყაიხო: 2016 წლის კვლევა].

საფრანგეთი: JuriCA და JuriNET – სამოქალაქო და კომერციული საქმეების განმხილველი სააპელაციო სასამართლოებისა (JuriCA) და ყველა ტიპის საქმის განმხილველი საკასაციო სასამართლოს (JuriNET) პრეცედენტული სამართლის მონაცემთა ბაზა [წყაიხო: *EVAL 2016, 2014 წლის მონაცემები*].

საფრანგეთი: Medicys – ონლაინ მედიაციის პლატფორმა სამომხმარებლო დავების განსახილველად, რომელსაც უზრუნველყოფს Chambre Nationale des Huissiers de Justice de France [წყაიხო: 2016 წლის კვლევა].

ლიეტუვა: TEISMAS – მართლმსაჯულების საინფორმაციო პორტალი, საიდანაც დავის მხარეები იღებენ შეტყობინებებს. სისტემაში შესვლა შესაძლებელია უსაფრთხო სერვერის საშუალებით [წყაიხო: *EVAL 2016, 2014 წლის მონაცემები*].

ნიდერლანდები: Rechtwijzer – მორიგებისა და მედიაციის პლატფორმა საყოფაცხოვრებო, განსაკუთრებით, ქირავნობასთან დაკავშირებული და სამეზობლო თუ ოჯახური დავების განსახილველად [წყაიხო: *მახტდმსაჯულების ბიძის სასწოხი*, 2015].

ევროპის საბჭოს ქვეყნები – ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო: HUDOC – სასამართლოს სრულ პრეცედენტულ სამართალზე წვდომა გაფართოებული საძიებო სისტემის საშუალებით [წყაიხო: 2016 წლის კვლევა].

ევროპის საბჭოს ქვეყნები – ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო: სხდომების ვებტრანსლაცია – ევროპული სასამართლოს სხდომების ტრანსლაცია ინტერნეტით და საქმის მონაცემთა უზრუნველყოფა სხვადასხვა ენაზე [წყაიხო: 2016 წლის კვლევა].

ევროკავშირის ქვეყნები: e-Justice Portal – საინფორმაციო პორტალი ევროპის სამართლებრივი სისტემების შესახებ (სასამართლო სისტემები და პროფესიები, ევროპული პრეცედენტული სამართალი), სადაც ევროპულ სასამართლო გადანაცვებებს საერთო საიდენტიფიკაციო ნომერი ენიჭება [წყაიხო: 2016 წლის კვლევა].

ევროკავშირის ქვეყნები: სამომხმარებლო დავების ონლაინ გადანაცვების პორტალი – პლატფორმა, რომელიც იძლევა მხარეებს შორის კომუნიკაციის საშუალებას, ევროპაში საზღვართშორისი დავებისას [წყაიხო: 2016 წლის კვლევა].

გაერთიანებული სამეფო: Make a plea – სერვისი, რომლითაც მომხმარებლებს შეუძლიათ, აღიარონ ბრალი საგზაო მოძრაობის წესების დარღვევასთან დაკავშირებით. თუ სამართალდარღვევა არ არის სადავო, მომხმარებლებს აღარ მოუწევთ სასამართლოში მისვლა და შეძლებენ, სასამართლოს გადანაცვებითა მოკლე ვადაში მიიღონ [წყაიხო: 2016 წლის კვლევა].

თურქეთი: UYAP – ცენტრალიზებული ინფორმაციული სისტემა უზრუნველყოფს საინფორმაციო პორტალს სამართლებრივი სისტემისა და პროცედურების შესახებ, ხოლო მომხმარებლებს სხვადასხვა მოვლენაზე შეტყობინებები SMS-ების სახით ეგზავნებათ [წყაიხო: *მახტდმსაჯულების ბიძის სასწოხი*, 2008].

1.1.3 ევროკავშირის მართლმსაჯულების ხელშეწყობის ინსტრუმენტთა განვითარების მიმოხილვა

ცხრილი 1: კომუნიკაცია სასამართლოებსა და მომხმარებლებს შორის, 2014 წელი

	ინსტრუმენტები სასამართლოების მომსახურების გასაუმჯობესებლად					
	ინფორმაციის ადრიცხვა ვებსაიტზე		ონლაინ სერვისები			
	ევროვნულ დონეზე	ადგილობრივ დონეზე	საქმეების შეტანა სასამართლოში	იურიდიული დახმარების განცევა	სასამართლოში გამოძახება ელექტრონულად	ელექტრონული მონიტორინგი საქმის მიმდინარეობაზე
ალბანეთი	კი	50-99%	არა	არა	არა	არა
სომხეთი	კი	არა	არა	არა	არა	არა
ავსტრია	კი	არა	კი	კი	კი	კი
აზერბაიჯანი	კი	100%	კი	არა	კი	კი
ბელგია	კი	50-99%	კი	არა	არა	არა
ბოსნია და ჰერცეგოვინა	კი	100%	არა	არა	არა	კი
ბულგარეთი	კი	100%	არა	არა	კი	კი
ხორვატია	კი	50-99%	არა	არა	არა	კი
კვიპროსი			არა	არა	არა	არა
ჩეხეთის რესპუბლიკა	კი	100%	კი	არა	კი	კი
დანია	კი	100%	კი	არა	კი	არა
ესტონეთი	კი	100%	კი	კი	კი	კი
ფინეთი	კი	100%	კი	კი	კი	არა
საფრანგეთი	კი	100%	არა	არა	არა	კი
საქართველო	არა	50-99%	კი	არა	კი	კი
გერმანია	არა	100%	კი	კი	კი	არა
საბერძნეთი	კი	10-49%	კი	არა	არა	კი
უნგრეთი	კი	100%	კი	კი	კი	კი
ისლანდია	კი	50-99%	არა	არა	არა	არა
ირლანდია	კი	100%	კი	არა	კი	კი
იტალია	კი	100%	კი	არა	კი	კი
ლატვია	კი	არა	კი	კი	კი	კი
ლიეტუვა	კი	100%	კი	არა	კი	კი
ლუქსემბურგი	კი	არა	არა	არა	არა	არა
მალტა	კი	არა	კი	არა	კი	კი
მოლდოვას რესპუბლიკა	კი	არა	არა	არა	არა	კი
მონაკო	კი	არა	არა	არა	არა	არა
მონტენეგრო	კი	100%	არა	არა	არა	კი
ნიდერლანდები	კი	100%	კი	არა	არა	კი
ნორვეგია	კი	100%	კი	კი	კი	კი
პოლონეთი	კი	100%	კი	არა	კი	კი
პორტუგალია	კი	არა	კი	არა	კი	კი
რუმინეთი	კი	100%	კი	არა	არა	კი
რუსეთის ფედერაცია	კი	100%	კი	არა	კი	კი
სერბეთი	კი	100%	კი	არა	არა	კი
სლოვაკეთი	კი	100%	კი	არა	არა	არა
სლოვენია	კი	100%	კი	არა	კი	კი
ესპანეთი	კი	10-49%	კი	კი	კი	კი
შვედეთი	კი	100%	კი	კი	კი	არა
შვეიცარია	არა	100%	კი	კი	კი	არა
ყოფილი იუგოსლავიის რესპუბლიკა მაკედონია	კი	100%	კი	არა	კი	არა
თურქეთი	კი	არა	კი	კი	კი	კი
უკრაინა	კი	არა	კი	კი	კი	კი
ინგლისი და უელსი	კი	არა	კი	არა	არა	კი
ჩრდილოეთ ირლანდია	კი	არა	კი	არა	არა	კი
შოტლანდია	კი	არა	კი	არა	კი	არა
კი	93%	71%	74%	26%	59%	67%
არა	7%	29%	26%	74%	41%	33%
100%		56%				
50-99%		11%				
10-49%		4%				
1-9%		0%				
0% (არ ეხება)		0%				
არ არის ხელმისაწვდომი		0%				
ისრაელი	კი	არა				კი

წყარო: „ევროპული სასამართლო სისტემები: მართლმსაჯულების ეფექტიანობა და ხარისხი: ინფორმაციული და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების გამოყენება ევროპულ სასამართლო სისტემებში“, CEPEJ-ის კვლევა no. 24, 2016 წლის გამოცემა (2014 წლის მონაცემები) - შეფასების კითხვარის 64-ე კითხვა.

1.2. კომუნიკაცია სასამართლოებს შორის და სპეციალისტებთან

32. ინფორმაციული სისტემების განვითარება, რომლებიც ხელს უწყობს მოქალაქეთა წვდომას მართლმსაჯულებაზე, წარუმატებელი იქნებოდა საქმის განხილვაში მონაწილე სხვადასხვა დაწესებულების ფართო ელექტრონული კომუნიკაციის გარეშე (კერძოდ, კომუნიკაცია სასამართლოებს, ასევე, სასამართლოებსა და სხვადასხვა სახელმწიფო სერვისის შორის და, ბუნებრივია, სასამართლოს მოხელეებთან). შესაბამისად, მართლმსაჯულების არაერთ სისტემაში ციფრული სტრატეგიის მთავარი ნაწილია კომუნიკაციების გაუმჯობესება სასამართლოებს შორის და სპეციალისტებთან. ამ შემთხვევაში, მართლმსაჯულების ხარისხის ჭრილში არსებობს გამართული კომუნიკაციის მოლოდინი, რომელიც საქმეების სწრაფად და, რა თქმა უნდა, უფრო საიმედოდ განხილვის შესაძლებლობას იძლევა.²⁵

1.2.1 ინსტრუმენტები, რომლებიც აუზობენებს სპეციალისტებს შორის კომუნიკაციის პროცესსა და უსაფრთხოებას

33. კომპიუტერიზებული წვდომა რეესტრებზე, რომელიც დიდი ხანია არსებობს სხვადასხვა ადმინისტრაციულ ორგანოში (მაგ.: სასამართლობის შესახებ ჩანაწერები, მიწის რეესტრები, ან პირის გადახდისუუნარობის რეესტრი), ამჟამად უზრუნველყოფილია პირდაპირ ელექტრონული საშუალებებით. კერძოდ, მომხმარებელი შესაბამის დეპარტამენტს უგზავნის მოთხოვნას, ან პირდაპირი წვდომა აქვს მონაცემებზე, კომპიუტერის საშუალებით. ზოგიერთ ქვეყანაში რეესტრების შექმნა, განახლება და დისტანციური წვდომა მნიშვნელოვანი გამოწვევა იყო, თუმცა მას სირთულით ბევრად აღემატება ელექტრონული კომუნიკაცია სამართალწარმოების ყველა მხარეს შორის, რაც ევროპაში სულ უფრო ფართოდ გამოიყენება. ეს საკითხი კიდევ უფრო დიდი გამოწვევაა, რადგან მოთამაშეები სხვადასხვა საჯარო ან კერძო პროფესიული ორგანიზაციები არიან, კომუნიკაციისთვის კი თითოეულ მათგანს მოეთხოვება ახალ სამუშაო მეთოდებთან ადაპტაცია. აღნიშნული განსაკუთრებით რთულია იმ იურიდიული საკითხების გათვალისწინებით, რომლებსაც ასეთი კომუნიკაცია მოიცავს და რომლებიც უაღრესად მნიშვნელოვანია მოქალაქეებისათვის.

34. ქვეყნების უმეტესობაში მოქალაქეებს სასამართლოებთან კომუნიკაცია შეუძლიათ (ან მალე შეეძლებათ) მთლიანად ელექტრონულ ფორმატში, რაც მოიცავს პროცედურული დოკუმენტების, არგუმენტებისა ან საქმის სხვადასხვა მასალის წარდგენას.²⁶ სრულად ელექტრონულ სისტემაზე გადასვლა - ეს ფართომასშტაბიანი წამოწყება ყველა იმ ქვეყნისთვის, რომლებმაც აღნიშნული პროცესი დაიწყეს - როგორც წესი, ორი ეტაპისგან შედგება: პირველი გულისხმობს უსაფრთხო კომუნიკაციას ჩვეულებრივი ელექტრონული საფოსტო ყუთების საშუალებით. ეს ნიშნავს, რომ სასამართლოს სისტემაში მოსახვედრად, ინფორმაციას (ისევე, როგორც ყველა სხვა საფოსტო კორესპონდენციას) ამუშავებს სასამართლოს მოხელე, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა ინფორმაცია უკვე წარდგენილია ციფრულ ფორმატში, შესაბამის დოკუმენტებთან ერთად. მეორე ეტაპი გულისხმობს ადვოკატთა დოკუმენტების პირდაპირ შეტანას სასამართლოს ინფორმაციულ სისტემებში (ელექტრონული საქმისწარმოება), სასამართლოს მოხელის მიერ მონაცემთა დამუშავების გარეშე. სასამართლოს მოხელე ამ შემთხვევაში მხოლოდ ამონაშენს დოკუმენტების წარდგენის ფაქტსა და სამართლებრივ შედეგებს (საქმის საქალაქის გახსნა, ხანდაზმულობის ვადის შეწყვეტა). განვითარებული სისტემები ამცირებს სასამართლოს რეგისტრატურის თანამშრომელთა დატვირთულობას. ზოგიერთი ქვეყანა განიხილავს შესაძლებლობას, რომ გამოთავისუფლებული დონე დაეთმოს მაღალი ღირებულების იურიდიულ საქმიანობას და მოსამართლეთა და პროკურორთა დახმარებას.

35. ზოგიერთ ქვეყანაში სასამართლოებთან კომუნიკაცია შესაძლებელია სპეციალური პორტალების საშუალებით, რომლებიც ღიაა სასამართლოს სხვა მოხელეებისთვის - მაგალითად, მანდატურებისა (ან სხვა სამართალდამცველი პირების) და ექსპერტებისთვის. ელექტრონული კომუნიკაციის შედეგად, სასამართლო გადაწყვეტილებები უფრო ადვილად და სწრაფად აღსრულდება. ექსპერტებს საკუთარი დასკვნების წარდგენა საზიარო სივრცეში, რომელიც ღიაა სასამართლოსა და მხარეებისათვის, აძლევს ინფორმაციის შეუსაბამობების გარეშე გადაგზავნის საშუალებას, ინფორმაციული ტექნოლოგიების სისტემით დადგენილ ვადებში. სისტემის ამჟამინდელი მომხმარებლების თანახმად, ეს ზრდის დისციპლინას დავალებათა შესრულების პროცესში. გარკვეულ

²⁵ ელექტრონული კომუნიკაცია ერთ-ერთი საშუალებაა საკონტროლო ჩამონათვალი წარმოდგენილი II.4.6. პუნქტის განსახილველად: „საქმისწარმოება რაციონალურად არის ორგანიზებული კონფლიქტის გადასაჭრელად?“

²⁶ მართლმსაჯულების ხარისხში შეტანილ წვლილზე პირდაპირ მიუთითებს პუნქტი II.9.5 საკონტროლო ჩამონათვალი: „შესაძლებელია სასამართლოსთვის დოკუმენტების წარდგენა ელექტრონულ ფორმატში?“

ქვეყნებში ზოგადად სასამართლო სერვისის პროვაიდერებსა და, პირველ რიგში, სასამართლოების მიერ დანიშნულ ექსპერტებსა თუ თარჯიმნებს, ხელი მიუწვდებათ ფორუმებზე, სადაც შესაძლებელია ინფორმაციის გაზიარება სასამართლოს წევრებისა და სარეგისტრაციო განყოფილებისათვის. ეს არქარებს სერვისებზე მოთხოვნისა და მათი საფასურის გადახდის პროცესს და, ამ მხრივ, ქმნის ერთიან ეფექტიან სისტემას. ამრიგად, შესაბამის პირებს შორის თანამშრომლობა უფრო მარტივდება.

36. ზოგ ქვეყანაში მოსამზადებელი სხდომის ეტაპი თავიდან ბოლომდე „უქალაქოდ“ წარიმართება: მოსამართლეებისა და ადვოკატების წერილობითი მოსაზრებები მხოლოდ ელექტრონულად იგზავნება. ზოგი ქვეყანა განიხილავს მოსამზადებელი და განმწესრიგებელი სხდომების სხვადასხვა ადგილას გამართვის შესაძლებლობას, რა დროსაც ყველა - მოსამართლეც და მხარეთა წარმომადგენლებიც - ერთმანეთს უკავშირდება ვიდეოკონფერენციის საშუალებით, სამუშაო ადგილიდან ან კავშირის ყველაზე ახლო წერტილიდან, რის საშუალებასაც იძლევა სისტემა.

37. „დემატერიალიზაციის“ ერთადერთი შეზღუდვა უკავშირდება გადანყვეტილების გამოცხადებას, რა დროსაც მხარეების (ან მათი წარმომადგენლების) ფიზიკური ყოფნა აუცილებელია. ქვეყნების უმეტესობაში ეს განსაკუთრებულად ეხება სისხლის სამართლის პროცესებს და ზოგიერთ სამოქალაქო ან ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებას. მიუხედავად იმისა, რომ ზოგ სიტუაციაში სასამართლო პროცესზე დისტანციურად დასწრება რეკომენდებულია (სისხლის სამართლის საქმეებში ბრალდებულისათვის ეს უფრო მოსახერხებელია და გადაყვანის ხარჯებსაც ზოგავს), გადანყვეტილების გამოცხადებასთან მიმართებით წარმოიშობა გარკვეული სამართლებრივი დაბრკოლებები. ამავდროულად, ასეთი ფორმით ადმინისტრირებული მართლმსაჯულების შემთხვევაში, ხარისხთან დაკავშირებულ არაერთ დაბრკოლებაზეც უთითებენ: ზოგიერთ ქვეყანაში ვიდეოკონფერენციისათვის საჭირო მონყობილობაში განხორციელებული ინვესტიციები არაადაამაკმაყოფილებელია. ეს გავლენას ახდენს მოსმენის ხარისხზე, სიტუაციის გაუმჯობესება კი შესაძლებელია მხოლოდ მაშინ, როცა ადგილები, რომლებიც სასამართლოს წინაშე წარდგენისთვის გამოიყენება, გამართულია ჯაჭვის ორივე მხრიდან. კამერისა და ეკრანის დამატება (რამდენიმესიც კი) არ იკმარებს, თუ არ დაინერგება შესაფერისი პროტოკოლები და სათანადო სასამართლო პროცედურები.²⁷

38. ინფორმაციული ტექნოლოგიების განვითარებამ მნიშვნელოვანი ცვლილებები შეიტანა სასამართლოებსა და იურიდიული პროფესიის წარმომადგენლებს შორის თანამშრომლობაში.²⁸ არაერთი ადამიანი მიიჩნევს, რომ ინფორმაციული ტექნოლოგიების განვითარების შედეგად, სამუშაო მეთოდები გადაიხედა თითოეული პროფესიის შემთხვევაში. „უქალაქოდ“ და „ნაკლებქალაქიანი“ სისტემების ძირითადი მიზანია, შემცირდეს სასამართლოებსა და იურიდიულ ფირმებში ქალაქის დოკუმენტების შექმნასა და დამუშავებასთან დაკავშირებული დანახარჯები.²⁹ კერძოდ, ზოგ შემთხვევაში ტრანსფორმაცია განიცადა სასამართლოს სარეგისტრაციო განყოფილებების საქმიანობამ, ზოგან კი დანიშნეს სპეციალიზებული ასისტენტები. კომუნიკაციების სტანდარტიზაციამ, შესაძლოა, მნიშვნელოვნად გაზარდოს ეფექტიანობა და ხელი შეუწყოს თანამშრომელთა სხვადასხვა სასამართლოში გადანაწილებას, ვინაიდან გარკვეული დავალებები შესრულდება ავტომატიზებულად. სასამართლოს პარტნიორებთან კომუნიკაციის ახალი მეთოდების ორგანიზაციული და ადამიანური შედეგების წინასწარ განსაზღვრის შემთხვევაში, „ცვლილების მართვის“ პოლიტიკა ხელს შეუწყობს ელექტრონულ სისტემაზე გადასვლას. შესაბამისად, სასამართლო სისტემები ელექტრონული კომუნიკაციების განვითარებას იყენებენ ინფორმაციის გადაცემისა და დამუშავების დასაჩქარებლად, რაც, საბოლოო ჯამში, ამ ტექნოლოგიებს აქცევს სამართლებრივი პროცედურისა და სხვადასხვა ოპერატორს შორის სამუშაოს ორგანიზების საერთო სტრუქტურულ ელემენტად.

39. ახალი ტიპის კომუნიკაცია ორგანიზაციის ყველა სტრუქტურულ ელემენტში მნიშვნელოვან ცვლილებებს მოითხოვს. პირველ რიგში, საჭიროა კანონმდებლობის ადაპტაცია, რათა ელექტრონულ კომუნიკაციებს სასურველი სამართლებრივი ეფექტი ჰქონდეს (მაგ.: ხანდაზმულობის ვადის შეწყვეტა) და ახალ ვადებთან შესაბამისობა (დასკვნების მიწოდება შესაძლებელი უნდა იყოს არა „ბოლო წუთს“ არამედ „ბოლო წამს“), რათა დაცული იყოს შეჯიბრებითობის პრინციპი. მეორე ცვლილება შეეხება ყოველდღიურ პრაქტიკას. ზოგიერთი ქვეყანა აღნიშნავს, რომ, მაგა-

27 იხ. ზემოთ ვიდეოკონფერენციასთან დაკავშირებული სხვა საკითხები, მართლმსაჯულებაზე წვდომის ქრილში (სექცია 1.1.1).
28 ამრიგად, ხელს უწყობს საკონტროლო ჩამონათვალის II.8.2 პუნქტის განხორციელებას: „სასამართლო თანამშრომლობის სხვა დაწესებულებებთან (პოლიცია, ადვოკატები, პროკურორები, სოციალური მუშაკები, მეურვეები, ექსპერტები და ა.შ.)?“
29 იხ. საკონტროლო ჩამონათვალის II.4.7 პუნქტი: „წარმოების წარმართვისა და განხორციელების ფორმა მინიმუმამდე ამცირებს მხარეებისა და წარმოებაში მონაწილე სხვა პირების დანახარჯებს?“

ლითად, ელექტრონულ სისტემაში მიმაგრებული ფაილის ზომაზე დანესებული შეზღუდვები მნიშვნელოვნად ართულებს ადვოკატის საქმიანობას. ამავდროულად, უქალაქო კომუნიკაცია ასევე საჭიროებს საინფორმაციო ტექნოლოგიურ სერვისებს შორის ეფექტიან კოორდინაციას, ინსტიტუციური ჯაჭვის ერთი ბოლოდან მეორემდე (მაგ.: სასამართლოები და ადვოკატთა ასოციაციები). ეს უზრუნველყოფს ტექნიკურ თანმიმდევრულობას და, რა თქმა უნდა, მონაცემთა უსაფრთხოებას, კომუნიკაციის კონფიდენციალობის გათვალისწინებით. შესაბამისად, განსაკუთრებით საზღვართშორისი პროცედურების შემთხვევაში, ადვოკატები აწყდებიან ახალ დილემებს, რომლებიც შეეხება (ელექტრონული) მტკიცებულების წარდგენის უფლებას და ეთიკის კოდექსის ჰარმონიზაციას, რათა ელექტრონული (უქალაქო) კომუნიკაცია, სულ მცირე, ისეთივე უსაფრთხო იყოს, როგორც ქალაქდზე დაფუძნებული. ზოგადად, ელექტრონული კომუნიკაციები ქვეყნებს აიძულებს, გაითვალისწინონ ციფრული მტკიცებულების განსაკუთრებული ბუნება და როლი და, ამ მიზნით, მიიღონ შესაბამისი სპეციფიკური კანონმდებლობა.³⁰

40. იურიდიული პროფესიის წარმომადგენლებს შორის ელექტრონულ კომუნიკაციასთან დაკავშირებული არგუმენტები ხშირად შეეხება უსაფრთხოების დონეს.³¹ ზოგიერთ ქვეყანაში მიაჩნიათ, რომ მართლმსაჯულების სისტემა მოწყვლადია, ვინაიდან კიბერთავდასხმები, რომელთა სამიზნეც გახლავთ ადმინისტრაციული ორგანოები, სულ უფრო ხშირი და კომპლექსური ხდება. თუმცა, მეორე მხრივ, ზოგიერთი ექსპერტი აღნიშნულ თემაზე საუბრისას მიუთითებს ქალაქდზე დაფუძნებული სისტემით გამოწვეულ მოწყვლადობასა და ზიანზე. ერთი რამ ნათელია: მოწყვლადი შეიძლება იყოს როგორც ქალაქდზე დაფუძნებული, ისე ციფრული სისტემა. ყველა ხაზს უსვამს დაცვისა და კონტროლის საჭიროებებს და ყურადღებას ამახვილებს თანამშრომელთა შესაბამის მომზადებაზე ონლაინ კომუნიკაციების სფეროში. დღესდღეობით, სახელმწიფოს დონეზე გამოიყენება არაერთი ტექნოლოგიური საშუალება, რასაც შეიძლება დაეყრდნოს მართლმსაჯულების სერვისებიც. ამავდროულად, ეს წარმოშობს საკითხს იმ მონაცემთა განსაკუთრებულობის შესახებ, რომლებსაც ამუშავებენ მართლმსაჯულების სერვისები. ყურადღება მახვილდება იმ ფაქტზეც, რომ სხვა სახელმწიფო სერვისებს არ ჰქონდეთ წვდომა მართლმსაჯულების სისტემის შინაარსობრივ მასალებზე. მონაცემთა უსაფრთხოება ვერ იქნება სრულფასოვნად დაცული, თუ მათი მთლიანობა და ხარისხი არ არის უზრუნველყოფილი შესაბამისი ადმინისტრაციული (მართლმსაჯულების) ორგანოსთვის, რომლის ფუნქციონირებისა და გადანაცვლებების მიმართ მოქალაქეთა ნდობა მთავარი მამოძრავებელი ძალაა.

41. ცხრილში წარმოდგენილია ზემოაღნიშნული საკითხების გრაფიკული ილუსტრაცია:

<p>დადებითი მხარეები</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ მცირდება ხარჯები, მონაცემები მუშავდება უფრო სწრაფად ▶ მარტივდება ორგანიზაციული საკითხები 	<p>გასათვალისწინებელი საკითხები</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ სხვადასხვა დანესებულების სისტემებს შორის ტექნიკური თავსებადობა და მათი საიმედოობა ▶ ცვლილების მართვის პოლიტიკის მკაფიოდ განსაზღვრა ▶ სისტემის წარუმატებლობის შემთხვევაში, კომუნიკაციის დაბლოკვის შედეგები
<p>შემდგომი განვითარება</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ საერთო კომუნიკაციის სისტემის განმარტება (როგორც სასამართლო სერვისების, ისე მართლმსაჯულების სისტემის ფუნქციონირებასთან დაკავშირებული სერვისების შემთხვევაში) 	<p>პოტენციური რისკები</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ ტექნიკური პრობლემის შემთხვევაში დაკარგული დრო

³⁰ ამ თემაზე იხ. ევროპის საბჭოს სამართლებრივი თანამშრომლობის ევროპული კომიტეტის კვლევა, სახელწოდებით „ელექტრონული მტკიცებულების გამოყენება სამოქალაქო და ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებაში და მისი გავლენა მტკიცებულების წარდგენის მარეგულირებელ წესებსა და მტკიცების მეთოდებზე“, CDCJ(2015), რომელიც 2016 წლის ბოლოს გამოიცემა.

³¹ ამ თემაზე იხ. საკონტროლო ჩამონათვალის მე-5 სექცია და შესაბამისი პუნქტები უსაფრთხოების შესახებ, მართლმსაჯულების ადმინისტრირების სრულად ელექტრონული სისტემის წრილში (სექცია 1.4.1), და პროექტის მართვის კონტექსტში საჭირო მიდგომა უსაფრთხოების მიმართ (სექცია 2.1).

1.2.2 სასამართლოებსა და იურიდიული პროფესიის წარმომადგენლებს შორის კომუნიკაციის მოქმედი ინსტრუმენტების მაგალითები ევროპაში

გერმანია: ელექტრონული სასამართლო და საფოსტო ყუთები პატენტების ფედერალურ სასამართლოში - საფოსტო ყუთების სისტემა პატენტების ფედერალურ სასამართლოში იძლევა მონაცემთა ელექტრონულ ფორმატში გაცვლისა და დაარქივების შესაძლებლობას [წყარო: 2016 წლის კვლევა].

გერმანია: RegisSTAR – მონაცემთა კომერციული რეესტრის მართვის ელექტრონული სისტემა, რომელიც ხელმისაწვდომია მოქალაქეებისთვის [წყარო: 2016 წლის კვლევა].

გერმანია (ქვედა საქსონია): elektronische Justiz Niedersachsen (eJuNi) – სისტემა, რომელიც ხელმისაწვდომია ქვედა საქსონიაში და საჭირო მხარდაჭერას უწევს სრულად ელექტრონულ (უქალაქოდ) გარემოზე გადასვლას გერმანიაში [წყარო: 2016 წლის კვლევა].

ავსტრია: ERV (Elektronischer Rechtsverkehr) – ონლაინ გადამისამართების სისტემა სასამართლოში, რომელიც დაკავშირებულია საქმეთა მართვის სისტემასთან [წყარო: 2016 წლის კვლევა].

ბოსნია და ჰერცეგოვინა: სასამართლო საინფორმაციო სისტემა – მულტიმედია ელექტრონული კომუნიკაციის სისტემა იურიდიული პროფესიის წარმომადგენელთა შორის მონაცემებისა და დოკუმენტების გასაზიარებლად; დაკავშირებულია საქმის მართვის სისტემასთან [წყარო: 2016 წლის კვლევა].

ხორვატია: ელექტრონული თანამშრომლობა ეროვნულ დონეზე არსებულ რეესტრებს შორის – სივრცე, რომელიც სხვადასხვა რეესტრს აკავშირებს მართლმსაჯულების სისტემასთან და იძლევა გადანაცვლებისთვის რელევანტური განახლებული ინფორმაციის რეალურ დროში გაზიარების შესაძლებლობას [წყარო: 2016 წლის კვლევა].

ესპანეთი: ელექტრონული სასამართლო აუქციონები – ინტერნეტაუქციონის პლატფორმა [წყარო: მართლმსაჯულების ბიძის სასწოხი, 2006].

ესპანეთი: Lexnet – საქმის დამუშავების პროგრესული სისტემა, რომელიც იძლევა დოკუმენტების გაცვლისა და ელექტრონული ხელმოწერების გამოყენების შესაძლებლობას [წყარო: მართლმსაჯულების ბიძის სასწოხი, 2012].

ესტონეთი: E-Toimik (e-File) – ელექტრონული კომუნიკაციის პროგრესული სისტემა სასამართლოებს, პროკურატურას, პოლიციას, ციხეს, პრობაციის სამსახურს, მანდატურებს, იურიდიული დახმარების სამსახურსა და საბაჟო სამსახურს შორის. იგი იძლევა საქმის მასალების გაცვლის შესაძლებლობას და ხელს უწყობს სრულად ელექტრონულ (უქალაქოდ) სისტემაზე გადასვლას [წყარო: მართლმსაჯულების ბიძის სასწოხი, 2014].

ესტონეთი: თანხის გადახდის მოთხოვნის ციფრული პროცედურა - თანხის გადახდის მართვის ნახევრადავტომატიზებული სისტემა, რომელიც მოსამართლის თანაშემწეებს ეხმარება შესაბამისი მონაცემების უქალაქოდ დამუშავებაში, წარმოების დაწყებიდან გადანაცვლების ჩაბარებამდე [წყარო: 2016 წლის კვლევა].

საფრანგეთი: RPVA (Réseau Privé Virtuel des Avocats) და E-Barreau – ადვოკატებსა და სასამართლოებს შორის კომუნიკაციის პლატფორმა სამოქალაქო საქმეებში. სისტემა RPVJ-ის (Réseau Privé Virtuel Justice – მართლმსაჯულების პირადი ვირტუალური ქსელი) ეკვივალენტურია [წყარო: 2016 წლის კვლევა].

საფრანგეთი: EIA – ემსახურება შინაგან საქმეთა სამინისტროსა და იუსტიციის სამინისტროს შორის სისხლის სამართლებრივ საქმეებზე ინფორმაციის გაცვლას აპლიკაციის საშუალებით [წყარო: 2016 წლის კვლევა].

საფრანგეთი: OPALEX – ექსპერტებსა და სასამართლოებს შორის სრულად უქალაქოდ კომუნიკაციის პლატფორმა სამოქალაქო საქმეებში. მასზე წვდომა აქვთ ადვოკატებსაც. კერძოდ, მათ წარდგენისთანავე შეუძლიათ, გაეცნონ ექსპერტის დასკვნებს [წყარო: EVAL 2016, 2014 წლის მონაცემები].

საფრანგეთი: CHORUS Portail Pro – პორტალი, რომელიც სასამართლოებს შესაძლებლობას აძლევს, მართონ და მომსახურება აუნაზღაურონ სერვისის პროვაიდერებს [წყარო: EVAL 2016, 2014 წლის მონაცემები].

საფრანგეთი: Télérecours – სარჩელის აღძვრის ონლაინ სისტემა, რომელიც ხელმისაწვდომია ადვოკატებისა და ადმინისტრაციული ორგანოებისათვის, ყველა კატეგორიის ადმინისტრაციული დავების შემთხვევაში [წყახო: 2016 წლის კვლევა].

ირლანდია: Digital Evidence Bundles – საქმის მასალების, მათ შორის, მტკიცებულებების ციფრულ ფორმატში გადატანის სისტემა, საერთო, ინდექსირებული და მართვადი PDF ფაილის სახით [წყახო: 2016 წლის კვლევა].

ირლანდია: ვიდეოკონფერენციის სისტემა მონშებისათვის – სისტემა, რომელიც ხელმისაწვდომია მონყვლადი ადამიანებისთვის; მას ზედამხედველობს საქმის განმხილველი მოსამართლე [წყახო: 2016 წლის კვლევა].

იტალია: PCT (Processo Civile Telematico) – ადვოკატებსა და სასამართლოებს შორის კომუნიკაციისა და ელექტრონული დოკუმენტების წარდგენის სისტემა სამოქალაქო საქმეების შემთხვევაში [წყახო: 2016 წლის კვლევა].

ლატვია: TIS (Tiesu informatīvā sistēma) – სისტემა, რომელიც მონყვლად ადამიანებს ვიდეოკონფერენციის საშუალებით აძლევს ჩვენების მიცემის შესაძლებლობას; მას ზედამხედველობს საქმის განმხილველი მოსამართლე [წყახო: 2016 წლის კვლევა].

ლიეტუვა: ელექტრონული სერვისების სისტემა – მხარეებთან კომუნიკაციის სრულად ელექტრონული სისტემა, რომლის საშუალებითაც მომხმარებელს შეუძლია, გადაიხადოს სასამართლო ხარჯები და ჯარიმები და გაეცნოს აუდიოჩანაწერებს [წყახო: 2016 წლის კვლევა].

მოლდოვა: საქმის მართვის ინტეგრირებული სისტემა (ICMS) – საქმის მართვის კომპიუტერიზებული სისტემა, რომელითაც საქმეები შემთხვევითობის პრინციპით გადანაწილდება პირველი და სააპელაციო ინსტანციების მოსამართლეებს შორის [წყახო: 2016 წლის კვლევა].

ევროკავშირის ქვეყნები: E-CODEX – ინსტრუმენტები მართლმსაჯულების ევროპულ სისტემათა დასაკავშირებლად, რომელთა საშუალებითაც სახელმწიფოებს შეუძლიათ მონაცემთა მიმოქცევა და საზღვართშორისი საქმეების მართვა [წყახო: 2016 წლის კვლევა].

გაერთიანებული სამეფო: სამეფო სასამართლოს საქმეთა მართვის ციფრული სისტემა (DCS) – კოლაბორაციული სისტემა, რომელიც განკუთვნილია სამეფო პროკურატურისთვის. მისი გაზიარება შესაძლებელია სასამართლოთა სარეგისტრაციო განყოფილებებთან, ადვოკატებსა და მოსამართლეებთან [წყახო: 2016 წლის კვლევა].

სლოვაკეთი: საქმის ელექტრონული საქაღალდე – საქმისა და განრიგის მართვის კომპიუტერიზებული სისტემა, რომელიც უკავშირდება პრეცედენტული სამართლის მონაცემთა ბაზას და ხელმისაწვდომია გარკვეული კატეგორიის საქმეებში, დოკუმენტების ელექტრონული ფორმატით მოსამზადებლად [წყახო: 2016 წლის კვლევა].

1.2.3 სასამართლოებსა და სპეციალისტებს შორის კომუნიკაციის ინსტრუმენტთა განვითარების მიმოხილვა

ცხრილი 2: კომუნიკაცია სასამართლოებსა და სპეციალისტებს შორის, 2014 წელი

	ინსტრუმენტები სასამართლოებსა და სპეციალისტებს შორის კომუნიკაციის გასაუმჯობესებლად						
	კომუნიკაცია სასამართლოებსა და ადვოკატებს შორის	კომუნიკაცია სხვა სპეციალისტებთან				ელექტრონული ხელმოწერა	სპეციალიზებული სამართალწარმოების ონლაინ დამუშავება
		სამართალდამცველი უწყებები	ნოტარიუსები	ექსპერტები	სასამართლო საპოლიციო სერვისები		
ალბანეთი	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
სომხეთი	არა	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
ავსტრია	კი	100%	100%	100%	100%	კი	კი
აზერბაიჯანი	არა	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
ბელგია	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
ბოსნია და ჰერცეგოვინა	არა	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	კი
ბულგარეთი	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
ხორვატია	არა	0% (არ ეხება)	10-49%	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
კვიპროსი	არა	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
ჩეხეთის რესპუბლიკა	კი	100%	100%	100%	100%	კი	კი
დანია	კი	50-99%	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
ესტონეთი	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	კი
ფინეთი	კი	100%	100%	100%	100%	არა	არა
საფრანგეთი	კი	50-99%	არ არის ხელმისაწვდომი	100%	10-49%	კი	კი
საქართველო	კი	0% (არ ეხება)	50-99%	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
გერმანია	კი	10-49%	არ არის ხელმისაწვდომი	1-9%	არ არის ხელმისაწვდომი	კი	კი
საბერძნეთი	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	არა
უნგრეთი	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	არა
ისლანდია	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
ირლანდია	კი	0% (არ ეხება)	არ არის ხელმისაწვდომი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	კი
იტალია	კი	0% (არ ეხება)	100%	100%	100%	კი	არა
ლატვია	კი	50-99%	0% (არ ეხება)	50-99%	0% (არ ეხება)	კი	კი
ლიეტუვა	არა	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	კი
ლუქსემბურგი	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
მალტა	კი	არ არის ხელმისაწვდომი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	კი
მოლდოვას რესპუბლიკა	არა	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
მონაკო	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	50-99%	50-99%	არა	არა
მონტენეგრო	არა	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
ნიდერლანდები	არა	არ არის ხელმისაწვდომი	0% (არ ეხება)	არ არის ხელმისაწვდომი	არ არის ხელმისაწვდომი	არა	არა
ნორვეგია	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
პოლონეთი	კი	0% (არ ეხება)	100%	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	კი
პორტუგალია	კი	100%	100%	არ არის ხელმისაწვდომი	50-99%	კი	კი
რუმინეთი	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	კი
რუსეთის ფედერაცია	არა	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	არა
სერბეთი	არა	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
სლოვაკეთი	არა	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
სლოვენია	კი	100%	100%	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	კი
ესპანეთი	კი	0% (არ ეხება)	100%	100%	100%	კი	არა

შვედეთი	კი	100%	არ არის ხელმისაწვდომი	100%	არ არის ხელმისაწვდომი	კი	არა
შვეიცარია	კი	50-99%	50-99%	50-99%	0% (არ ეხება)	კი	კი
ყოფილი იუგოსლავიის რესპუბლიკა მაკედონია	კი	10-49%	10-49%	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	არა
თურქეთი	კი	100%	0% (არ ეხება)	100%	10-49%	კი	არა
უკრაინა	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	არა
ინგლისი და უელსი	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	კი
ჩრდილოეთ ირლანდია	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	კი
შოტლანდია	კი	50-99%	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	არა

კი	74%					46%	37%
არა	26%					54%	63%
100%		15%	17%	17%	11%		
50-99%		11%	4%	7%	4%		
10-49%		4%	4%	0%	4%		
1-9%		0%	0%	2%	0%		
0% (არ ეხება)		65%	65%	70%	74%		
არ არის ხელმისაწვდომი		4%	9%	4%	7%		

ისრაელი	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	100%	0% (არ ეხება)	კი	კი
---------	----	---------------	---------------	------	---------------	----	----

წყარო: „ევროპული სასამართლო სისტემები: მართლმსაჯულების ეფექტიანობა და ხარისხი: ინფორმაციული და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების გამოყენება ევროპულ სასამართლო სისტემებში“, CEPEJ-ის კვლევა იმ. 24, 2016 წლის გამოცემა (2014 წლის მონაცემები) - შეფასების კითხვარის 64-ე კითხვა.

1.3 მოსამართლის, პროკურორისა და სასამართლოს განმწესრიგებლის მხარდაჭერის ინსტრუმენტები

42. ევროპის საბჭოს წევრ სახელმწიფოებში ინფორმაციული ტექნოლოგიების სასამართლოში გამოყენების მესამე მაგალითი შეეხება მოსამართლეების, პროკურორებისა და განმწესრიგებლების დახმარებას. ინფორმაციული სისტემები უდავოდ მნიშვნელოვანია ადვოკატთა დასახმარებლად. მაგალითად, დღეს არსებული ინფორმაციული ტექნოლოგიების საფუძველზე პროფესიის სტრუქტურა და პრაქტიკა, როგორც უკვე განვიხილეთ, ტრანსფორმაციას განიცდის. მიუხედავად იმისა, რომ ზოგიერთი ინსტრუმენტი სამართლისა და იურიდიული პროფესიის წარმომადგენლებისათვის საერთოა, წინამდებარე სექციაში ყურადღებას გავამახვილებთ სასამართლოს ორგანიზაციულ სტრუქტურასა და იმ მხარდაჭერაზე, რომელსაც ინფორმაციული ტექნოლოგიები უწევენ სასამართლოს.

1.3.1 პერსონალის მხარდაჭერა, სასამართლოებში ინფორმაციული ტექნოლოგიების გამოყენება სამართლებრივი განჭვრეტადობის ხელშესაწყობად

43. თავდაპირველად, ინფორმაციულმა ტექნოლოგიებმა ჩაანაცვლა საბეჭდი მანქანა, რომელზეც ადგენდნენ სასამართლოს გადაწყვეტილებებს, და მოხდა განმეორებითი დავალებების ავტომატიზაცია. აღნიშნულ ინსტრუმენტებს იყენებენ როგორც მოსამართლის თანაშემწეები, ისე თავად მოსამართლეები და პროკურორები, განსაკუთრებით, პროდუქტიულობის გასაზრდელად კოლექტიური საჩივრების შემთხვევაში. მოგვიანებით, იურიდიული პროფესიის წარმომადგენლებმა ინფორმაციული ტექნოლოგიების გამოყენება დაიწყეს თავიანთი ინტელექტუალური სამართლებრივი საქმიანობის არსებით ასპექტებთან მიმართებით. შედეგად, აღნიშნული ტექნოლოგიები გახდა ის ძირითადი ინსტრუმენტი, რომელსაც იყენებენ მოსამართლეები, პროკურატურები და განმწესრიგებლები, როგორც სამართლებრივი განჭვრეტადობის გაუმჯობესების საუკეთესო საშუალებას.³²

³² იხ. საკონტროლო ჩამონათვალის სექცია II.3, რომელიც პირდაპირ მიუთითებს: სამართლებრივ განჭვრეტადობაზე, როგორც ხარისხიანი მართლმსაჯულების მიზანზე, და აღნიშნავს, მაგალითად, იურისპრუდენციის შიდა სისტემის გამოყენებით შეტანილ წვლილს (III.3.2); ან, უფრო ზოგადად, ისეთი ინსტრუმენტების გამოყენებაზე, რომელთა მეშვეობითაც მოსამართლეები საქმის განხილვისთვის გულმოდგინედ ემზადებიან (III.3.8).

44. **ცოდნის ფართო ბაზებზე წვდომის შედეგად, მოსამართლეები უკეთ არიან აღჭურვილნი თავიანთი საქმიანობისათვის.**³³ ეს, ძირითადად, მოიცავს კანონმდებლობისა და პრეცედენტული სამართლის მონაცემთა ბაზებს, რომლებიც დროთა განმავლობაში გამდიდრდა. ამჟამად ისინი სხვადასხვა კანონმდებლობის მოძიების შესაძლებლობას იძლევა და პრაქტიკოს იურისტებს უზრუნველყოფს დიდი მოცულობის მონაცემებზე წვდომით. ზოგიერთი მოსაზრებით, ცოდნის ფართო ბაზებზე წვდომა პროგრესია სამართლებრივი განჭვრეტადობის კუთხით, რადგან კანონის ერთი და იგივე თუ ყველა წყარო ვრცელდება მთელი პროფესიული საზოგადოების მასშტაბით; განსაკუთრებით გასათვალისწინებელია ის, რომ მონაცემთა ბაზები სხვადასხვა ქვეყანაში იქმნება და მათი ფორმატი საჯარო და უფასო წვდომის შესაძლებლობას მოიცავს. ასევე არსებობს მოსაზრებები, რომელთა მიხედვითაც მონაცემთა ბაზების ხელმისაწვდომობა უარყოფითად აისახება ეფექტიანობაზე. კერძოდ, ადვოკატის მიერ წერილობითი ფორმით წარდგენილი არგუმენტები არაერთ წყაროსა და ციტატას შეიცავს, რის შედეგადაც იკარგება სასამართლო გადაწყვეტილებების იერარქია იკარგება. ეს მონაცემთა ბაზების მოწყობისთვის დამახასიათებელი ფენომენია. ზოგიერთ ქვეყანაში მიიჩნევენ, რომ მონაცემთა ბაზების შემუშავებამ ხელი შეუწყო პრაქტიკოსი იურისტების სამართლებრივი არგუმენტების შეცვლას; კერძოდ, არგუმენტები პრინციპებზე მეტად ეყრდნობა პრეცედენტებს, რადგან დიდი ოდენობით შეიცავს მითითებებს წარსულ გადაწყვეტილებებზე. ცოდნის კომპიუტერიზებული ბაზების კონტექსტში უნდა აღინიშნოს დისტანციური სწავლების მეთოდები, რომლებსაც წერგავენ სკოლები და სასწავლო დაწესებულებები ევროპაში. ყველაზე ახალი პლატფორმები იძლევა არსებულ ვირტუალურ ბიბლიოთეკებზე მულტიმედია და ინტერაქტიული სასწავლო ფორმატების დამატების შესაძლებლობას. აღნიშნული ინსტრუმენტებით სპეციალისტებს შორის ვრცელდება დეტალური ინფორმაცია სასამართლო პრაქტიკასა და გამოცდილებაზე. დისტანციური სწავლების ინსტრუმენტები განავრცობს ადრესატთა ნუსხების (mailing list) ფუნქციას, რომლის გამოყენებაც მოსამართლეებმა ინტერნეტის ადრეული დღეებიდან დაიწყეს.

45. **სასამართლოების ელექტრონულ ჩანაწერებზე დისტანციური წვდომა აფართოებს თანამშრომლობას სასამართლოებს შორის.** თავდაპირველად აღნიშნული ინსტრუმენტი შეიქმნა კონკრეტულ დეპარტამენტში ინფორმაციის გასაზიარებლად,³⁴ თუმცა ამჟამად ელექტრონულ ფაილებზე წვდომა, დეპარტამენტებს შორის ინფორმაციის გაზიარებასთან ერთად (თუ ეს კანონით დაშვებულია), ზოგ შემთხვევაში მოსამართლეებს აძლევს საქმეზე დისტანციურად მუშაობის საშუალებასაც (მაგ.: სახლიდან ან სასამართლოს გარეთ მდებარე ოფისიდან). ამავდროულად, მათ შეუძლიათ, შეინარჩუნონ კოლეგებთან კონტაქტი და იგივე სამუშაო ინსტრუმენტები გამოიყენონ. ამან ზოგ შემთხვევაში ხელი შეუწყო ახალი მიდგომების გამოყენებას სასამართლოს შენობებში ხელმისაწვდომ საოფისე სივრცესთან მიმართებით. კერძოდ, სასამართლოში პერსონალის მუდმივი ფიზიკური ყოფნა არასავალდებულო გახდა. საოფისე სივრცის შემცირებამ თუ გაზიარების პრაქტიკამ გამოიწვია სოციალური ინტერაქციისა და ამ მიზნით გამოყოფილი სივრცეების ზრდა. ზოგიერთი მოსაზრების თანახმად, მართალია, დისტანციურად მუშაობა ზრდის მოქნილობასა და ეფექტიანობას, მაგრამ ამან არ უნდა აღკვეთოს ან შეამციროს სასამართლოს დონეზე ფიზიკური კონტაქტი სპეციალისტებს შორის. ნაცვლად ამისა, დისტანციური მუშაობის საფუძველზე, სასამართლოებმა ხელახლა უნდა გადახედონ სპეციალისტთა მიღების პირობებს.

46. **ინფორმაციული ტექნოლოგიების ინსტრუმენტთა გამოყენება სასამართლოს გარეთ პროცედურული ღონისძიებების განსახორციელებლად აფართოებს მოსამართლის უფლებამოსილებასა და ეფექტიანობას მაშინ, როდესაც იგი სასამართლოში არ იმყოფება.** პოლიციისა და ყველა სხვა პროფესიის (მანდატურები და ადვოკატები) მსგავსად, მოსამართლეებსაც აქვთ შესაძლებლობა, ოფისის გარეთ იმუშაონ. ეს შესაძლებელი გახდა მობილური აპლიკაციების განვითარებისა და უსაფრთხო Wi-Fi ქსელების ზოგადი ხელმისაწვდომობის შედეგად. „მობილურობის“ ინსტრუმენტები მოსამართლეებს საშუალებას აძლევს, მტკიცებულებას ადგილზე გაეცნონ (მაგ.: დანაშაულის, ან ჩვენების ჩაწერის ადგილას), რაც აადვილებს მათი უფლებამოსილების დაუყოვნებლივ განხორციელებას.

33 ხელს უწყობს საკონტროლო ჩამონათვალი IV.4.1. პუნქტის განხორციელებას: „სასამართლოს ხელმძღვანელობა ხელს უწყობს ცოდნის გაზიარების კულტურას?“ IV.4.2: „არსებობს და ადვილად ხელმისაწვდომია სამართლებრივი ცოდნის წყაროები?“ IV.4.6: „მოსამართლეები მონაწილეობენ სადისკუსიო ფორუმებში თავიანთი გადაწყვეტილებების განსახილველად? რეგულარულ მოთამაშებთან ერთად, როგორებიც არიან, მაგალითად, ადვოკატები? სხვა მესამე მხარეებთან ერთად?“ IV.4.9: „მოსამართლეებსა და პროკურორებს საკმარისი შესაძლებლობა აქვთ თვითმომზადებისათვის?“

34 საკონტროლო ჩამონათვალის თანახმად, მართლმსაჯულების ხარისხის კუთხით დამატებით ღირებულებას ქმნის შემდეგი პირობები: მოსამართლე რეალურ დროშია ინფორმირებული საქმეების სტატუსზე მის დეპარტამენტში (II.4.1), ინფორმაციის გაზიარება შესაძლებელია მასშტაბურად (II.4.3); ან ინფორმაციის გაზიარება გამოიყენება როგორც ინსტრუმენტი, სასამართლოს მოსმენების მოსამზადებელი პოლიტიკის მხარდასაჭერად (II.5.1).

რციელებას და იძლევა საშუალებას, მიიღონ უკეთ ინფორმირებული, სათანადო და მყისიერად მიწოდებული გადაწყვეტილებები; მაგალითად, მეურვეობის საქმეში მოსამართლეს შეუძლია, ადგილზე პირდაპირი ინტერაქცია დაამყაროს პირთან, ვისი თანხმობა ან ხელმოწერაც საჭიროა. ეს ამცირებს ინფორმაციის დამუშავების დროს, ხოლო მოსამართლის სასამართლოში დაბრუნების შემდგომ ოპერაციის გამეორება აღარ არის საჭირო. სისხლის სამართლის საქმეებში ნასამართლობის შესახებ ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობა იძლევა დანაშაულის ჩადენის ადგილიდან პირის ისტორიის შესწავლის შესაძლებლობას (განსაკუთრებით, თუ გავითვალისწინებთ ევროპის მასშტაბით სასამართლო ჩანაწერების ურთიერთკავშირს) და აუმჯობესებს პროკურატურის მიერ გადაწყვეტილების მიღების პროცესს.

47. მოსამართლეების მიერ გადაწყვეტილებათა ნიმუშებისა და სახელმძღვანელოების გამოყენება ხელს უწყობს სასამართლო პრაქტიკის თანმიმდევრულობას. ნიმუშების გამოყენება სასამართლოებს საშუალებას აძლევს, შეინარჩუნონ ეფექტიანობის მაღალი სტანდარტი მარტივი და განმეორებითი საქმეების განხილვისას. საქმეების თემების მიხედვით გაანალიზების ცხრილთან ერთად - რაც სასამართლოს გადაწყვეტილების დასაბუთების სახელმძღვანელოა - ნიმუშები უზრუნველყოფს სასამართლოს გადაწყვეტილებათა თანმიმდევრულობას, რაც, ზოგიერთი მოსაზრებით, ხელს უწყობს მხარეთა თანასწორ მოპყრობას და აუმჯობესებს განჭვრეტადობას.³⁵ საინფორმაციო ტექნოლოგიები იძლევა პროფესიულ საზოგადოებაში ცოდნისა და პრაქტიკის გაზიარების შესაძლებლობას (მოსამართლეები, რომლებიც სასჯელის აღსრულებას ზედამხედველობენ, საოლქო მოსამართლეები, ოჯახური დავების განმხილველი სასამართლოს მოსამართლეები და ა.შ.), რათა გაუმჯობესდეს მოსამართლეებისა და პროკურორების კოლექტიური ინტელექტი და გავრცელდეს კარგი პრაქტიკა სტანდარტებთან დაკავშირებით. შედეგად, საუკეთესო პრაქტიკის არსებობა ბევრ ადამიანს მოუტანს სარგებელს. ამრიგად, რეკომენდებულია, ნიმუშები თავდაპირველად დაეფუძნოს მოსამართლეებსა და ადვოკატებს შორის ინფორმაციის გაზიარებასა და გაცვლას და რეგულარულად განახლდეს. დაუშვებელია ნიმუშების დაყრდნობა მხოლოდ იურიდიული ლიტერატურის ან კომპიუტერული პროგრამის გამომცემელთა მიერ მოწოდებულ მასალებზე.³⁶

48. ინფორმაციული ტექნოლოგიები თანდათანობით გარდაიქმნა გადაწყვეტილების მიღების ხელშემწყობ საშუალებად, რომელიც ამარტივებს მასობრივ ინფორმაციაზე წვდომას ან აადვილებს კომპლექსური საქმის აღქმას. ამ კონტექსტში, მოსამართლეებისა და პროკურორების მიერ გადაწყვეტილების მიღების განმტკიცება შესაძლებელია საქმის განსახილველად საჭირო დამატებით ინფორმაციაზე წვდომით. გადაწყვეტილების მიღებაზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ინფორმაციული ტექნოლოგიების სისტემების მიერ გენერირებული ინფორმაციის ოდენობა და ბუნება, ასევე, კავშირები ინდივიდუალურ მასალებს შორის. მაქსიმალურად განახლებული და სანდო ინფორმაცია (სასამართლოში საქმის აღძვრის მეთოდებთან დაკავშირებით) და ინფორმაციის სტრუქტურირება, რაც მომხმარებლისათვის უხილავია, მაგრამ ხელს უწყობს განცხადებებისა ან მტკიცებულებების იერარქიული წყობით წარდგენას (უკავშირდება აღნიშნული ალგორითმის სავარაუდო ნეიტრალურობას), ინფორმაციული სისტემის განუყოფელი ელემენტებია. ისინი უნდა უზრუნველყოფდეს არა მხოლოდ ხარისხსა და ნეიტრალურობას, არამედ მომხმარებელს გასაგებ ფორმატში აწვდიდეს ინფორმაციას. ეს განსაკუთრებით შეეხება მოსამართლეებს, რომელთა დამოუკიდებლობას გადაწყვეტილების მიღებისას ასევე განსაზღვრავს მათი შესაძლებლობა, სიფრთხილით მოეკიდონ ხელმისაწვდომ ინფორმაციულ სისტემებს, ან მათზე არ გავრცელდეს ამ სისტემათა შეზღუდვები. ზემოაღნიშნულ (2011)14 მოსაზრებაში CCJE აღნიშნავს: „უნდა შემუშავდეს სპეციალური დამხმარე რესურსები სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების მისაღებად, რომლებიც

³⁵ ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის 2081 (2015) რეზოლუციის მომხსენებელი სწორედ აღნიშნულ პირობებში ხედავს გადაწყვეტილების მიღების ინსტრუმენტთა წვლილს (ამ შემთხვევაში, სისხლის სამართლის საქმეებში): „მსჯავრდების მხარდაჭერის სისტემები სასჯელის დანიშვნაზე პასუხისმგებელ მოსამართლეებს მარტივად აწვდის ინფორმაციას მსგავს საქმეებზე მსჯავრდების შესახებ და, ამავდროულად, არ ზღუდავს მოსამართლის სამართლებრივ დისკრეციას. ამის მიზანია თანმიმდევრულობის გაზრდა განსხვავებულ სასამართლოთა პრაქტიკებს შორის და, შესაბამისად, თანასწორი მოპყრობისა და სამართლებრივი განჭვრეტადობის ხელშეწყობა. (...) ისეთმა ტექნოლოგიებმა, როგორცაა პრეცედენტული სამართლის ელექტრონულ მონაცემთა ბაზა და მსჯავრდების მხარდაჭერის სისტემები, შესაძლოა ხელი შეუწყოს უფრო სამართლიანი, თანასწორი და განჭვრეტადი შედეგების დადგომას“, ანგარიში, Doc. 13740 2015 წლის 31 მარტი, პუნქტები 65 და 66.

³⁶ კითხვები, რომლებიც უკავშირდება გადაწყვეტილების ნიმუშების გამოყენებას და მათ შეზღუდვებს, წარმოდგენილია საკონტროლო ჩამონათვალის შემდეგ პუნქტებში: III.5.1: მოსამართლის მიერ გადაწყვეტილების გამოცხადება და დასაბუთება გასაგებია? III.5.2: რამდენად დეტალური და სისტემატურია გადაწყვეტილების დასაბუთება? III.5.3: გადაწყვეტილების დასაბუთება შეიცავს მკაფიო სახელმძღვანელო მითითებებს მხარეებისა და იურიდიული პროფესიის წარმომადგენლებისათვის გადაწყვეტილების კანონიერებასა და სამართლიანობაზე? III.5.4: არსებობს კონკრეტული წესები და სტანდარტები სასამართლო გადაწყვეტილებათა პრევენტაციისთვის? III.5.5: მხარეების, ადვოკატების, ქვედა ან ზედა ინსტანციის სასამართლოთა მოლოდინები გათვალისწინებულია სასამართლო გადაწყვეტილებების მომზადებისას? III.5.6: დიდი ოდენობით ერთნაირი საქმეების შემთხვევაში, გამოიყენება „სტანდარტული“ გადაწყვეტილებები და წესები?

მოიხრება სასამართლო გადაწყვეტილების მიღებისა და მოსამართლეთა მუშაობის ხელშეწყობა დამატებით საშუალებებად და არ შეზღუდავს მას. (...) სხვა უფლებამოსილმა ორგანომ მოსამართლეებს თავს არ უნდა მოახვიოს ინსტრუქციები, სტანდარტული ფორმები და სხვა სასამართლო გადაწყვეტილებათა ფორმასა და შინაარსთან დაკავშირებული მოსაზრებები/წინადადებები იმის გამო, რომ სამართალწარმოების პროცესში გამოყენებული ინფორმაციული სისტემის არქიტექტურა მოითხოვს ამას; მეტიც, ინფორმაციული სისტემის არქიტექტურა მოქნილი უნდა იყოს და თავად მოერგოს პრეცედენტული სამართალისა და პრაქტიკის საჭიროებებს.»³⁷

49. დამოუკიდებლობის პრინციპის პატივისცემა მოითხოვს, რომ ყველა მოსამართლეს შეეძლოს პერსონალური გადაწყვეტილების მიღება მსჯელობის შემდგომ და მასზე პირადი პასუხისმგებლობის აღება, გამოყენებული ინფორმაციული ტექნოლოგიების მიუხედავად. შესაბამისად, მსჯელობისას ნიმუშებისა და სახელმძღვანელოების გამოყენება მოსამართლეს არ უნდა ართმევდეს გადაწყვეტილების მიღების შესაძლებლობას სამართალწარმოების რომელიმე ეტაპზე და არ უნდა ახვევდეს თავს ისეთ არგუმენტებს, საიდანაც გადახვევა არ შეეძლება, სურვილის მიუხედავად; ასევე არ უნდა უპირისპირებდეს ისეთ დატვირთვას, რომელიც მოსამართლეს ართმევს საშუალებას, გადახედოს ელექტრონულ ინსტრუმენტში წარმოდგენილი მსჯელობის ფორმას. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო იზიარებს, რომ ზოგიერთ შემთხვევაში მოსამართლეებმა შეიძლება გამოიყენონ გამარტივებული მსჯელობა; ამავდროულად, იგი აღნიშნავს, რომ მოსამართლეებს ეკისრებათ მოვალეობა, სათანადოდ შეისწავლონ მხარეთა პოზიციები, არგუმენტები და მტკიცებულებები.³⁸ ზემოაღნიშნულ (2011)14 მოსაზრებაში CCEJ კატეგორიულად მიუთითებს, რომ: „ინფორმაციული ტექნოლოგიები ხელს არ უნდა უშლიდეს მოსამართლეს, დამოუკიდებლად და მიუკერძოებლად განახორციელოს მართლმსაჯულება. (...) გადაჭარბებულმა დამოკიდებულებამ ტექნოლოგიებსა და მათ მაკონტროლებლებზე შესაძლოა საფრთხეს შეუქმნას მართლმსაჯულებას. ტექნოლოგია უნდა შეეფერებოდეს სასამართლო პროცესისა და მოსამართლის მუშაობის ყველა ასპექტს. მოსამართლეები არ უნდა მოექცნენ ტექნოლოგიებისა და მათი მაკონტროლებლების გავლენის ქვეშ მხოლოდ ეფექტიანობის მიზნებიდან გამომდინარე.“³⁹

50. შეჯიბრებითობისა და მხარეთა თანასწორობის პრინციპი გარანტირებული უნდა იყოს ისევე, როგორც ინფორმაციული ტექნოლოგიების გარეშე წარმართულ პროცესზე, იმ ინსტრუმენტების გათვალისწინებით, რომლებიც ხელმისაწვდომია, ან რომელთა გამოყენებაც შეუძლიათ მხარეებს მათი შეხედულებისამებრ. ზეპირი მოსმენისას ყველა მხარეს უნდა ჰქონდეს ერთსა და იმავე ინსტრუმენტებზე წვდომა (მაგ.: ციფრულ ფაილში კვლევის წარმოებისათვის საჭირო ინსტრუმენტი) და გარანტია, რომ ტექნოლოგიური ინსტრუმენტის მიერ დაწესებული ტექნიკური შეზღუდვა უარყოფით გავლენას არ მოახდენს მხარეთა უფლებებსა და პრივილეგიებზე. CCJE-ის თანახმად, „ინფორმაციული ტექნოლოგიების გამოყენებამ არ უნდა შეკვეცოს პროცესუალური გარანტიები (ან იმოქმედოს სასამართლოს შემადგენლობაზე); ასევე, არავითარ შემთხვევაში არ უნდა შეიზღუდოს სასამართლოს მომსახურებებით მოსარგებლე პირების უფლება, რომ მათი საქმე მოსამართლემ განიხილოს შეჯიბრებითი პროცესის ფორმატში. მათ უნდა ჰქონდეთ უტყუარი მტკიცებულებების წარდგენის, მოწმეებისა თუ ექსპერტების სასამართლოს მიერ მოსმენის და იმ მასალისა თუ სარჩელის წარდგენის საშუალება, რომლებსაც საჭიროდ მიიჩნევენ.“⁴⁰ მოსამართლემ ნებისმიერ შემთხვევაში უნდა გამოიჩინოს სიფრთხილე, რომ რომელიმე მხარე არ იმყოფებოდეს არახელსაყრელ მდგომარეობაში, მეორე მხარესთან შედარებით, მხოლოდ იმიტომ, რომ მას არ აქვს რესურსები ტექნოლოგიაზე - განსაკუთრებით, ელექტრონული დოკუმენტის მართვაზე - წვდომისათვის, როდესაც საქმის მასალები გამორჩეულად მოცულობითია ან, მაგალითად, ფაქტების რეკონსტრუირება ხდება კომპიუტერის მიერ გენერირებული გამოსახულებების საშუალებით (ვალდებულებით საქმეში).

51. „დიდი მონაცემების“ გამოყენება დამხმარე საშუალებების სახით ხელს უწყობს განჭვრეტადი მართლმსაჯულების წარმოქმნას. ეს არის ტენდენცია, რომელიც განვითარების პროცესშია ზოგიერთ ქვეყანაში, სადაც „დიდი მონაცემების“ ანალიზის ინსტრუმენტები გამოიყენება სამართლებრივი დევნის, სასჯელის დანიშვნის ან კომპენსაციის პოლიტიკის მხარდასაჭერად, ანდა გადაწყვეტილების შედეგების წინასწარ განსაზღვრისთვის (მოსახლეობის ან ტერიტორიის

37 მოსაზრება no. (2011)14, ციტატა, პუნქტები 27 და 35.

38 ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2000 წლის 21 მარტის გადაწყვეტილება საქმეზე *Dulaurans v. France*, განცხადება no. 34553/97.

39 მოსაზრება no. (2011)14, ციტატა, პუნქტები 8 და 34.

40 მოსაზრება no. (2011)14, ციტატა, პუნქტი 28.

კრიმინოლოგიური ანალიზი, გადასახდელი ალიმენტის ან საკომპენსაციო თანხის ოდენობის განსაზღვრა, დანაშაულის განმეორებით ჩადენის რისკის შეფასება). ზოგიერთი ინსტრუმენტი იძლევა პრეცედენტული სამართლის ყოვლისმომცველი ანალიზის შესაძლებლობას და მოსამართლეს აწვდის ინფორმაციას, აქვთ თუ არა მის კოლეგებს მიღებული მსგავსი გადაწყვეტილება; სხვები კი ქმნის სიტუაციის კონტექსტში ჩასმის საშუალებას ისეთი სტატისტიკური მონაცემების გამოყენებით, რომლებიც საქმეს არ ეხება. ამ ტიპის სისტემაში, მოსამართლის შინაგან რწმენას შესაძლოა მხარი დაუჭიროს (ან გავლენა მოახდინოს მასზე) მიზეზობრივმა სიჭარბემ ან „ღუზის ეფექტმა“. აღნიშნულთან დაკავშირებით, საჭიროა განსაკუთრებული სიფრთხილის გამოჩენა. მოსამართლეები ასევე სიფრთხილით უნდა მოეკიდონ მონაცემთა ბუნებას, როდესაც ისინი მხოლოდ პრეცედენტულ სამართალს არ უკავშირდება (მაგ.: მოსამართლეების ვინაობა პროფილირების მიზნებისთვის).

52. ცხრილში წარმოდგენილია ზემოთ განხილული საკითხების გრაფიკული სურათი:

<p>დადებითი მხარეები</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ გადაწყვეტილებების ფორმალური ხარისხის გაუმჯობესება ▶ მონაცემთა ფართო ბაზებზე წვდომა ▶ დროის დაზოგვა მტკიცებულებათა ელექტრონული ადმინისტრირების შემთხვევაში ▶ სისტემა ხელს უწყობს დისტანციურ მუშაობას და საქმეთა სამართლიანად განაწილებას მოსამართლეებს შორის ▶ სისხლის სამართლის საქმეებზე ბრალდებულის წარსულის შესახებ ამომწურავი ინფორმაციის მიღების შესაძლებლობა, რაც ზრდის ინდივიდუალურად მორგებული გადაწყვეტილებების რაოდენობას 	<p>გასათვალისწინებელი საკითხები</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ წინასწარ შექმნილი ნიმუშების შემთხვევაში, უზრუნველყავით მათი ხარისხი (სამუშაო ჯგუფი) და რეგულარულად განაახლეთ ისინი ▶ ინსტრუმენტები შექმენით ისე, რომ მოსამართლეებმა შეინარჩუნონ სისტემის ნებისმიერ დროს გაკონტროლების შესაძლებლობა
<p>შემდგომი განვითარება</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ სისტემის გამოყენება პრეცედენტული სამართლის გასავრცელებლად ▶ გადაწყვეტილებათა შედგენისა და დასაბუთების პრაქტიკის ჰარმონიზება 	<p>პოტენციური რისკები</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ გადაწყვეტილებაზე გავლენა არ უნდა მოახდინოს კომპიუტერული სისტემის შეზღუდვებმა ▶ სისტემა არ უნდა უქმნიდეს საფრთხეს მოსამართლეთა დამოუკიდებლობას, ან არ უნდა იწვევდეს მხარეთა თანასწორობის პრინციპის დარღვევას ▶ მონაცემთა ბაზების შემუშავებისას, საჭიროა კრიტერიუმთა ნეიტრალიტეტის უზრუნველყოფა; მომხმარებლებს უნდა ესმოდეთ ეს კრიტერიუმები ▶ არსებობს რისკი, რომ მოსამართლეს შეეზღუდება საკუთარი გადაწყვეტილების მიღების შესაძლებლობა ანდა ძალაუფლება ზედმეტად ფორმალური ჩარჩოთი (გადაჭარბებული დატვირთვის შედეგად, რაც გამოიწვევს შესასრულებელი დავალებების ავტომატიზაციას ან სტანდარტულ გადაწყვეტილებებზე დაყრდნობას)

1.3.2 მოსამართლის, პროკურორისა და განმჯიჭრის მხარდაჭერის ევროკავშირის მოქმედი ინსტრუმენტები

გერმანია (ბრანდებურგი): SAS – ელექტრონული მართლმსაჯულება პროკურატურაში – ითვალისწინებს დოკუმენტების ნიმუშებსა და დოკუმენტების შედგენაში დახმარებას პროკურორებისათვის (მათ შორის, ხმოვანი სიგნალის ტექსტად გარდაქმნის სისტემას) და დაკავშირებულია პროკურატურის მართვის სისტემასთან [წყაიხო: *მახთმსაჯულების ბიოლის სასწოი, 2009*].

გერმანია: forumSTAR – სისტემა შექმნილია მოსამართლეთა მუშაობისა და მათ შორის კომუნიკაციის ხელშესაწყობად და ეფუძნება ადვილად გამოსაყენებელ პროფესიულ მოდულებს [წყაიხო: *2016 წლის კვლევა*].

აზერბაიჯანი: ელექტრონული სასამართლო სისტემა – საქმის მართვის ინსტრუმენტი, გადამწყვეტილების ნიმუშებთან ერთად [წყაიხო: *მახთმსაჯულების ბიოლის სასწოი, 2014*].

საფრანგეთი: OARM – დამხმარე საშუალება გადამწყვეტილებათა მოსამზადებლად და მზა არგუმენტები საოჯახო საქმეების შემთხვევაში [წყაიხო: *2016 წლის კვლევა*].

საფრანგეთი: Persée – ინსტრუმენტი გამოიყენება პლანშეტურ კომპიუტერებთან ერთად და ეხმარება სისხლის სამართლის საქმეებზე მოსმენების მომზადებასა და გამართვას. მისი საშუალებით შესაძლებელია საქმესთან დაკავშირებული მონაცემებისა და დოკუმენტების ერთ მასალად გაერთიანება. იგი ასევე უწყევს დახმარებას გადამწყვეტილებების შედგენას, ნიმუშების, კანონმდებლობისა და პრეცედენტული სამართლის მონაცემთა ბაზისა და წინასწარ მომზადებული დასაბუთებული არგუმენტების გამოყენებით [წყაიხო: *2016 წლის კვლევა*].

ირლანდია: Winscribe – ხმის ამოცნობის ფუნქციის მქონე კარნახის სისტემა, რომელიც ხელმისაწვდომია უზენაესი, სააპელაციო და უმაღლესი სასამართლოს მოსამართლეებისთვის, მოთხოვნის საფუძველზე [წყაიხო: *EVAL 2016 –2014 წლის მონაცემები*].

ევროკავშირის ქვეყნები: ECRIS – ევროპული სისხლის სამართლის ჩანაწერთა საინფორმაციო სისტემა, რომელიც ორგანიზებას უწყევს ინფორმაციის გაზიარებას ევროკავშირის წევრ შესაბამის სახელმწიფოებს შორის [წყაიხო: *EVAL 2016 – 2014 წლის მონაცემები*].

გაერთიანებული სამეფო (შოტლანდია): სასამართლო ჰაბი (ცენტრი) – ონლაინ ტრენინგისა და თანამშრომლობის პლატფორმა, რომელიც ღიაა სასამართლოს ყველა თანამშრომლისათვის და ხელმისაწვდომია სხვადასხვა ტიპის მოწყობილობებზე [წყაიხო: *მახთმსაჯულების ბიოლის სასწოი, 2015*].

გაერთიანებული სამეფო: Wi-Fi ინტერნეტი პროფესიონალებისათვის – სისხლის სამართლის სასამართლოების აღჭურვა Wi-Fi ინტერნეტით პროფესიონალებისათვის, უსაფრთხო ქსელში, რომელიც ხელმისაწვდომია მოსმენის დროს (მონაცემთა გასაცნობად, დოკუმენტების გასაზიარებლად) [წყაიხო: *2016 წლის კვლევა*].

გაერთიანებული სამეფო: შიდასასამართლო პრეზენტაცია – სასამართლოების აღჭურვა ფუნქციით, რომელიც ითვალისწინებს იურიდიული პროფესიის წარმომადგენელთა კომპიუტერების მარტივად დაკავშირებას სასამართლო სხდომების ეკრანზე გაზიარების სისტემასთან, არგუმენტებისა და მტკიცებულებების მულტიმედია ფორმატში წარდგენისთვის [წყაიხო: *2016 წლის კვლევა*].

გაერთიანებული სამეფო: დოკუმენტების შენახვა-წარდგენის სისტემა მაგისტრი მოსამართლეებისათვის – ფაილების გაზიარების დაცული სისტემა, რომელიც ეფუძნება ღრუბლოვანი ტექნოლოგიას. მისი მეშვეობით, სისხლის სამართლის საქმეებში პროკურატურა სასამართლოს ელექტრონული ფორმატით გადასცემს დოკუმენტებს, რომელთა წარდგენაც ხდება სასამართლოს სხდომაზე, პლანშეტური კომპიუტერის გამოყენებით [წყაიხო: *2016 წლის კვლევა*].

1.3.3 მოსამართლის, პროკურორისა და განმჯსრიგებლის მხარდაჭერის ინსტრუმენტთა განვითარების მიმოხილვა

ცხრილი 3: პირდაპირი მხარდაჭერა მოსამართლეებს, პროკურორებსა და განმჯსრიგებლებს, 2014 წლის მონაცემები

	ინსტრუმენტები სასამართლოებსა და სპეციალისტებს შორის კომუნიკაციის გასაუმჯობესებლად						
	კომუნიკაცია სასამართლოებსა და ადვოკატებს შორის	კომუნიკაცია სხვა სპეციალისტებთან				ელექტრონული ხელმოწერა	სპეციალიზებული სამართალწარმოების ონლაინ დამუშავება
		სამართალდამცველი უწყებები	ნოტარიუსები	ექსპერტები	სასამართლო საპოლიციო სერვისები		
ალბანეთი	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
სომხეთი	არა	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
ავსტრია	კი	100%	100%	100%	100%	კი	კი
აზერბაიჯანი	არა	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
ბელგია	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
ბოსნია და ჰერცეგოვინა	არა	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	კი
ბულგარეთი	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
ხორვატია	არა	0% (არ ეხება)	10-49%	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
კვიპროსი	არა	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
ჩეხეთის რესპუბლიკა	კი	100%	100%	100%	100%	კი	კი
დანია	კი	50-99%	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
ესტონეთი	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	კი
ფინეთი	კი	100%	100%	100%	100%	არა	არა
საფრანგეთი	კი	50-99%	არ არის ხელმისაწვდომი	100%	10-49%	კი	კი
საქართველო	კი	0% (არ ეხება)	50-99%	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
გერმანია	კი	10-49%	არ არის ხელმისაწვდომი	1-9%	არ არის ხელმისაწვდომი	კი	კი
საბერძნეთი	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	არა
უნგრეთი	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	არა
ისლანდია	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
ირლანდია	კი	0% (არ ეხება)	არ არის ხელმისაწვდომი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	კი
იტალია	კი	0% (არ ეხება)	100%	100%	100%	კი	არა
ლატვია	კი	50-99%	0% (არ ეხება)	50-99%	0% (არ ეხება)	კი	კი
ლიეტუვა	არა	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	კი
ლუქსემბურგი	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
მალტა	კი	არ არის ხელმისაწვდომი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	კი
მოლდოვას რესპუბლიკა	არა	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
მონაკო	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	50-99%	50-99%	არა	არა
მონტენეგრო	არა	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
ნიდერლანდები	არა	არ არის ხელმისაწვდომი	0% (არ ეხება)	არ არის ხელმისაწვდომი	არ არის ხელმისაწვდომი	არა	არა
ნორვეგია	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
პოლონეთი	კი	0% (არ ეხება)	100%	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	კი
პორტუგალია	კი	100%	100%	არ არის ხელმისაწვდომი	50-99%	კი	კი
რუმინეთი	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	კი
რუსეთის ფედერაცია	არა	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	არა
სერბეთი	არა	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
სლოვაკეთი	არა	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა
სლოვენია	კი	100%	100%	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	კი
ესპანეთი	კი	0% (არ ეხება)	100%	100%	100%	კი	არა
შვედეთი	კი	100%	არ არის ხელმისაწვდომი	100%	არ არის ხელმისაწვდომი	კი	არა
შვეიცარია	კი	50-99%	50-99%	50-99%	0% (არ ეხება)	კი	კი
ყოფილი იუგოსლავიის რესპუბლიკა მაკედონია	კი	10-49%	10-49%	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	არა

თურქეთი	კი	100%	0% (არ ეხება)	100%	10-49%	კი	არა
უკრაინა	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	არა
ინგლისი და უელსი	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	კი
ჩრდილოეთ ირლანდია	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	კი
შოტლანდია	კი	50-99%	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	არა

კი	74%					46%	37%
არა	26%					54%	63%
100%		15%	17%	17%	11%		
50-99%		11%	4%	7%	4%		
10-49%		4%	4%	0%	4%		
1-9%		0%	0%	2%	0%		
0% (არ ეხება)		65%	65%	70%	74%		
არ არის ხელმისაწვდომი		4%	9%	4%	7%		

ისრაელი	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	100%	0% (არ ეხება)	კი	კი
---------	----	---------------	---------------	------	---------------	----	----

წყარო: „ევროპული სასამართლო სისტემები: მართლმსაჯულების ეფექტიანობა და ხარისხი: ინფორმაციული და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების გამოყენება ევროპულ სასამართლო სისტემებში“, CEPEJ-ის კვლევა no. 24, 2016 წლის გამოცემა (2014 წლის მონაცემები) - მეფასების კითხვარის 64-ე კითხვა.

1.4 სასამართლოს ადმინისტრირება

53. სასამართლოს ადმინისტრირების ინსტრუმენტებს ბოლოს მიმოვიხილავთ, თუმცა, ინფორმაციული ტექნოლოგიები სასამართლოში პირველად სწორედ ადმინისტრირების მიზნებისთვის გამოიყენეს. ამ ტექნოლოგიებმა დრამატული ცვლილებები გამოიწვია სასამართლოს ადმინისტრირების სფეროში; მათი დანიშნულება მოიცავს როგორც სასამართლოს მიერ განსახილველი საქმეების მართვად აღრიცხვას, ისე სასამართლოს ყველა აქტივობის მართვას; ინფორმაციული ტექნოლოგიები სასამართლოების მთავარ ადმინისტრატორებს, ყველა მოსამართლეს, პროკურორს, განმწესრიგებელსა და სასამართლოს სხვა მოხელეებს უზრუნველყოფს მათ საქმიანობასთან დაკავშირებული ამომწურავი ინფორმაციითა და ამ ინფორმაციის ანალიზის შესაძლებლობებით. სულ უფრო იზრდება იმ ინფორმაციის მოცულობა, რომლის გენერირების საშუალებასაც იძლევა სხვადასხვა აპლიკაცია. ეს ინფორმაცია მონაცემებისა და მეტამონაცემების უპრეცედენტო რეზერვუარია, რომელიც სასამართლოს მართვას უწყობს ხელს და მართლმსაჯულების სისტემათა ძირითად კომპონენტად მიიჩნევა. სწორედ ეს მონაცემები ქმნის სასამართლოს საქმიანობის ნამდვილ ხერხემალს.

1.4.1 ინფორმაციული ტექნოლოგიები, როგორც სასამართლოთა მართვის ეფექტიანობის განმაპირობებელი ფაქტორი

54. მართლმსაჯულების ადმინისტრირების მიზნებისთვის ინფორმაციული ტექნოლოგიის გამოყენება ათწლეულების წინათ დაიწყო და არაერთი ცვლილება განიცადა. ამ ხნის განმავლობაში ინფორმაციული ტექნოლოგიების სფეროში აღინიშნა როგორც განვითარებები, ისე არაერთი წარუმატებლობაც. ეს წარუმატებლობები, ზოგ შემთხვევაში, დამოკიდებული იყო დეტალებზე და ევროპულ სასამართლო სისტემებში ძირითადად შემდეგ საკითხებს უკავშირდებოდა: არასათანადო დოკუმენტაცია ან დოკუმენტაციის არარსებობა, რაც აფერხებს სისტემის სრულფასოვნად მუშაობას, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც სისტემას აწოდებს სერვისის პროვაიდერი; ძველი ან მარგინალური ტექნოლოგიის გამოყენება, რაც იწვევს ინფორმაციული სისტემის სწრაფ მოძველებას; ინფორმაციული სისტემის ნაწილობრივი ან არასაკმარისად სწრაფი განვითარება, რაც, საბოლოო ჯამში, სათანადო მართვას შეუძლებელს ხდის; უკმარი მომზადება/ტრენინგი და ინსტრუმენტთა არასათანადო შეფასება, რაც მსოფლიოში საუკეთესო სისტემასაც კი გამოუსადეგარს ხდის მომხმარებლებისთვის; საჭიროებათა არასათანადო ანალიზი - იწვევს მარგინალიზებულ პროდუქტს, რომელიც უპირატესობას ანიჭებს ძველ პრაქტიკას; მომხმარებელთა მხარდაჭერის ნაკლებობა სისტემის ამოქმედების ადრეულ ეტაპზე განმეორებითი შეცდომებისა და დეფექტების გამოსასწორებლად. ამჟამად, ევროპის საბჭოს მასშტაბით, მართლმსაჯულების სისტემებში სასამართლოს

ადმინისტრირებისათვის განკუთვნილი ინფორმაციული ტექნოლოგიების განვითარების ეტაპები, განსაკუთრებით კი ხარისხი, განსხვავდება. ქვეყნები, რომლებიც პირველები დაადგინენ ამ გზას, შესაძლოა, დღესდღეობით, სისტემის განვითარების ყველაზე მაღალ ეტაპზე არ იმყოფებოდნენ, ვინაიდან მათ ტვირთად აწევთ ინფორმაციული ტექნოლოგიების ძველ აპლიკაციებში ჩადებული ინვესტიციები. ეს აპლიკაციები დღესაც ფუნქციონირებს და აგრძელებს მასზე დაკისრებული მოვალეობის შესრულებას, მაგრამ არ იძლევა არც ფართო განახლების/ფუნქციების დამატების და არც სხვა, შედარებით ახალ კომპიუტერულ პროგრამებთან დაკავშირების შესაძლებლობას. სხვა შემთხვევებში, სასამართლო სისტემა შედგება სხვადასხვა სასამართლოსგან და თითოეული მათგანისთვის საჭიროა სპეციალური ადმინისტრაციული ინსტრუმენტების შემუშავება. კომპიუტერიზაციის მიღწეული დონისა და წარსულში არსებული სირთულეების მიუხედავად, მართლმსაჯულების ყველა სისტემა (უგამონაკლისოდ) ესწრაფვის „ახალი თაობის“ სისტემათა შექმნას სასამართლოს ადმინისტრირების მიზნებისთვის და ამით მართვის მაქსიმალური ეფექტიანობის მიღწევას.

55. პირველად მოხერხდა საქმის მართვის სისტემის კომპიუტერიზაცია. ეს პროცესი საქმის მართვაში უფრო სწრაფად და ფართომასშტაბიანად მიმდინარეობდა, ვიდრე ნებისმიერ სხვა სფეროში.⁴¹ ქალაქის რეესტრები ელექტრონული მონაცემთა ბაზებით შეიცვალა, რომლებსაც მართავენ ამ მიზნით დაქირავებული თანამშრომლები. საქმის მართვის სისტემები სულ უფრო უმჯობესდება და უკან რჩება ადრეულ ეტაპზე განცდილი წარუმატებლობები. მისი აპლიკაციები, რომლებიც თავდაპირველად განცალკევებული, დახურული სისტემის სახით შეიქმნა, ამჟამად სასამართლოს ორგანიზების მთავარი ნაწილია. იგი იმ ფართო ინფორმაციული სისტემის ბირთვად აღიქმება, რომელიც ემსახურება გაუმჯობესებულ მახასიათებელთა ინტეგრირებას ან გაერთიანებას, სხვა აპლიკაციების მიერ გენერირებული მონაცემების იმპორტის/ექსპორტის საფუძველზე. საქმის მართვის სისტემები, რომლებიც მნიშვნელოვან როლს ასრულებს სასამართლოს ადმინისტრირებასა და საქმის განსახილველად საჭირო რესურსების განაწილებაში, საქმეთა ნაკადისა და გაჭიანურების მონაცემთა შესაბამისად, აწარმოებს სასამართლოებში, სამინისტროებსა და იუსტიციის საბჭოებში არსებულ სტატისტიკურ აპარატებში შესატან ძირითადად მონაცემებს.⁴² აღნიშნული სისტემები ქმნის ერთგვარ საწყის ნიშნულს (ბენჩმარკს) სასამართლოს განმწესრიგებისა და პერსონალისათვის, საკუთარ ოფისებში არსებული სიტუაციების შესაფასებლად.⁴³ ვინაიდან ისინი დაკავშირებულია პერსონალური მხარდაჭერის ინსტრუმენტებთან, ყველაზე განვითარებული სისტემები იძლევა საქმის მონიტორინგის სხვადასხვა აპლიკაციასთან დაკავშირების შესაძლებლობას, როგორცაა: მოსმენის განრიგი, სასამართლო უწყებების სისტემები, დოკუმენტთა ელექტრონული მართვა, გადაწყვეტილების ნიმუშები და სხვა.

56. სხვა საშუალებებთან შედარებით, აღნიშნული ინსტრუმენტები ყველაზე მეტად უწყობს ხელს სასამართლოებში ახალი საჯარო მართვის პრინციპების გავრცელებას, ემსახურება რა სასამართლოს განმწესრიგებელთა საქმიანობის სტრუქტურირებას ახალი საორგანიზაციო მოდელის შესაბამისად. ეს გავლენას ახდენს მოსამართლეების საქმიანობაზეც, ვინაიდან ზოგ ქვეყანაში მოქმედებს მოსამართლეთა საქმიანობის შეფასების პოლიტიკა, რომელიც ძირითადად ეყრდნობა რაოდენობრივ კრიტერიუმებს და ობიექტურ შეფასებას ინფორმაციული ტექნოლოგიების გამოყენებით.⁴⁴ ზოგადად, სტატისტიკური და საინფორმაციო ტექნოლოგიური ინსტრუმენტები, რომელთა მიზანია გადაწყვეტილების მიღების პროცესის მხარდაჭერა, უზრუნველყოფს სხვადასხვა სქემას შესრულებაზე დაფუძნებული საჯარო მართვის პოლიტიკის მოდერნიზებისათვის: საბიუჯეტო და ადამიანური რესურსების ყოველწლიური გადანაწილება საქმეთა ნაკადისა და გაჭიანურების მონაცემთა მიხედვით - მაგალითად, რესურსების გამანაწილებელი ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ;

41 საკონტროლო ჩამონათვალის II.9.1 პუნქტი: „საქმის მართვის ინფორმაციული სისტემა ემსახურება სასამართლო ფაილებისა თუ საქმეების აღრიცხვისა და მონიტორინგის მიზნებს?“

42 ერთმანეთს შეადარეთ საკონტროლო ჩამონათვალის პუნქტები: II.10.3: „სასამართლოს ხელმძღვანელობა პერიოდულად აფასებს სასამართლოს მუშაობას?“ II.10.13: „შესაძლებელია კონკრეტულ მონაკვეთში მიმდინარე და გადაწყვეტილი საქმეების მთლიანი რაოდენობის განსაზღვრა?“ II.10.14: „სისტემურად გაანალიზდება მიმდინარე საქმეების ბუნება?“

43 საკონტროლო ჩამონათვალში იხ. პუნქტი I.3.1: „არსებობს თითოეული მოსამართლის დატვირთულობის მუდმივი მონიტორინგის სისტემა?“

44 იხ. საკონტროლო ჩამონათვალის პუნქტები: II.10.16: „არსებობს ხარისხობრივი და თვისებრივი შეფასების სისტემა თითოეული მოსამართლის საქმიანობასთან დაკავშირებით?“ II.10.18: „თითოეულ მოსამართლეს მიუწევდა ხელი საკუთარი განყოფილების, კოლეგათა განყოფილებისა და მთლიანი სასამართლოს მონაცემებზე?“

შეფასების თემაზე ევროპელ მოსამართლეთა საკონსულტაციო საბჭო აღნიშნავს, რომ „ინფორმაციული ტექნოლოგიები შეიძლება მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტი იყოს გამჭვირვალობისა და ობიექტურობის გასაძლიერებლად, საქმეების გადანაწილებისა და საქმისწარმოების თვალსაზრისით. ამ ტექნოლოგიებს შეუძლიათ, მნიშვნელოვანი როლი შეასრულონ მოსამართლეებისა და სასამართლოების შეფასებაში. თუმცა, ინფორმაციული სისტემებიდან მოპოვებული მონაცემები არ უნდა იყოს ერთადერთი გზა ინდივიდუალური მოსამართლის მუშაობის შესაფასებლად“, მოსაზრება No. (2011)14, ციტატა, § 39.

ამას დამატებული რესურსების განაწილება წლის განმავლობაში სასამართლოს ხელმძღვანელის მხრიდან.⁴⁵ აღნიშნული ინსტრუმენტები იძლევა საშუალებას, შემუშავდეს საქმის აქტიური მართვის გადაწყვეტები (solutions).⁴⁶ ეს გადაწყვეტები, რომლებიც, მაგალითად, საქმის მიმდინარეობას აკავშირებს პროცედურულ განრიგთან, შესაძლებელს ხდის საქმის ვადების ზუსტ გამოანგარიშებას, ასევე, მხარეებისა და სისტემის ქმედებათა გაანალიზებას. ამ ყველაფრის საფუძველზე, იგი გზავნის შეტყობინებებს კონკრეტულ საქმეში განსახორციელებელი დაუყოვნებელი ქმედებების შესახებ. მსგავსი ინსტრუმენტები იძლევა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მე-6 მუხლით დაცული გონივრული ვადის დარღვევის წინასწარ განჭვრეტის შესაძლებლობას.⁴⁷

57. სასამართლოს ადმინისტრირების აპლიკაციები, რომლებიც ასოცირდება მომხმარებლებსა და სპეციალისტებთან კომუნიკაციისა და სასამართლოს პერსონალის მხარდაჭერ ინსტრუმენტებთან, სასამართლოს ინფორმაციული სისტემების მთავარი ნაწილია. მათ შეუძლიათ ყველა ამ კომპონენტისთვის სულის ჩაბერვა, ასევე, ყველა პროცედურული და მონაცემთა მოდელის ჰარმონიზება. ეს შესაძლებელს ხდის პროფესიული პრაქტიკისა და ადგილობრივი პოლიტიკის სტრუქტურირებას ინფორმაციის ნაკადისა და ანალიზის გარშემო. ინფორმაციული ტექნოლოგიები სასამართლოს რეორგანიზაციისათვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვან ინსტრუმენტად ყალიბდება, რადგან მათ შეუძლიათ დამუშავების მთლიანი ჯაჭვის ერთდროულად მოდიფიცირება ყველა განზომილებაში (ორგანიზაციული, ადამიანური, საბიუჯეტო); შესაბამისად, ტექნოლოგიების სტრატეგიული განვითარება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია და ეს პროცესი არ უნდა მიანდონ მხოლოდ პროგრამისტებს, მასში ყველა მომხმარებელი უნდა იყოს ჩართული.⁴⁸

58. სრული ინფორმაციული სისტემების განვითარება ელექტრონული ადმინისტრირების მეთოდს სასამართლო აქტივობათა მონაცვლადობის ძირითად წყაროდ აქცევს. ამ მონაცვლადობას ორმაგი ბუნება აქვს: მისი მიზნები შესაძლოა უკავშირდებოდეს როგორც ადამიანურ შეცდომას, ისე ინფორმაციულ ტექნოლოგიებს. არაერთ ქვეყანას, ყველაზე განვითარებულსაც კი, მნიშვნელოვანი პრობლემები აქვს ინფორმაციულ სისტემაში მონაცემთა აღრიცხვის ხარისხთან მიმართებით. ასეთი პრობლემები ხშირად დაბრკოლებას უქმნის ინფორმაციული ტექნოლოგიების პოტენციალის სრულ და შეუფერხებელ გამოყენებას. ინფორმაციის სისტემაში შეტანის ეტაპზე ხშირია შეცდომები (რაც წარმოშობს არა უბრალოდ კომპიუტერულ შეცდომებს, არამედ ხარვეზებს სასამართლო პროცედურებში). ეს მნიშვნელოვან პრობლემას ქმნის მონაცვლადობის მიერ წარმოებული შედეგებისადმი მომხმარებელთა ნდობის კუთხით. შესაბამისად, საჭიროა მონაცემთა ხარისხის პოლიტიკის დანერგვა როგორც ეროვნულ, ისე ადგილობრივ დონეზე. მაგალითად, ყურადღება უნდა გამახვილდეს მონაცემთა შეყვანის სპეციალისტთა მომზადებასა და კვალიფიცირებაზე; მონაცემთა პაკეტების ხარისხის შესამოწმებლად, საჭიროა შეფასდეს შემთხვევითი შერჩევის შედეგად იდენტიფიცირებული ნიმუშები; აუცილებელია მონაწილე პირთა ცნობიერების ამაღლება. ამასთან, ადამიანურ შეცდომებთან დაკავშირებით, მნიშვნელოვან კითხვებს ბადებს არსებითი შეუსაბამობები ინფორმაციული ტექნოლოგიების მიერ წარმოებულ შედეგებსა და აღქმულ რეალობას შორის. ეს შეუსაბამობები შეიძლება მიეწეროს ინფორმაციის არასწორ აღრიცხვასაც, თუმცა, იმის გამო, რომ კომპიუტერული პროგრამა არ არის მომხმარებლისადმი მეგობრული, პერსონალი კი - საკმარისად მომზადებული ან კვალიფიცირებული, მონაცემთა ანალიზი, განსაკუთრებით, მათი ინტერპრეტაცია სასამართლო ადმინისტრაციის უფროსი თანამშრომლებისა და მომხმარებლების მიერ, უნდა იყოს არა მხოლოდ მაღალი სტანდარტის, არამედ გამჭვირვალე და საერთო მეთოდებზე დაფუძნებულიც, რათა იქცეს მართვის ეფექტიან და საყოველთაო ინსტრუმენტად.⁴⁹

45 იხ. საკონტროლო ჩამონათვალი, პუნქტი 1.3.2: „სასამართლოს აქვს შესაძლებლობა, სასამართლოში ეფექტიანობის გაზრდის მიზნით, საქმეები ან დავალებები მოსამართლეებს შორის გადაანაწილოს?“ II.5.5: „არსებობს ინფორმაციული სისტემა, რომელიც სასამართლო სხდომების ეფექტიანი განრიგის განსაზღვრისთვის გამოიყენება?“

46 ინსტრუმენტები, რომლებიც იძლევა საკონტროლო ჩამონათვალის შემდეგი პუნქტების განხორციელების შესაძლებლობას: II.6.3: „არსებობს პოლიტიკა საქმეთა ნაკადის სამართავად და გაჭიანურების თავიდან ასაცილებლად?“ II.6.4: „მიიღება ზომები გაჭიანურებულ საქმეების დასაჩქარებლად და გაჭიანურების მაჩვენებლის შესამცირებლად?“ II.7.4: „ხორციელდება პერიოდული მონიტორინგი ვადაზე მოსამართლის საბოლოო გადაწყვეტილებასა და სასამართლო გადაწყვეტილების აღსრულებას შორის?“

47 იხ. კვლევა: F. De Santis, „Actions to improve the functioning of justice and relieve judicial systems“; CEPEJ-GT-QUAL(2016)1; განსაკუთრებით, სექცია 3.3. „საქმეთა რეგისტრაციისა და მართვის კომპიუტერიზაცია და საქმის მასალებისა და კომუნიკაციების დიგიტალიზაცია“, გამოქვეყნდა 2016 წელს.

48 იხ. სახელმძღვანელო ინსტრუქციების მეორე ნაწილი, განსაკუთრებით, პუნქტები 2.4 და 2.5; ასევე, საკონტროლო ჩამონათვალის პუნქტები V.2.4 და V.2.5: „სასამართლოს მართვის ინფორმაციულ სისტემაში აღრიცხული ინფორმაცია იძლევა საერთო სურათს სასამართლოს მუშაობაზე?“ „სასამართლოს მართვის ინფორმაციულ სისტემაში აღრიცხულ მონაცემთა ანალიზი და გამოყენება ყველა თანამშრომელს (ან ავტორიზებულ თანამშრომელს) შეუძლია, თუ მხოლოდ სპეციალიზებულ პერსონალს (მაგ.: ინფორმაციული ტექნოლოგიების სპეციალისტებს)?“

49 მაგ.: იხ. საკონტროლო ჩამონათვალი, პუნქტი 1.3.4: „განსაზღვრა თუ არა სასამართლოს ხელმძღვანელობამ ობიექტური მეთოდები საქმეების მოსამართლეთა შორის გასანაწილებლად?“ 1.3.5: „საქმეების განაწილების შესახებ ინფორმაცია ხელმისაწვდომია სასამართლოს მასშტაბით?“

59. რაც შეეხება ინფორმაციული ტექნოლოგიების სისტემათა მონყვლადობას, სრულ სისტემებს აშკარა უპირატესობა აქვს მონაცემთა თანმიმდევრულობის კუთხით, თუმცა, მონაცემთა თავმოყრა არაერთი რისკის შემცველია. შესაბამისად, სისტემის ტექნიკური საიმედოობა უნდა იყოს მტკიცედ გარანტირებული (ამ მიზნით საჭირო ინფრასტრუქტურა კი - ფართოდ ხელმისაწვდომი), რაც სისტემის მოვლა-პატრონობის მნიშვნელოვან ხარჯებთან ასოცირდება. ასეთი აპლიკაციების არარსებობა, რომლებიც სასამართლოთა ეფექტიანობის რეალური მამოძრავებელი ძალაა, წარმოშობს რისკს. მას სასამართლო სისტემებში სერიოზულად უნდა მოეკიდონ, რადგან შესაძლოა გამოიწვიოს საქმეების გაჭიანურება და საფრთხე შეუქმნას მოსალოდნელ სარგებელს (რომ არაფერი ვთქვათ ფინანსურ დანახარჯებზე, რომლებსაც გადაუდებელი რეაგირება მოითხოვს). ევროპის მოსამართლეთა საკონსულტაციო საბჭოს თანახმად, „განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რომ ინფორმაციული ტექნოლოგიების ფუნქციონირებისას წარმოქმნილი სირთულეები, თუნდაც მცირე ხნით, არ აფერხებდეს სასამართლო სისტემას გადაწყვეტილებათა მიღებაში, ასევე, მითითებების გაცემაში აუცილებელი პროცესუალური მოქმედებების შესახებ. ალტერნატიული გზები ყოველთვის უნდა იყოს ხელმისაწვდომი, როდესაც აღმოიფხვრება ინფორმაციულ სისტემაში არსებული ხარვეზები ან წარმოიშვება ტექნიკური ინციდენტი, რათა თავიდან ავიცილოთ რაიმე სახის უარყოფითი ზეგავლენა სასამართლოს საქმიანობაზე.“⁵⁰

60. ყველაზე ეფექტიანი ინფორმაციული სისტემების დეველოპერები რამდენიმე ზომას ითვალისწინებენ მთლიანი სისტემის წყობიდან გამოსვლაზე რეაგირებისათვის. პირველ რიგში, სისტემა შექმნილია პროგრამული „სამშენებლო ბლოკებისგან“, რომლებიც ერთმანეთთან კომუნიკაციას ახორციელებენ. უსაფრთხოებისათვის, ან ხარვეზების აღმოფხვრის მიზნით, შესაძლებელია, ეს კავშირი შეწყდეს სისტემის გარკვეულ ნაწილებს შორის, ნაცვლად მისი მთლიანად გაჩერებისა (ამავდროულად, ეს მოდალური კონსტრუქცია ინსტრუმენტთა ეტაპობრივი დანერგვისა და „სამშენებლო ბლოკების“ მონაცვლეობით განახლების შესაძლებლობას იძლევა). აუცილებელია, დაინერგოს ზუსტი, მკაფიოდ განსაზღვრული პროტოკოლები, რომლებიც ყველასთვის კარგად არის ცნობილი და ნაცადი და გამოცდილია (როგორც ტექნიკურად, ისე სამართლებრივ დონეზე). მათი დახმარებით აღმოიფხვრება შესაძლო შეფერხება და მაქსიმალურად მოკლე ვადებში აღდგება სისტემის ფუნქციონირება, მინიმალური დანახარჯებით და სერვისისა თუ მომხმარებლებისთვის მიყენებული მინიმალური ზიანი. ეს ნიშნავს, რომ საჭიროა მთლიანი პერსონალის შესაბამისად მომზადება, თუმცა ტექნოლოგიური გაუმართაობის რისკები, შეიძლება ითქვას, მინიმალურია.

61. ქალაქის ფაილებიდან სრულად ელექტრონულ ფაილებზე გადასვლის პროცესი ევროპის საბჭოს წევრ სახელმწიფოებში ჯერ არ დასრულებულა.⁵¹ ქალაქის ფაილები ჯერ კიდევ რეალობაა და აუცილებელია ევროპულ სასამართლოთა უმეტესობაში. ეს, განსაკუთრებით, მტკიცებულებებს ეხება, რადგან ზოგიერთ ქვეყანაში ქალაქის მტკიცებულებასა და მის ელექტრონულ ეკვივალენტს განსხვავებულ მნიშვნელობას ანიჭებენ. იგივე ვრცელდება დოკუმენტებზე, რომლებიც იცვლება მხარეებს შორის, ან ინახება საქალაქო დონეზე. ელექტრონულ ფაილებზე გადასვლა უკავშირდება დიგიტალიზაციის (გაციფრულების) და დაარქივების პროცედურებსა და დანახარჯებს, იმ ხარჯებთან ერთად, რომლებიც ასოცირდება განვითარებად ტექნოლოგიურ სისტემებში ინვესტირებასა და მათ მართვასთან. შესაბამისად, ხშირად ქვეყნებში მოქმედებს საქმის ნაკადის მართვის ორი სისტემა: ქალაქზე დაფუძნებული, რომელიც უზრუნველყოფს დოკუმენტების მტკიცებულებით ღირებულებას, და ელექტრონული (უქალაქო), რომელიც ხელს უწყობს მარტივ და სწრაფ კომუნიკაციას (განსაკუთრებით, დიდი ზომის ფაილების შემთხვევაში). ამავდროულად, ყველა ამ ქვეყანაში საბოლოო მიზნად რჩება სრულად (ან თითქმის სრულად) ელექტრონულ (უქალაქო) მართლმსაჯულებაზე გადასვლა, რასაც გარკვეული დრო დასჭირდება და ზოგჯერ უცნობია, როდის იქნება (ან იქნება თუ არა) ეს შესაძლებელი.

62. ქალაქის დოკუმენტებისა და დარჩენილი ფიზიკური საშუალებების მართვა შესაძლებელია „დათავის“ სისტემით - რაც გულისხმობს იარლიყების გამოყენებას, დასკანერებასა და შეტანას მონაცემთა ბაზებში - ან, უკეთეს შემთხვევაში, სისტემით, სადაც ფაილები, დოკუმენტები და ბეჭდები მონიშნულია რადიოსიხშირის მაიდენტიფიცირებელი (RFID) ჩიპებით. იმ ადამიანთა მოსაზრებით, რომლებიც მსგავს სასამართლო სისტემას იყენებენ, ფაილების, დოკუმენტებისა და ბეჭდების გეოლოკაციის რეალურ დროში განსაზღვრა სასამართლო შენობის რუკაზე და შენობის გარეთ, მნიშვნელოვნად აუმჯობესებს დოკუმენტის მართვას.

⁵⁰ CCJ/E მოსაზრება No. (2011)14, ციტატა, § 11.

⁵¹ შეადარეთ საკონტროლო ჩამონათვალის II.9.4 პუნქტი: „არსებობს ელექტრონული ფაილების სასამართლო სისტემა?“

63. ერთ-ერთი სწრაფად განვითარებადი სფეროა სასამართლო სხდომების აუდიო/ვიდეო ჩანაწერის წარმოება ციფრულ ფორმატში. ასეთი ჩანაწერები განკუთვნილია სასამართლოებისა და მხარეების დახმარებისთვის. არსებული მოსაზრების თანახმად, ეს იძლევა მართლმსაჯულების უფრო ეფექტიანად განხორციელების შესაძლებლობას, საქმის მართვის სისტემასა და იურიდიული პროფესიის წარმომადგენლებისთვის (მოსამართლეები, განმწესრიგებლები და, ზოგ შემთხვევაში, პროკურორები და იურისტები) ხელმისაწვდომ ინსტრუმენტებთან ერთად (მაგ.: ჩასანიშნი ინსტრუმენტები და, რა თქმა უნდა, სამართალწარმოების ჩანაწერი). არაერთ ქვეყანაში სულ უფრო აქტიურად განიხილავენ სამართალწარმოების თავიდან ბოლომდე ჩანაწერის იდეას. აქ ასევე იგულისხმება გადაწყვეტილების გამოტანის ჩანაწერის გამოყენება სააღსრულებო დოკუმენტის ნაცვლად და სასამართლო პროცესის ჩანაწერის გამოყენება სააპელაციო წარმოებისათვის. ეს იდეა ზოგიერთ ქვეყანაში უკვე დაინერგა სხვადასხვა მასშტაბით. იგი წამოწვევს ინფორმაციულ ტექნოლოგიებთან დაკავშირებულ არაერთ ახალ საკითხს (მონაცემთა მთლიანობა, შენარჩუნება და დაცვა), მაგალითად, როდესაც საქმე ეხება სერვერებზე შენახული მულტიმედია მონაცემების მთლიანად დაარქივებას. სასამართლო სხდომების აუდიო/ვიდეო ჩანაწერა განაპირობებს სხვა მნიშვნელოვან ცვლილებებსაც, რომლებიც ინფორმაციულ ტექნოლოგიებს არ უკავშირდება, კერძოდ: სასამართლო რიტუალების შეცვლა, ზეპირი წარმოების მნიშვნელობის გაზრდა, ან გასაჩივრების პროცედურებისა თუ ზოგადად, სამართლებრივი დაცვის სხვა საშუალებების გამოყენება აუდიო/ვიდეო ჩანაწერის საფუძველზე.

64. ცხრილში წარმოდგენილია ზემოთ განხილული საკითხების გრაფიკული ილუსტრაცია

<p>დადებითი თვისებები</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ სასამართლოთა ეფექტიანობის ამაღლება ▶ თანამშრომელთა საქმიანობის დუბლირების თავიდან აცილება და, გამოთავისუფლებული დროის ხარჯზე, მათი გადანაწილება სხვა დავალებების შესასრულებლად ▶ სასამართლოს საოპერაციო ხარჯების შემცირება ▶ სასამართლოს საქმიანობის სტატისტიკის გაუმჯობესება 	<p>გასათვალისწინებელი საკითხები</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ მოწყობილობის ტექნიკური საიმედოობა და მისი შენარჩუნება ▶ ცვლილების მართვის პოლიტიკის მკაფიოდ განსაზღვრა ▶ სისტემაში შეტანილი მონაცემების ხარისხზე ზედამხედველობა, სტატისტიკური ხარვეზების თავიდან ასაცილებლად ▶ სასამართლოსა და თითოეული თანამშრომლის (განსაკუთრებით, მოსამართლეების) საქმიანობას შორის ზღვარი თითქმის ნაშლილია, რასაც გავლენა აქვს მოსამართლეთა საქმიანობის შეფასებაზე
<p>შესაძლო განვითარებები</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ სასამართლოს საქმიანობის რეორგანიზაციის მამოძრავებელი ძალა ▶ მართვის მიზნების განსაზღვრება და სასამართლოს საქმიანობის რეალურ დროში მონიტორინგი ▶ „კონტენტის მართვის სისტემის“ (CMS) აპლიკაციების უფრო ფართო ინტეგრაცია ინფორმაციულ სისტემაში (განსაკუთრებით, ელექტრონულ კომუნიკაციასთან დაკავშირებით) 	<p>პოტენციური რისკები</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ სისტემის წყობიდან გამოსვლის შემთხვევაში, მაღალია დროის დანაკარგი ▶ სისტემის წარუმატებლობის შემთხვევაში, მაღალია ფინანსური დანაკარგი ▶ სასამართლოს მუშაობის რაოდენობრივ მაჩვენებლებზე ფოკუსირება უარყოფით გავლენას ახდენს საქმიანობის თვისებრივ მაჩვენებლებზე

1.4.2 მართლმსაჯულების ადმინისტრირების მოქმედი ინსტრუმენტების გაგალითები ევროკავშირში

ალბანეთი: ICNIS – სრულად კომპიუტერიზებული სისტემა, რომელშიც აღირიცხება სასამართლოში შეტანილი საქმეები [წყახო: 2016 წლის კვლევა].

აზერბაიჯანი: ელექტრონული სასამართლო სისტემა – საქმის მართვის ინსტრუმენტები, გადამწყვეტილების ნიმუშებთან ერთად [წყახო: მახთმსაჯულების ბიძის სასწოხი, 2014 წლის მონაცემები].

ფინეთი: Sakari – სასამართლოებსა და პროკურატურას შორის არსებული სისხლისსამართლებრივი მართლმსაჯულების ჯაჭვის მართვის ინტეგრირებული სისტემა [წყახო: 2016 წლის კვლევა].

საფრანგეთი: Cassiopée, Minos – სისხლის სამართლის საქმეთა მართვის კომბინირებული ინსტრუმენტები, რომლებიც გამოიყენება სასამართლო პროცესის ეტაპზე (მოიცავს როგორც პროკურატურის, ისე სასამართლოს საქმიანობას); სამართალწარმოების მონაცემთა სტრუქტურირებული გაცვლა შინაგან საქმეთა სამინისტროს საგამოძიებო სამსახურებთან, მონაცემთა სისტემაში შეტანის ოპერაციების შესამცირებლად [წყახო: 2016 წლის კვლევა].

საფრანგეთი: PHAROS – პირველი და მეორე ინსტანციის სასამართლოთა საქმიანობაზე მონიტორინგის სისტემა, რომელშიც ინტეგრირებულია რაოდენობრივი და თვისებრივი პარამეტრები. სისტემაში ინარმოება საინფორმაციო განრიგები და შედარებითი მონაცემები, სასამართლოს ტიპის მიხედვით [წყახო: 2016 წლის კვლევა].

საფრანგეთი: Pilot – სასამართლო სხდომების განრიგისა და მათთვის გამოყოფილი რესურსების მართვის სისტემა [წყახო: 2016 წლის კვლევა].

საფრანგეთი: OUTILGREF – რეესტრის თანამშრომლებს შორის საქმის განაწილებისა და მართვის ინსტრუმენტი. აპლიკაცია იძლევა საშუალებას, რომ შეფასდეს რეესტრის თანამშრომელთა დატვირთულობა და სასამართლოს მოთხოვნები ადამიანურ რესურსებზე, იმ ინდიკატორების საფუძველზე, რომლებიც გამოიყენება სასამართლოში საქმეთა ნაკადის გასაზომად [წყახო: EVAL 2016, 2014 წლის მონაცემები].

საქართველო: COURT – საქმის მართვის ინტეგრირებული სისტემა, რომელიც იურიდიული პროფესიის წარმომადგენლებს უზრუნველყოფს სამუშაო ადგილითა და ინტერნეტკომუნიკაციის შესაძლებლობით [წყახო: 2016 წლის კვლევა].

საბერძნეთი: ICMS-AJ (საქმის მართვის ინტეგრირებული სისტემა ადმინისტრაციული მართლმსაჯულებისთვის) – ადმინისტრაციულ სასამართლოებში საქმის მართვის კომპიუტერიზებული სისტემა/პორტალი. იგი ღიაა მხარეებისთვის, პროცედურულ ეტაპებს შორის დოკუმენტთა ელექტრონული გაცვლის სისტემასთან ერთად; ასევე, იძლევა საქმესთან დაკავშირებული სტატისტიკური მონაცემების წარმოების შესაძლებლობას და ხელმისაწვდომია რამდენიმე ენაზე [წყახო: 2016 წლის კვლევა].

ნორვეგია: LOVISA – საქმის მართვის სისტემა, რომელიც თითოეულ მოსამართლეს, განსაკუთრებით, სასამართლოს პრეზიდენტს, საშუალებას აძლევს, მიიღოს ინფორმაცია საქმის სტატუსზე, ასევე, თითოეული მოსამართლის მიერ განსახილველ საქმეებზე. სისტემა ითვალისწინებს პროცედურული ვადების პროაქტიულ მართვასაც, ფერით კოდირების გამოყენებით [წყახო: EVAL 2016, 2014 წლის მონაცემები].

პოლონეთი: სასამართლოების აუდიო ოქმები – სასამართლო სხდომის ჩანერა ინდექსაციის სისტემით, რომელიც უკავშირდება საქმის მართვის ინტერფეისს და მოსამართლის ან განმწესრიგებლის მიერ სხდომის დროს გაკეთებულ ჩანაწერებს [წყახო: 2016 წლის კვლევა].

პოლონეთი: ინფორმაციული მართვის სისტემა, რომელიც ეფუძნება რადიოსიხშირის მაიდენტიფიცირებელ (RFID) ტექნოლოგიას – დოკუმენტებისა და საქმის წარმოებასთან დაკავშირებული საქალაქო დეპარტამენტის სისტემური მარკირება გეოლოკაციის მიზნებისთვის [წყახო: 2016 წლის კვლევა].

პორტუგალია: CITIUS – საქმის მართვისა და კომუნიკაციის კომბინირებული სისტემა/პორტალი. იგი ერთმანეთთან აკავშირებს აპლიკაციებს, რომლებსაც მოიხმარენ მართლმსაჯულების სფეროში.

როს წარმომადგენლები. სისტემა ნაწილობრივ ხელმისაწვდომია საზოგადოებისთვისაც [წყახო: 2016 წლის კვლევა].

პორტუგალია: SITAF – CITIUS-ის ტოლფასი პორტალი ადმინისტრაციული და საგადასახადო საქმეების განმხილველი სასამართლოებისთვის [წყახო: 2016 წლის კვლევა].

სლოვენია: მართლმსაჯულების მონაცემთა საცავი და მისი საქმიანობის ამსახველი დეშბორდები – ინსტრუმენტები, რომლებიც გამოიყენება უზენაესი სასამართლოს საქმიანობის რეალურ დროში მონიტორინგისა და მართვისთვის [წყახო: მართლმსაჯულების ბიზნის სასწოხი, 2012].

სლოვენია: EVIP – საქმის მართვის ცენტრალიზებული სისტემა [წყახო: 2016 წლის კვლევა].

სლოვენია: პრეზიდენტის დეშბორდები – სტატისტიკური ინფორმაციის ინსტრუმენტი, რომელიც სასამართლოს პრეზიდენტებს საშუალებას აძლევს, რეალურ დროში მიიღონ ინფორმაცია სასამართლოში რესურსების განაწილებასა და პროდუქტიულობაზე [წყახო: EVAL 2016, 2014 წლის მონაცემები].

შვეიცარია: სასამართლოს სტატისტიკურ მონაცემთა ბაზა – სისტემა, რომელიც კანტონურ სასამართლო ორგანოებს საშუალებას აძლევს, საკუთარი მონაცემები შეადარონ სხვა კანტონების მონაცემებს, თავიანთი მოთხოვნების დასაბუთების ან კონკრეტული სასამართლო ორგანიზაციული პროექტების დოკუმენტირებისათვის [წყახო: 2016 წლის კვლევა].

თურქეთი: UYAP – საქმის მართვის ცენტრალიზებული ინფორმაციული სისტემა, რომელიც სამართალწარმოების მიმდინარეობას ასახავს და პორტალის ფორმა აქვს. იგი განკუთვნილია როგორც იურიდიული პროფესიის წარმომადგენლების, ისე დავის მხარეებისათვის და ინტერაქტიული ფუნქციები აქვს [წყახო: მართლმსაჯულების ბიზნის სასწოხი, 2008].

1.4.3 სასამართლოს ადმინისტრირების ინსტრუმენტთა განვითარების მიმოხილვა

ცხრილი 4: სასამართლოს ადმინისტრირება და საქმის მართვა (Q63)

	სასამართლო სისტემის ეფექტიანობა						საბიუჯეტო და ფინანსური მართვა	სხვა ინსტრუმენტები	
	საქმის ელექტრონული მართვა	კომპიუტერიზებული რეესტრები			სტატისტიკური ინსტრუმენტები	ბიზნეს ინტელექტი		დატვირთულობის მონიტორინგი	ვიდეოკონფერენცია
		მინის რეესტრი	სამენარმო რეესტრი	სხვა					
ალბანეთი	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	არა	1-9%	არ არსებობს	0% (არ ეხება)
სომხეთი	კი	0% (არ ეხება)	50-99%	არ არსებობს	არა	არა	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)
ავსტრია	კი	100%	100%	50-99%	კი	კი	100%	100%	100%
აზერბაიჯანი	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	კი	50-99%	1-9%	50-99%
ბელგია	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	არა	100%	1-9%	1-9%
ბოსნია და ჰერცეგოვინა	კი	100%	100%	0% (არ ეხება)	კი	კი	100%	100%	50-99%
ბულგარეთი	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	კი	100%	10-49%	1-9%
ხორვატია	კი	50-99%	50-99%	0% (არ ეხება)	კი	არა	100%	50-99%	10-49%
კვიპროსი	არა	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)
ჩეხეთის რესპუბლიკა	კი	0% (არ ეხება)	100%	100%	კი	კი	100%	100%	10-49%
დანია	კი	100%	არ არსებობს	არ არსებობს	კი	კი	50-99%	50-99%	10-49%
ესტონეთი	კი	100%	100%	100%	კი	კი	100%	100%	100%
ფინეთი	კი	50-99%	50-99%	0% (არ ეხება)	კი	კი	100%	100%	100%
საფრანგეთი	კი	100%	100%	0% (არ ეხება)	კი	კი	100%	100%	100%
საქართველო	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	არა	100%	10-49%	10-49%
გერმანია	კი	100%	100%	50-99%	კი	კი	50-99%	50-99%	10-49%
საბერძნეთი	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	კი	10-49%	100%	1-9%
უნგრეთი	კი	0% (არ ეხება)	100%	100%	კი	კი	100%	100%	10-49%
ისლანდია	კი	100%	100%	0% (არ ეხება)	არა	არა	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)
ირლანდია	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	არა	100%	0% (არ ეხება)	10-49%
იტალია	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	კი	50-99%	100%	100%
ლატვია	კი	100%	100%	100%	კი	კი	100%	10-49%	50-99%
ლიეტუვა	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	არა	100%	100%	100%
ლუქსემბურგი	კი	0% (არ ეხება)	100%	0% (არ ეხება)	კი	არა	100%	100%	100%
მალტა	კი	0% (არ ეხება)	100%	არ არსებობს	კი	არა	0% (არ ეხება)	არ არსებობს	100%
მოლდოვას რესპუბლიკა	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	არა	100%	50-99%	0% (არ ეხება)
მონაკო	კი	0% (არ ეხება)	100%	0% (არ ეხება)	კი	კი	100%	100%	100%
მონტენეგრო	კი	არ არსებობს	არ არსებობს	100%	კი	არა	100%	არ არსებობს	1-9%
ნიდერლანდები	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	არა	100%	50-99%	100%
ნორვეგია	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	კი	100%	100%	50-99%
პოლონეთი	კი	100%	100%	0% (არ ეხება)	კი	კი	100%	1-9%	50-99%
პორტუგალია	კი	არ არსებობს	არ არსებობს	100%	კი	კი	100%	100%	100%
რუმინეთი	კი	არ არსებობს	არ არსებობს	არ არსებობს	კი	არა	100%	0% (არ ეხება)	100%
რუსეთის ფედერაცია	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	კი	100%	არ არსებობს	10-49%
სერბეთი	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	არა	არა	100%	100%	0% (არ ეხება)
სლოვაკეთი	კი	0% (არ ეხება)	100%	0% (არ ეხება)	არა	არა	100%	0% (არ ეხება)	10-49%
სლოვენია	კი	100%	100%	100%	კი	კი	100%	100%	100%
ესპანეთი	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	100%	კი	კი	0% (არ ეხება)	100%	100%
შვედეთი	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	კი	100%	0% (არ ეხება)	100%
შვეიცარია	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	არა	50-99%	50-99%	1-9%
ყოფილი იუგოსლავიის რესპუბლიკა მაკედონია	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	არა	100%	100%	10-49%
თურქეთი	კი	10-49%	50-99%	0% (არ ეხება)	კი	კი	100%	100%	50-99%
უკრაინა	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	არა	0% (არ ეხება)	10-49%	10-49%
ინგლისი და უელსი	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	არა	50-99%	0% (არ ეხება)	50-99%
ჩრდილოეთ ირლანდია	კი	50-99%	50-99%	50-99%	კი	არა	50-99%	50-99%	50-99%
შოტლანდია	კი	არ არსებობს	არ არსებობს	არ არსებობს	არა	არა	100%	არ არსებობს	100%
კი		98%				87%	50%		
არა		2%				13%	50%		
100%			33%	17%			67%	43%	35%
50-99%		7%	11%	7%			15%	15%	17%
10-49%		2%	0%	0%			2%	9%	24%
1-9%		0%	0%	0%			2%	7%	11%
0% (არ ეხება)		61%	46%	65%			13%	17%	13%
არ არის ხელმისაწვდომი		9%	11%	11%			0%	9%	0%
ისრაელი	კი	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	0% (არ ეხება)	კი	კი	100%	100%	1-9%

წყარო: „ევროპული სასამართლო სისტემები: მართლმსაჯულების ეფექტიანობა და ხარისხი: ინფორმაციული და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების გამოყენება ევროპულ სასამართლო სისტემებში“, CEPEJ-ის კვლევა no. 24, 2016 წლის გამოცემა (2014 წლის მონაცემები) - შეფასების კითხვარის 64-ე კითხვა.

ნაწილი 2: კომპიუტერული აკარატურების მიდგომიდან სტრატეგიულ მიდგომაზე: ინფორმაციული სისტემების შემუშავება სასამართლო სერვისების ხარისხის გასაუმჯობესებლად

65. 2008 წელს CEPEJ-მ შეიმუშავა საკონტროლო ჩამონათვალი მართლმსაჯულების ხარისხის შესახებ (CEPEJ-GT-QUAL)⁵², რომლის ერთ-ერთი ნაწილიც „მართლმსაჯულების საშუალებების“ თავში მთლიანად ეთმობოდა ინფორმაციულ სისტემებს. წინამდებარე დოკუმენტში აღნიშნული ჩამონათვალიდან ციტირებული პუნქტები ხაზს უსვამს ინფორმაციული ტექნოლოგიების მნიშვნელობას მართლმსაჯულების გარკვეული ხარისხის მისაღწევად. შესაბამისად, კიბერმართლმსაჯულების ზრდა, სახელმძღვანელო მითითებების პირველი ნაწილის თანახმად, დამოკიდებულია როგორც სასამართლოს ეფექტიანობის, ისე სასამართლო სისტემის ხარისხის გაუმჯობესებაზე; ორივე მათგანი კი არის როგორც ტექნოლოგიათა დეველოპერების, ისე მათი მომხმარებლების ხელში. შესაბამისად, ახალი ინსტრუმენტების დანერგვის გარდა, მნიშვნელოვანია ახალი პრაქტიკის კულტივირება სასამართლოს ინფორმაციულ სისტემათა დეველოპერებსა და მომხმარებლებს შორის, რომელიც ასახავს მართლმსაჯულების ფუნდამენტურ პრინციპებს და სასამართლოებში მალაღსა-რისხიანი სერვისის მიწოდების მიზანს.

66. კიბერმართლმსაჯულების სფეროში ევროპის მასშტაბით არსებულ მიღწევათა მიმოხილვის შემდეგ, წინამდებარე სახელმძღვანელო ინსტრუქციების მიზანია, გადაწყვეტილების მიმღებ პირთა დამატებითი ინფორმირება საერთო გამოწვევებზე ამ სფეროში, კერძოდ, კიბერმართლმსაჯულების დასაწერად შესაბამისი ცვლილებების წახალისებით. კიბერმართლმსაჯულების დანერგვა წინამდებარე დოკუმენტის თემაა, ვინაიდან იგი პოლიტიკის წარმატების/წარუმატებლობის განმსაზღვრელი ერთ-ერთი ძირითადი ფაქტორია, როდესაც საქმე ეხება ინფორმაციული სისტემების განვითარებასა და გამოყენებას. შესაბამისად, მეორე ნაწილი მიმოიხილავს იმ სხვადასხვა საკითხს, რომლებიც გასათვალისწინებელია ინფორმაციულ ტექნოლოგიათა პროექტის განხორციელების პროცესში. იგულისხმება გამოცდილების საფუძველზე „ნასწავლი გაკვეთილები“, რომლებიც შეეხება არა სასამართლოში მიმდინარე ცვლილებათა არსებით მხარეებს, არამედ IT პროექტის მართვის საკითხებს. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, მეორე ნაწილის მიზანია, წარმოგვიდგინოს პრაქტიკაში ნაცადი რეკომენდაციები ნებისმიერი IT პროექტის წარმატებისათვის, რომელიც მიემართება ხარისხის გაუმჯობესებას მართლმსაჯულების სისტემაში.

67. მეორე ნაწილში წარმოდგენილი შეფასებები და რეკომენდაციები ეფუძნება იმავე წყაროს, რომელსაც პირველი ნაწილი (ევროპული მართლმსაჯულების სისტემათა შეფასების სამუშაო ჯგუფის მიერ 2014 წელს შეგროვებული მონაცემები, CEPEJ-GT-EVAL).⁵³ ამასთან, მეორე ნაწილი განსაკუთრებულ ყურადღებას ამახვილებს ხარისხობრივი კვლევის (2016 წლის გაზაფხული) ფარგლებში შეგროვებულ მონაცემებსა და ჩატარებულ ინტერვიუებზე. ამ შეფასებებისა და რეკომენდაციების რეზიუმე წარმოდგენილია დანართში, კითხვების ფორმატით, რომელიც ავსებს 2008 წლის საკონტროლო ჩამონათვალს და ეხება IT პროექტების მართვას კონკრეტულად მართლმსაჯულების

⁵² მართლმსაჯულებისა და სასამართლოების ხარისხის ხელშეწყობის საკონტროლო ჩამონათვალი (CEPEJ(2008)2E).

⁵³ „ევროპის მართლმსაჯულების სისტემები, მართლმსაჯულების ეფექტიანობა და ხარისხი: ინფორმაციული ტექნოლოგიების გამოყენება ევროპის სასამართლოებში“, CEPEJ-ის კვლევა No. XX, 2016 წლის გამოცემა (2014 წლის მონაცემები).

სფეროში. ამ შეფასებებისა და რეკომენდაციების დეტალურად განხილვამდე, მნიშვნელოვანია, შევეხოთ კიბერმართლმსაჯულების განვითარების საკითხს, შესწავლილი საქმეების ქრილში.

2.1 ინფორმაციული ტექნოლოგიების განვითარება მართლმსაჯულების სფეროში

68. როგორც წესი, ევროპის საბჭოს ქვეყნები ირჩევენ ინფორმაციული ტექნოლოგიების განვითარების ეტაპობრივ მიდგომას, სასამართლოებისა თუ დავეების განსხვავებული ტიპების შესაბამისად. ეს ცალსახად განპირობებულია იმით, რომ წარსულში არსებული პირობები ფართომასშტაბიანი IT პროექტების განვითარებას არ უწყობდა ხელს, მათთან დაკავშირებული ხარჯების, ან განხორციელების სირთულეების გამო. მართლაც, არაერთ ქვეყანაში 1990-იან წლებსა და 2000-იანი წლების დასაწყისში განხორციელებული ინფრასტრუქტურული პროექტები ერთგვარი გაკვეთილი იყო, თუ როგორ არ უნდა განხორციელდეს პროექტი. შესაბამისად, ევროპის საბჭოს ქვეყნებმა ინფორმაციული ტექნოლოგიების განვითარებისათვის ეტაპობრივი მიდგომა აირჩიეს. ეს მიდგომა განვითარების პროცესში იძლევა მეტი მოქნილობისა და ინოვაციების სათითაოდ (და არა ერთდროულად) განხორციელების შესაძლებლობას.

69. **მნიშვნელოვანია, ნებისმიერი IT პროექტის დაწყებამდე შეფასდეს IT ინდუსტრიის შედარებითი გავლენა, ასევე, სოციალური მოთხოვნა „ტექნოლოგიურ რბოლაში“.** საჯარო გადაწყვეტილების მიმღები პირები, დღესდღეობით, მნიშვნელოვანი წნეხის ქვეშ იმყოფებიან, რომ შეძლონ მართლმსაჯულების მოდერნიზება IT გადაწყვეტების საშუალებით, რომლებიც საზოგადოების ყველა სექტორში აქტიურად გამოიყენება. აღნიშნული ტენდენცია ბუნებრივად შეესაბამება ზოგადად საჯარო სამსახურში მიმდინარე განვითარებებს, ასევე, ცვლილებებს მოქალაქეებსა და მთავრობას შორის ინტერაქციის სფეროში; თუმცა, მნიშვნელოვანია, IT პროექტის თითოეულ ეტაპზე დაისვას კითხვა, რამდენად დაინტერესებულია ესა თუ ის მხარე კონკრეტული IT გადაწყვეტის დანერგვით. გადაწყვეტილების მიმღები პირები ვალდებულები არიან, დაიცვან საჯარო ინტერესი და მხოლოდ მართლმსაჯულების ხელშეწყობით იხელმძღვანელონ. IT კომპანიები რეგულარულად სთავაზობენ თავიანთ მომსახურებას სასამართლოს და ამ შეთავაზებებს დახვეწილი მარკეტინგული ინსტრუმენტების გამოყენებით ფუთავენ. შესაბამისად, გადაწყვეტილების მიმღებმა პირებმა შეთავაზებათა განხილვისას უნდა გაითვალისწინონ სხვადასხვა საკითხი, კერძოდ: არსებობს მოთხოვნა შემოთავაზებულ ტექნოლოგიურ გადაწყვეტაზე? აკმაყოფილებს იგი შესაბამის ორგანიზაციაში გამოვლენილ საჭიროებას? როგორ გააუმჯობესებს მოცემული ტექნოლოგიური გადაწყვეტა მართლმსაჯულების სისტემის ხარისხს? არსებულ ტექნოლოგიურ და არატექნოლოგიურ გადაწყვეტებს შორის, რომელია საუკეთესო მოცემულ სფეროში მართლმსაჯულების ხარისხის ასამაღლებლად?

70. **ასევე, მნიშვნელოვანია ყოველდღიური ტექნოლოგიური აპლიკაციებისგან დისტანცირება,** რათა ისინი ბრმად არ გადმოიღონ მართლმსაჯულების სფეროში. მართლმსაჯულების სისტემის ან, ზოგადად, საჯარო სამსახურის მიღმა არსებულ ნებისმიერ ინოვაციაზე გადაწყვეტილების მიმღებმა პირებმა უნდა გაითვალისწინონ ხარჯები, სარგებელი და რისკები სასამართლოების შემთხვევაში; ასევე, შეაფასონ მოცემული სერვისის ბუნება და სიცოცხლისუნარიანობა გრძელვადიან პერსპექტივაში და ამ ინოვაციის დამატებითი ღირებულება მართლმსაჯულების სისტემისთვის. კერძოდ, მათ უნდა გაითვალისწინონ, თუ რამდენად დააზიანებს ან გააუმჯობესებს შემოთავაზებული ტექნოლოგიური გადაწყვეტა მართლმსაჯულების სისტემის რეპუტაციას.

71. **ინფორმაციული ტექნოლოგიები უნდა იყოს საშუალება მართლმსაჯულების სისტემის მუშაობის გასაუმჯობესებლად.** ტექნოლოგიების დანერგვა არ უნდა გახდეს თვითმიზანი. ნებისმიერი ზომის IT პროექტებს დაინტერესებული მხარეები (დეველოპერები და მომავალი მომხმარებლები) უნდა აღიქვამდნენ ინსტრუმენტად იმ რეფორმების განსახორციელებლად, რომლებიც სარგებელს მოუტანს მართლმსაჯულების სისტემას (ორგანიზაციული სტრუქტურა, მართლმსაჯულების რუკა, გამარტივებული პროცედურები, დამუშავების შემცირებული ვადები, თანამშრომელთა გადანაწილება გამოთავისუფლებული დროის ხარჯზე, სამუშაო პირობების გაუმჯობესება და სხვა). ეს პროექტები არ უნდა იყოს რეაგირება ზენოლაზე, რომელიც მომდინარეობს სასამართლოს IT დეპარტამენტებისა (რომელთა ერთადერთი საზრუნავი, სავარაუდოდ, ხარჯების შემცირებაა) ან IT კომპანიებისგან (რომლებიც ახალ ბიზნესშესაძლებლობებს ეძებენ). შესაბამისად, როგორც

ევროპის მოსამართლეთა საკონსულტაციო საბჭომ აღნიშნა თავის მოსაზრებაში: „ინფორმაციული ტექნოლოგიები უნდა იყოს მართლმსაჯულების აღსრულების გაუმჯობესების ინსტრუმენტი/საშუალება. მან ხელი უნდა შეუწყოს სასამართლოს ხელმისაწვდომობას მომხმარებლებისათვის და განამტკიცოს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის (ECHR) მე-6 მუხლში მოცემული გარანტიები: მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობა, მიუკერძოებლობა, მოსამართლის დამოუკიდებლობა და სამართლიანი სასამართლო განხილვა გონივრულ ვადებში.“⁵⁴

72. ამ სფეროში ნებისმიერი წარუმატებლობა უნდა განიხილებოდეს რესურსების განაწილებისა და პროექტების შემუშავების კონტექსტში. სირთულეები, რომლებსაც მართლმსაჯულების გარკვეულ სისტემებში აწყდებიან IT ინსტრუმენტების გამოყენებისას (რასაც მნიშვნელოვანი ფინანსური შედეგები მოჰყვება მაშინ, როდესაც ყველგან იკვეცება ბიუჯეტები), არ არის გამომწვეული მხოლოდ მოსამართლეთა, პროკურორების, განმწესრიგებლებისა და იურიდიული პროფესიის სხვა წარმომადგენლების წინააღმდეგობით ცვლილებათა მიმართ: ეს სირთულეები აღქმული უნდა იყოს იმ კონკრეტული გზებისა და საშუალებების კონტექსტში, რომლებსაც ინდივიდუალური ქვეყნები იყენებენ. მაგალითად, არსებობს რისკი, რომ ნებისმიერი მიდგომა, რომელიც ფოკუსირებულია მხოლოდ ეფექტიანობასა და ინფორმაციული ტექნოლოგიებით მოდერნიზაციის ზედმეტად „ტექნოკრატიულ“ ხედვაზე, მალევე გადააწყდება დაბრკოლებებს მართლმსაჯულების სპეციფიკური ბიზნესსაჭიროებებისა და კულტურის სახით (იხევე, როგორც ნებისმიერ სხვა პროფესიულ სფეროში მოხდებოდა). შესაბამისად, IT პროექტების შემუშავებისას, სათანადოდ გასათვალისწინებელია ის არატექნიკური ასპექტები, რომლებიც შევა ინფორმაციულ სისტემაში და ხელს შეუწყობს ინფორმაციული სისტემის პრაქტიკულობას მისი დანერგვის შემდგომ.

73. საჭიროა იმ ცვლილებების მხარდაჭერა, რომლებსაც გამოიწვევს ინფორმაციული ტექნოლოგიების დანერგვა. კომპიუტერული აპარატურისა და პროგრამების შემოღება შესაძლოა აღიქმებოდეს მოდერნიზაციის ფაქტორად, რომელიც ხელს უწყობს სასამართლოების ეფექტიანობის გაზრდას; თუმცა, ამავდროულად, მიღებული უკუკავშირი საკმაოდ არაერთგვაროვანია, რაც ადასტურებს, რომ მხოლოდ ახალი ტექნოლოგიების დანერგვით მიღწეულ შედეგებს აქვს გარკვეული ზღვარი. ამას განაპირობებს: კომპიუტერული აპარატურის და/ან პროგრამის არასაკმარისი გამოყენება, ძველი მეთოდების ერთგულება, ახალი ტექნოლოგიების მიმართ ფართო წინააღმდეგობა, ახალი ტექნოლოგიების გამოყენების გვერდის ავლის მცდელობა და ა.შ. შესაბამისად, ახალი ტექნოლოგიების მიმღებლობისა და მოხმარების კუთხით უკეთესი შედეგების მიღწევა შესაძლებელი იქნება, თუ IT განახლებები გახდება ცვლილებათა უფრო ფართო სტრატეგიის ნაწილი, რომელიც იძლევა დაინტერესებულ მხარეთა მხარდასაჭერად საჭირო ღონისძიებების გატარების შესაძლებლობას. ამით ისინი დარწმუნდებიან ინფორმაციული ტექნოლოგიების მიერ მოტანილ ინდივიდუალურ სარგებელში. თანამშრომლების მომზადება ნებისმიერი IT პროექტის მნიშვნელოვანი ნაწილია, ვინაიდან იგი ამაღლებს გამოყენების მაჩვენებელს და ხელს უწყობს დანერგილი ინსტრუმენტების მყარ გავრცელებას; მომზადებული თანამშრომლები ინფორმაციულ ტექნოლოგიებს იყენებენ დასახული მიზნების შესაბამისად. ამას განაპირობებს ფაქტი, რომ ინფორმაციული ტექნოლოგიების განვითარება გლობალური ცვლილების სტრატეგიის ნაწილია, რომელიც მოითხოვს ყველა შესაბამისი პირის დარწმუნებას, რომ ახალი მეთოდოლოგიის ან სამუშაო ინსტრუმენტის მიღება მათ ინდივიდუალურ სარგებელს მოუტანს.

74. ნებისმიერი ზომის პროექტის დაწყებამდე, მნიშვნელოვანია, სრულად გადაიხედოს არსებული ტექნოლოგიები. პირველ რიგში, ერთი კონკრეტული თემის, ტექნოლოგიის ან პროფესიის სათითაოდ შეფასების ნაცვლად, უნდა დადგინდეს, რამდენად გამოიყენება სასამართლოებში არსებული IT პოლიტიკა და პრაქტიკა მართლმსაჯულების მოცემულ სისტემაში. ამ მდგომარეობის შეფასება და 360-გრადუსიანი სურათი ხელს შეუწყობს გამომწვევების უკეთ გააზრებასა და სათანადო სტრატეგიის შემუშავებას, მომხმარებლებსა და ბენეფიციარებს შორის კავშირებისა (პირდაპირი და ირიბი) და თითოეულ მათგანზე პროექტის შესაძლო გავლენის დადგენით.⁵⁵

75. ინფორმაციული სისტემების კონტექსტში, უსაფრთხოების საკითხი საჭიროებს პრაგმატულ მიდგომას. როგორც უკვე აღინიშნა,⁵⁶ ინფორმაციული ტექნოლოგიების გამოყენებას სდევს შიში,

⁵⁴ CCJE-ის მოსაზრება no. 14 (2011), „მართლმსაჯულება და ინფორმაციული ტექნოლოგიები (IT)“, §5.

⁵⁵ ამ თვალსაზრისით, იხ. საკონტროლო ჩამონათვალში V.2.1 პუნქტი, რომელიც მიუთითებს, რომ საჭიროა, შემუშავდეს „სასამართლოებში ინფორმაციისა და კომუნიკაციის გამოყენების პოლიტიკა (ელექტრონული მართლმსაჯულება, ვიდეოკონფერენცია, ელექტრონული მონაცემების გაცვლა და ა.შ.).“

⁵⁶ ამ თემაზე იხ. სახელმძღვანელო ინსტრუქციების პირველი ნაწილი, სექცია 1.2.1 - ელექტრონული კომუნიკაციების შემუშავებაზე, და სექცია 1.4.1, რომელიც შეეხება მართლმსაჯულების სრულად ელექტრონული სისტემების მონყვლადობას.

რომ იმატებს უსაფრთხოების დარღვევის შემთხვევები, რაც რისკებს უქმნის მართლმსაჯულების სისტემისა და მონაცემების მთლიანობას. კიბერსაფრთხე რეალური საშიშროებაა მართლმსაჯულების სისტემებისათვის, ნებისმიერი სხვა ადმინისტრაციის ან კერძო ორგანიზაციის მსგავსად; ამასთან, რა თქმა უნდა, არსებობს გზები ამ საფრთხეების თავიდან ასაცილებლად (მაგ.: თავდასხმის რისკების შემცირება), ან მათი გავლენის შესამცირებლად (მაგ.: თავდასხმის შემთხვევაში, სათანადო ქმედების წინასწარ დაგეგმვა). ციფრულ მონაცემებზე გადასვლამ გააჩინა მოსაზრებები, რომ ჰაკერების ან ბოროტი განზრახვის მქონე შიდა მომხმარებლების არავტორიზებული წვდომის შედეგად, სისტემები მონაცემთა მოპარვის და/ან ნაშლის მიმართ უფრო მოწყვლადი გახდება. ეს რისკები მხოლოდ ციფრულ ეპოქას არ ახასიათებს (ნებისმიერ ქვეყანაში არსებობს ქალაქის დოკუმენტების მოპარვის, ფალსიფიცირების ან დაკარგვის მაგალითები), თუმცა ამ შემთხვევაში შიში უკავშირდება ფართომასშტაბიანი თავდასხმის რისკებს.

76. საბედნიეროდ, IT დეპარტამენტები ასეთ რისკებს სხვადასხვა გზით უმკლავდებიან. ამავდროულად, საჭიროა პრაგმატული პასუხების შემუშავება მართლმსაჯულების სისტემებში, თუ რამდენად უსაფრთხო უნდა იყოს ინფორმაციული სისტემები. გამოვლენისა და გაფრთხილების ინსტრუმენტთა გამო, რომლებიც იცავს მონაცემებსა და ქსელში შეღწევის ადგილებს, ციფრული სისტემები უფრო უსაფრთხოა, ვიდრე მოძველებული ქალაქის სისტემები, სადაც მონაცემთა დაკარგვა, მოპარვა და/ან განადგურება ხშირია; ამასთანავე, უსაფრთხოება შესაძლოა იყოს იმდენად სუსტი, რომ საფრთხე შეუქმნას ციფრულ სისტემას, ან იმდენად მტკიცე, რომ ჩაახშოს ნებისმიერი ინიციატივა. ამის გამო საჭიროა შუალედური გზის პოვნა და მკაფიოდ ჩამოყალიბება პოლიტიკაში, რომელიც მიზნად ისახავს რისკების მართვას, და არა უბრალოდ თავიდან აცილებას.⁵⁷

77. IT პროექტის არსებულ სისტემებთან თავსებადობის დადგენა. პირველ რიგში, უნდა დადგინდეს IT პროექტის თავსებადობა ინფორმაციულ სისტემებთან, რომლებიც უკვე გამოიყენება ან შესაძლოა გამოიყენონ სასამართლო სისტემაში⁵⁸, ისევე, როგორც ადმინისტრაციულ ორგანოებსა ან სხვა პროფესიულ სექტორებში. ასევე გასათვალისწინებელია მონაცემთა გაზიარების შესაძლებლობა სისხლის სამართლისა და სამოქალაქო საქმეებში სახელმწიფოთა თანამშრომლობისათვის. სისტემის შემდგომი განვითარების შემთხვევაში, ეს საჭიროებს მინიმალურ თავსებადობას ისეთი პლატფორმების შექმნით, რომლებიც შესაძლებელს ხდის ინფორმაციული სისტემების ერთმანეთთან კომუნიკაციას (იხ. ზემოთ ევროკავშირის E-Codex-ის ინიციატივა). მართლმსაჯულების სისტემების ერთმანეთთან შედარება სასარგებლოა შიდასახელმწიფოებრივი IT ინსტრუმენტის შესაქმნელად, რაც ქვეყანას აძლევს ევროპის სხვა ქვეყნების გამოცდილებისა და კარგი პრაქტიკის გაზიარების შესაძლებლობას. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, თუ გავითვალისწინებთ ღია წყაროებზე დაფუძნებული გადაწყვეტების სულ უფრო მეტ პოპულარობას, რაც მნიშვნელოვნად ზრდის შესაძლებლობებს მართლმსაჯულების სფეროში მონაცემთა გაცვლისა და იმ დეველოპერთა ჯგუფის შექმნის მხრივ, რომლებიც სხვადასხვა ქვეყნის მართლმსაჯულების სფეროში მუშაობენ.

78. რა თქმა უნდა, არსებობს გარკვეული შეზღუდვები სახელმწიფოთა გამოცდილების ერთმანეთთან შედარების კუთხით. კერძოდ, უნდა გავარჩიოთ ცენტრალიზაციის მაღალი დონის მქონე ქვეყნები და ფედერალური ქვეყნები, მართვის სხვადასხვა დონით. სახელმწიფოები განსხვავდებიან იმ ორგანოთა ტიპისა და რაოდენობის მიხედვითაც, რომლებიც სასამართლო რესურსების მართვაში მონაწილეობენ, ასევე, ამ ორგანოებში ინოვაციასა და ინფორმაციულ ტექნოლოგიებზე პასუხისმგებელ დეპარტამენტთა ორგანიზების/მართვის კუთხითაც. ამრიგად, ქვეყნებს შორის არსებულ ინსტიტუციურ განსხვავებებს პირდაპირი გავლენა აქვს IT პროექტების განხორციელებასა და შესაბამისი ცვლილებების მართვაზე; თუმცა, ეს არ გამორიცხავს დეველოპერთა მიერ სხვა ქვეყნების გამოცდილებისა და კარგი პრაქტიკის გაზიარებას, თუკი ეს გამოცდილება და პრაქტიკა მართლმსაჯულების მოცემულ სისტემაში განხორციელებამდე მოერგება ახალ კონტექსტს.

57 იხ. საკონტროლო ჩამონათვალი, პუნქტი V.3.4: „სასამართლოს ხელმძღვანელობამ შეიმუშავა პოლიტიკა სასამართლოს ფიზიკური და IT უსაფრთხოების შესახებ?“ პუნქტი V.4.4: „უზრუნველყოფილია ინფორმაციული სისტემების უსაფრთხოება?“ პუნქტი V.4.5: „გათვალისწინებულია დანაკარგისა და მატერიალური ზიანის რისკი?“

58 იხ. საკონტროლო ჩამონათვალი, პუნქტი V.2.3: „ადამიანური რესურსების ინფორმაციული სისტემების განვითარება შესაბამისად სასამართლოს სხვა საოპერაციო სისტემების (ე.ი. საქმეთა მართვის სისტემები, ფინანსური ინფორმაციის სისტემები და ა.შ.) ტექნიკურ მახასიათებლებზე?“

2.2 განსაზღვრეთ მკაფიო ამოცანები, ტექნიკური საკითხების გაუთვალისწინებლად

79. ნებისმიერი პოლიტიკა, რომელიც ინფორმაციული ტექნოლოგიების საშუალებით მართლმსაჯულების ხარისხის გაუმჯობესების მიზანს ემსახურება, ფორმულირებული უნდა იყოს მკაფიო, გაზომვად და შემომწებად ამოცანებზე დაყრდნობით, ხოლო ტექნოლოგია მოიაზრებოდეს საბოლოო მიზნის მიღწევის საშუალებად და არა თავად საბოლოო მიზნად. აღნიშნული პოლიტიკა, რომელიც მართლმსაჯულების სისტემის მოდერნიზაციის მნიშვნელოვანი ნაწილია, მიზნად უნდა ისახავდეს სტრატეგიის განხორციელებას კონკრეტული ინსტრუმენტის გამოყენებით, ეს ინსტრუმენტი კი აღიქმებოდეს ერთ-ერთ ვარიანტად სტრატეგიის განხორციელების სხვადასხვა საშუალებას შორის.

80. **ხშირად აღნიშნავენ, რომ კიბერმართლმსაჯულების სფეროში ცვლილებათა მამოძრავებელი ძალა უნდა იყოს სასამართლო და არა ტექნოლოგია**, რაც ნიშნავს, რომ ორგანიზაციებმა უნდა შეძლონ მიზნების დასახვა ინფორმაციული ტექნოლოგიების საკითხების გაუთვალისწინებლად. ეს აუცილებელი პირობაა ნებისმიერი პროექტის წარმატებისთვის. წინააღმდეგ შემთხვევაში, იარსებებს რისკი, რომ პროექტი ვერ დააკმაყოფილებს სასამართლოს მომხმარებელთა ან თანამშრომელთა ინტერესებს და, საბოლოოდ, დააზიანებს ნდობას მართლმსაჯულების, როგორც ინსტიტუტის მიმართ. ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის რეზოლუციაში „მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობა და ინტერნეტი“ აღნიშნულია, რომ „ტექნოლოგიის დეველოპერები უნდა ესწრაფვოდნენ მართლმსაჯულების სისტემის უკეთ გააზრებას და მოსამართლეებსა და სასამართლოს პერსონალთან თანამშრომლობას, რათა ინფორმაციული და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების არქიტექტურა აკმაყოფილებდეს როგორც სასამართლოების, ისე საზოგადოების საჭიროებებს“.⁵⁹ ცალსახაა, რომ სასამართლოს მოხელეებს შეუძლიათ, მნიშვნელოვანი როლი შეასრულონ აღნიშნული დიალოგის წარმართვაში.

81. **მიზნები, რომლებსაც ისახავს კიბერმართლმსაჯულების დასაწერად განსახორციელებელი ცვლილებები**⁶⁰, უნდა მოიცავდეს მართლმსაჯულების იმ ღირებულებათა ხელშეწყობასაც, რომლებიც საყოველთაოდ მიღებული და გავრცელებულია ევროპის ტერიტორიაზე. შემოთავაზებული ტექნიკური გადაწყვეტები უნდა ემსახურებოდეს მართლმსაჯულების სისტემის ინტერესებსა და ხარისხის გაუმჯობესებას - პროექტის ნებისმიერ ეტაპზე და დასაწერად ინფორმაციული სისტემების ნებისმიერ ასპექტში. აღნიშნული პრინციპებით უნდა იხელმძღვანელონ პროექტის გადაწყვეტილების მიმღებმა პირებმა, მენეჯერებმა და ბენეფიციარებმა ცვლილებათა შეფასებისა და დანერგვის პროცესში. ევროპის მოსამართლეთა საკონსულტაციო საბჭოს no. 14 (2011) მოსაზრების თანახმად, „ინფორმაციული ტექნოლოგიები მორგებული უნდა იყოს მოსამართლეებისა და სხვა მომხმარებლების საჭიროებებზე. ტექნოლოგიებმა არ უნდა დაარღვიოს ისეთი გარანტიები და პროცესუალური უფლებები, როგორცაა სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლება“.⁶¹ მართლმსაჯულების სისტემა, რომელიც საკუთარი პროექტის შემუშავებისა და კომუნიკაციის პროცესში სერიოზულად ეკიდება მართლმსაჯულების ხელშეწყობას, წარმატებით შეძლებს ადამიანთა გაერთიანებას განსახორციელებელი ცვლილებების გარშემო.

82. **ინფორმაციული სისტემის დანერგვა საჭიროებს მართლმსაჯულებაში არსებული პროცედურებისა და პროცესების აუდიტს**.⁶² კიბერმართლმსაჯულება არის შესაძლებლობა, რომ შევაფასოთ ორგანიზაციის ძველი მეთოდები და პროცედურული წესები, პროცედურული კანონმდებლობისა და სასამართლო ორგანიზაციის ფუნდამენტური პრინციპების შესაბამისად. IT სისტემები მართლმსაჯულების სექტორში არღვევს ბალანსს, ერთი მხრივ, პროცედურას (რომელიც გულისხმობს კონკრეტულ სამართალწარმოებაზე გავრცელებული სამართლებრივი წესების სრულ სპექტრს და სამართალწარმოების მონაწილე აქტორთა უფლებებს) და, მეორე მხრივ, პროცესებს შორის (რომლებიც გულისხმობს ჩვენს არჩევანს, თუ როგორ აისახება პროცედურული წესები შრომის ორგანიზების კონკრეტულ ფორმაში, სხვადასხვა დავალების საფუძველზე). სასამართლოში არსებულ სამუშაო პროცესებს განსაზღვრავს პროცედურა, ხოლო თავად პროცედურა უფრო მაღალ დონეზე

⁵⁹ რეზოლუცია 2081 (2015), მითითებულია ზემოთ. ანგარიში, doc. 13918, 2015 წლის 10 ნოემბერი, § 69.

⁶⁰ ამრიგად, კიბერმართლმსაჯულების სფერო ხვდება საკონტროლო ჩამონათვალის I.2.1 პუნქტის ქვეშ: „სასამართლოს ხელმძღვანელობამ განსაზღვრა მისია/ხედვა და სტრატეგია (ეს უნდა აერთიანებდეს მართლმსაჯულების ძირითად მიზან-თვისებებს, როგორცაა, მაგალითად, მიუკერძოებლობა, დამოუკიდებლობა, სამართლებრივი განჭვრეტადობა და ხელმისაწვდომობა)?“

⁶¹ CCJE-ის მოსაზრება no. 14 (2011), დასკვნები/რეკომენდაციები no. 4.

⁶² ამ რეკომენდაციას იძლევა საკონტროლო ჩამონათვალში პუნქტი I.4.2: „რეგულარულად ფასდება პოლიტიკის დანერგვა სასამართლოს ორგანიზაციულ სტრუქტურასთან დაკავშირებული ცვლილებების შესახებ?“

განისაზღვრება სასამართლოში არსებული პრაქტიკის საფუძველზე (სასამართლოში მოქმედი ტრადიციული მტკიცებულებების წარდგენის წესები შექმნილია მზა და საიმედო წერილობითი დოკუმენტების გადასაცემად და გასაზიარებლად. აღნიშნული წესები იმოქმედებს მანამ, სანამ სასამართლოში ფუნდამენტური ცვლილებები განხორციელდება ელექტრონულ ფორმატზე გადასვლის მხრივ). ამასთან, არსებობს უაღრესად მჭიდრო კავშირი პროცედურული სტანდარტების დადგენასა და სამუშაო პროცესების განსაზღვრას შორის. მართლმსაჯულების სფეროში ინფორმაციული ტექნოლოგიების გამოჩენის შემდგომ, საჭირო გახდა კომპიუტერიზებული დავალების აუდიტი, კერძოდ, რამდენიმე მიზეზის გამო: გარკვეულმა პროცედურულმა წესებმა რელევანტურობა დაკარგა (მაგ.: დოკუმენტების ასლების შენახვა ან ვადების გამოანგარიშების სისტემა, რომელიც შეუთავსებელია დოკუმენტების ელექტრონული გადაცემის ახალ სისტემასთან); ახალი პროცედურული წესები საჭიროა დავალებათა კომპიუტერიზაციის გასაკონტროლებლად, რათა ისინი შეესაბამებოდეს ძირითად სამართლებრივ პრინციპებს (ისეთ დოკუმენტებზე წვდომა, რომლებიც პატივს სცემს ყველა მონაწილე მხარის უფლებებს, განსაკუთრებით, მხარეთა თანასწორობის პრინციპს, ან კომუნიკაციის დროებითი შესაძლებლობების შექმნა, მხარეთა შეჯიბრებითობის პრინციპის დაცვით). ასეთი აუდიტი უნდა იძლეოდეს სასამართლო აქტივობის მარეგულირებელი წესების გამარტივების ან, სულ მცირე, განახლების შესაძლებლობას (თუ საჭიროა, ახალი პროცედურული წესების მიღებით). ნებისმიერ შემთხვევაში, განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს იმას, რომ ინფორმაციულმა ტექნოლოგიამ, საკუთარი პროცესების შედეგად, არ გამოიწვიოს ეროვნული და ევროპული კანონმდებლობით აღიარებული ძირითადი პროცედურული პრინციპების დარღვევა, სამართლებრივი არაგანჭვრეტადობის შექმნით.

83. მნიშვნელოვანია, ახალი ინფორმაციული სისტემები დაინერგოს მართლმსაჯულების ორგანიზაციულ მონყობაში რეფორმების განხორციელების პარალელურად, თუმცა ამის მიღწევა საჭიროა პრაგმატული გზებით. თეორიული რესტრუქტურზაცია, რომელიც მემორანდუმის ან ცირკულარის საშუალებით ცხადდება, ვერ იქნება წარმატებული, თუ არ მოჰყვა არსებული პრაქტიკების შესაცვლელი ძალისხმევა, ახალ ტექნოლოგიასთან დაკავშირებული პროტოკოლები და რიტუალები, ასევე, მათგან მომდინარე ახალი პროცედურები ან მოწყობები. ახალი პრაქტიკის დასაწერად საჭირო ახალი სამართლებრივი წესები არც ნაადრევად უნდა მიიღონ და არც დაგვიანებით. ნაადრევად შემოღება შექმნის საფრთხეს, რომ ახალი წესები არ მოერგება ტექნოლოგიას, რომელიც საბოლოოდ უნდა დაინერგოს, ან მომხმარებლებს მოუწევთ ლოდინი მანამ, სანამ ქალაქებზე აღიარებული სხვადასხვა უფლება და უფლებამოსილება პრაქტიკაშიც გახდება ხელმისაწვდომი; დაგვიანებით შემოღება კი შექმნის რისკს, რომ ახალი ტექნოლოგიის დანერგვა გაჭიანურდება.

84. ინვესტიციების უკუგების გაანგარიშება საჭიროა პროექტის შემუშავების ეტაპზე. ინვესტიციების უკუგების გამოანგარიშება მკაფიო მიზნების, ვადებისა და ბიუჯეტების განსაზღვრის ნაწილია და პროექტის დეველოპერს აკისრებს ახალ მოვალეობას გადასახადის გადამხდელთა და მომხმარებელთა წინაშე. ინვესტიციების უკუგების გამოანგარიშება, თუკი ის გამჭვირვალე და საიმედო მონაცემებს ეფუძნება, აადვილებს ფინანსისტთა მხარდაჭერის მოპოვებასაც, როდესაც საქმე ეხება პროექტისათვის რესურსების უზრუნველყოფას. პროექტის მიმდინარეობისას, გამოანგარიშებათა საფუძველზე, შესაძლებელი იქნება წინასწარგანსაზღვრულ ხარჯებსა და რეალურ ხარჯებს შორის შეუსაბამობების გამოვლენა და უფრო მკაცრი კონტროლისთვის წინაპირობების შექმნა. შემდგომ ეტაპებზე, ინვესტიციების უკუგების გამოანგარიშება ქმნის ობიექტურ საშუალებას პროექტის მართვის წარმატების ან წარუმატებლობის შესაფასებლად. საჭიროების შემთხვევაში, პროექტის დასასრულს შესაძლოა გადაიხედოს ინვესტიციების უკუგების გაანგარიშება, შედეგებისა და, განსაკუთრებით, მთლიანი ღირებულების გასათვალისწინებლად. საბოლოო გაანგარიშება შექმნის ცვლილებებში ყველა დაინტერესებული მხარის პასუხისმგებლიანი ჩართულობის გაგრძელების შესაძლებლობას, გრძელვადიანი მიზნების გაზიარებით. მათი გაზომვა შესაძლებელია პროექტის დასრულების შემდგომ, მომდევნო თვეების ან წლების განმავლობაში, როდესაც პროექტი დაიწყებს საკუთარი თავის შენახვას, ტექნოლოგიის ხშირი და ინტენსიური გამოყენების შედეგად.

85. ინვესტიციების უკუგების გამოანგარიშებისას, გასათვალისწინებელია ყველა ის ხარჯი, რომლებსაც განაპირობებს სისტემის ოპერირება და მასთან დაკავშირებული ვარიაციები. საჭიროა არა მხოლოდ კაპიტალური დაბანდებების (CAPEX) გათვალისწინება ახალი ტექნოლოგიის შექმნასა და დანერგვაში (ცვლილებების მართვასთან დაკავშირებული ოპერაციების ჩათვლით), არამედ საოპერაციო ხარჯებისაც (OPEX), რაც მოიცავს ინფორმაციული სისტემის მართვის, შენარჩუნებისა

და განახლების ხარჯებს (ხარვეზების აღმოფხვრა, საინფორმაციო/საცნობარო მომსახურება, ცვლილებების მართვა, ტექნიკური და/ან იურიდიული განახლებები). ყველა ეს გასავალი უნდა შეადარონ ხარჯებს, რომლებსაც ორგანიზაცია დაზოგავს ინფორმაციული სისტემის ოპერირებით მართლმსაჯულებასთან დაკავშირებული გრძელვადიანი ხედვის ფარგლებში.⁶³

2.3 გაითვალისწინეთ ძირითადი კრიტერიუმები, რომლებიც ხელს უწყობს ინფორმაციული ტექნოლოგიების შეუფარხებელ ამოქმედებას

86. მართლმსაჯულების სისტემის ინფორმაციულ ტექნოლოგიათა გარემოს ყოველმხრივი და კომპლექსური შეფასება აუცილებელია ახალი ტექნოლოგიის დასაწერად. IT პროექტის წარმატებას/წარუმატებლობას აჩქარებს შემდეგი ფაქტორები:

87. **არსებული ტექნიკური პლატფორმების ბუნება და ასაკი.** ნებისმიერმა ევროპულმა ქვეყანამ, რომელიც IT პროექტის განხორციელებას იწყებს, უნდა გაითვალისწინოს მემკვიდრეობითი ინფრასტრუქტურის საკითხი. გადანყვეტილება ინფრასტრუქტურის შენარჩუნებასა ან ჩანაცვლებაზე განსაზღვრავს როგორც პროგრამული გადანყვეტის ხარისხს, რომელიც ახალი ინსტრუმენტის შესაქმნელად დაინერგება, თუკი მიიღება გადანყვეტილება არსებული ინფრასტრუქტურის შენარჩუნებაზე, ისე ინსტრუმენტის შექმნისა და დაწერვის დამატებით ხარჯებსაც, როცა მიიღება გადანყვეტილება არსებული ინფრასტრუქტურის ჩანაცვლებაზე. რა თქმა უნდა, აღნიშნული გადანყვეტილების მიღება დამოკიდებულია სხვადასხვა ფაქტორზე, მათ შორის: არის თუ არა მიზანი ახალ პლატფორმაზე გადასვლა? თუ ასეა, ეს იქნება სრული გადასვლა, რომელიც შეეხება შესაბამის სექტორში არსებულ ყველა აპლიკაციას, თუ ნაწილობრივი, რაც მოიცავს მხოლოდ შემოთავაზებულ გადანყვეტას? ეს პლატფორმები მხოლოდ მართლმსაჯულების სისტემაში გამოიყენება, თუ სხვა საჯარო სერვისებთან მიმართებითაც? პლატფორმები ღია წყაროს ეფუძნება და მასზე გადანყვეტილების მიმღებ პირებს სრული/ნაწილობრივი გავლენა აქვთ, თუ პროპრიეტარულია (ხელმისაწვდომი გახდა კერძო სერვის პროვაიდერმა) და, შესაბამისად, მასზე ბენეფიციარის გავლენა მცირეა, ან საერთოდ არ არსებობს?

88. **ერთი სისტემიდან მეორეზე გადასვლისა და განახლების ხარჯები.** შევადარეთ თუ არა არსებული პლატფორმის შენარჩუნების ხარჯები მისი შეცვლის ხარჯებს და, ამ მხრივ, გავითვალისწინეთ ორივე ვარიანტის მოკლე, საშუალო და გრძელვადიანი შედეგები? სწორად გავზომეთ მონაცემთა აღდგენის ხარჯები და შევძლებთ მოკლე ვადებში ჩატევას ისე, რომ ზედმეტი ტვირთი არ დავაკისროთ მომავალ მომხმარებლებს? ეს ის მნიშვნელოვანი კითხვებია, რომლებიც უნდა დაისვას ინფორმაციული ტექნოლოგიების ახალი პოლიტიკის შემუშავებისას. მაგალითად, ტექნიკური განახლების საერთო ღირებულება, მონაცემთა აღსადგენად მესამე მხარის ინტერვენციისა და მონაცემთა ხარისხის კონტროლის ღირებულება, და იმ სხვადასხვა თანამშრომლის მომზადების ღირებულება, რომლებიც ახალი პლატფორმის შექმნასა და შენარჩუნებაში მონაწილეობენ, უნდა შედარდეს ტექნიკური და ოპერატიული შეზღუდვებისა და დაგეგმილი დაძველების საერთო ღირებულებას, თუკი მიღებული იქნება ახალი ტექნოლოგიის ძველ პლატფორმებზე განთავსების გადანყვეტილება. ამ კითხვებზე პასუხი არ არის ცხადი და ის დიდწილად დამოკიდებული იქნება პროექტის კონტექსტსა და მასშტაბზე.

89. **ვირტუალური კომუნიკაციის ჯაჭვის მონაწილე ყველა აქტორს შორის თავსებადობა.** ახალი ინსტრუმენტის შექმნა მხოლოდ მომხმარებელთა დახურული ჯგუფისთვის, თეორიულად დასაშვებია და გამართლებულია კონფიდენციალობის საკითხებით. თუმცა, ეს წინდაუხედავი გადანყვეტილებაა, ვინაიდან ციფრული ტექნოლოგიის გამოყენების ძირითადი მიზანია მონაცემთა მიმოცვლის წახალისება საინფორმაციო ჯაჭვის მონაწილე სხვადასხვა ოპერატორს შორის (რაზეც, ცხადია, ვრცელდება ტექნიკური დებულებები და შეზღუდვები, რათა გარკვეულ ინფორმაციაზე წვდომა მხოლოდ ადამიანთა კონკრეტულ კატეგორიებს შეეძლოთ). მონაცემთა გამოყენება (მათ შორის, ხელახლა) სამართალწარმოების მონიტორინგისათვის, ასევე, მეტამონაცემების გამოყე-

⁶³ ამასთან, როგორც 2081 (2015) რეზოლუციის მომხსენებელი მიუთითებს ზემოაღნიშნული ანგარიშის 67-ე პუნქტში, „მოკლევადიანი პროდუქტიულობის რისკი მცირდება ინფორმაციული და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების დაწერვის შემდგომ, რაც ახალი ტექნოლოგიების შემოღების მნიშვნელობაზე მიუთითებს. სასამართლოებმა უნდა გაითვალისწინონ, რომ ახალი ტექნოლოგიების ინტეგრაციის პროცესი უკავშირდება სწავლის მრუდს, განსაკუთრებით, იმის გათვალისწინებით, რომ სამომავლოდ ინფორმაციული და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების სფეროში ინვესტიციების განხორციელება ამცირებს მოკლევადიან პროდუქტიულობას.“

ნება სასამართლოთა სამართავად და მართლმსაჯულების პოლიტიკაზე ზედამხედველობის მიზნით, გამართლებულია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ შესაბამის მონაცემებს თავისუფლად შეუძლია მიმოქცევა ინფორმაციულ ჯაჭვში, ხოლო მათი გამოყენება შესაძლებელია ხელახლა დამუშავებისა და, შესაბამისად, დამატებითი ტექნიკური/მანუალური პროცედურების გარეშე. ამრიგად, განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს იმ მხარეთა თავსებადობას, რომლებიც ინფორმაციული ჯაჭვის მონაწილეები არიან, როგორც სასამართლოში, ისე მის გარეთ (ადვოკატები, პოლიცია, ექსპერტები). ამის მიზანია არა მხოლოდ გადაუდებელი საჭიროებების იდენტიფიცირება, არამედ იმ ინფორმაციის გაზიარებისა და მიმოცვლის ხელშეწყობა, რომელიც შესაძლოა სამომავლოდ გახდეს საჭირო, განსაკუთრებით, სხვა სამთავრობო სისტემებთან მიმართებით. ფიქრი ინფორმაციის მიმოცვლის ჰიპოთეტურ შესაძლებლობებზე, ასევე, უსაფრთხოებისა და კონფიდენციალობის წესებით საჭირო შეზღუდვების დანერგვაზე, მეტ მოქნილობას უზრუნველყოფს. ამასთანავე, ეს უფრო ხარტეთფექტურია, ვიდრე დახურული სისტემა, რომელიც ხელმისაწვდომია მომხმარებელთა ერთი ჯგუფისთვის, უფრო ფართო წვდომის დაშვება კი შეუძლებელია, სულ მცირე, დამატებითი კაპიტალური დაბანდების, ან ტექნიკური გართულებების წარმოშობის გარეშე. შესაბამისად, აუცილებელია თავსებადობის აუდიტი, რომელიც უზრუნველყოფს ყველას თანაბარ ინფორმირებას ერთმანეთთან კომუნიკაციის შესაძლებლობებზე არსებული ინფორმაციული სისტემის ფარგლებში, ან სისტემის გარკვეული ცვლილებების პირობებში.

90. IT ინფრასტრუქტურის ეკვივალენტური დონეები. ინფორმაციული ტექნოლოგიის წარმატებით დასაწერად, ყველა დაინტერესებულ მხარეს ან მათ უმეტესობას უნდა ჰქონდეს წვდომა ინფრასტრუქტურის გარკვეულ დონეზე. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ახალი ინიციატივა არ იქნება ბოლომდე ეფექტიანი. შესაბამისად, უაღრესად მნიშვნელოვანია, პროექტის შემუშავების პროცესში გადაიხედოს მომხმარებელთა მანამდე იდენტიფიცირებული ჯგუფებისათვის ხელმისაწვდომი კომპიუტერული მოწყობილობები, რათა გავითვალისწინოთ სამომავლო განახლებებისთვის საჭირო დრო და სახსრები. მოცემულ შემთხვევაში, განახლებათა ღირებულების გადახდა არ მოუწევს თავად მართლმსაჯულების სისტემას, თუმცა პროექტის დეველოპერებს სათანადო წარმოდგენა უნდა ჰქონდეთ გარე მომხმარებელთათვის - ადვოკატებისა და საზოგადოების წარმომადგენლებისთვის (თუ სერვისი ნაწილობრივ ან მთლიანად მათთვის არის განკუთვნილი) - ხელმისაწვდომ ინსტრუმენტებზე, რათა სწორი ტექნიკური გადაწყვეტილებები მიიღონ და დანერგილი მომსახურება ეფექტიანად იყოს გამოყენებული.

91. მეორე ვარიანტია ისეთი გადაწყვეტის შემუშავება, რომელიც დაინერგება „შეზღუდული ფორმით“. ეს იძლევა მისი ფუნქციის სხვადასხვა ხარისხით ან განსხვავებული ინტერფეისების საშუალებით გამოყენების შესაძლებლობას, არსებული მოწყობილობის შესაბამისად. ამ შემთხვევაში მიზანია არ არის ის, რომ ყველას ერთი და იგივე მოწყობილობა ჰქონდეს (რაც, შესაძლოა, საკმაო კაპიტალურ დაბანდებას მოითხოვდეს, ვინაიდან ინფორმაციული ტექნოლოგიები ძვირია, ხოლო ინდუსტრიული ციკლი კი - მოკლე): ამ გადაწყვეტის ამოცანაა, შესაბამის ადამიანებს ჰქონდეთ მოწყობილობა, რომელიც საკმარისია ახალი სისტემის გამოყენების მიზნების, ასევე, მათთან დაკავშირებული IT აპლიკაციებისა თუ ფუნქციებისთვის.

92. მართლმსაჯულების მონაცემთა მართვა. იმ კომპიუტერული მონაცემების შენახვა, ფლობა და უსაფრთხოება⁶⁴, რომლებიც გენერირდება ან მუშავდება ინფორმაციული ტექნოლოგიით, მართლმსაჯულების ხელშეუვალობის მნიშვნელოვანი საკითხებია, რომლებსაც არეგულირებს მონაცემთა დაცვის ევროპული და ეროვნული კანონმდებლობები. მნიშვნელოვანია იმის გათვალისწინება, თუ რა რაოდენობით მონაცემებს შექმნის IT აპლიკაცია მოკლე, საშუალო და გრძელვადიან პერსპექტივაში. ამგვარი კალკულაცია განსაზღვრავს, რა ზომის შესანახი სივრცეა საჭირო, რომ აპლიკაციისა და მართლმსაჯულების სისტემის ფუნქციონირებას ხელი არ შეეშალოს. ეს უკავშირდება გარდაუვალ ხარჯებს, ხოლო ხარჯების სამომავლო ზრდა და ბაზრის რყევები წინასწარ უნდა იყოს გათვალისწინებული.

93. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს მართლმსაჯულების მონაცემებზე წვდომის საკითხს და ისინი დაცული იყოს გარე შეღწევებისგან. ამაჯდროულად, მონაცემებზე სწრაფად და ადვილად უნდა მიუწვდებოდეს ხელი ავტორიზებულ მომხმარებელს.⁶⁵ CCJE ზემოაღნიშნულ მოსაზრებაში

64 რისკის ფართო შეფასებაში, საკონტროლო ჩამონათვალის 1.4.1 პუნქტის შესაბამისად, გასათვალისწინებელია: „არსებობს თუ არა სტრატეგიული რისკების მართვის შეფასების სისტემა?“

65 იხ. საკონტროლო ჩამონათვალი, პუნქტები V.2.6 და V.2.7: „არსებობს წესები ინფორმაციის დამუშავების კონფიდენციალურობის შესახებ (მაგ.: იკრძალება მონაცემების სახლიდან შეტანა)?“ „უზრუნველყოფილია სისტემაში დაცული მონაცემების უსაფრთხოება“ (მაგ.: დაცულია პაკეტებისგან)?“

შემდეგ რეკომენდაციას იძლევა: „მონაცემები და ინფორმაცია, რომელიც დაცულია სასამართლოს არქივში, ინდივიდუალური საქმეების მასალებში, მოსამზადებელ ჩანაწერებსა და პროექტებში, ასევე, სასამართლო გადაწყვეტილებებში - სასამართლო პროცესებისა და მართვის შეფასების სტატისტიკურ მონაცემებთან ერთად - უნდა იმართებოდეს მონაცემთა უსაფრთხოების სათანადოდ დაცვით. სასამართლოებში ინფორმაცია ხელმისაწვდომი უნდა იყოს მათთვის, ვისაც ეს სჭირდება სამსახურებრივი მოვალეობების შესასრულებლად.“⁶⁶ პროფესიული საიდუმლოს დაცვა მომხმარებლებისათვის გარანტირებული უნდა იყოს, განსაკუთრებით, ადვოკატების შემთხვევაში. ინფორმაციული სისტემები უნდა შემუშავდეს პერსონალურ მონაცემთა ეროვნულ დონეზე არსებული წესებისა და (სასურველია) ევროპაში მოქმედი ყველაზე მაღალი სტანდარტების შესაბამისად,⁶⁷ რათა დაცული იყოს საზოგადოების ნდობა მართლმსაჯულების მიმართ.⁶⁸

94. კიდევ ერთი საკითხი, რომელიც ყურადღებას საჭიროებს, შეეხება მონაცემთა ხანგრძლივი ვადით შენახვას.⁶⁹ საჯარო საკუთრებაში არსებული სერვერის ფერმებში ინვესტირებამ შესაძლოა უკეთ უზრუნველყოს მონაცემთა მთლიანობა. ამავდროულად, მნიშვნელოვანია ისეთი ტექნოლოგიური გადაწყვეტის არჩევა, რომელიც იცავს მონაცემებს დროთა განმავლობაში მოძველებისგან. ეს განპირობებულია მოწყობილობის ტიპით, რომელზეც ეს მონაცემები ინახება, ან ფორმატებისა და ენების შეცვლით. ამ ტექნიკური საკითხების გათვალისწინებისას, მნიშვნელოვანია, გვახსოვდეს, რომ საქმე ეხება მართლმსაჯულების სისტემის „მეხსიერებას“, ხოლო მონაცემებს გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს იმ საქმეებისთვის, რომლებიც შესაძლოა წლების ან ათწლეულების შემდეგ განახლდეს, ასევე, ჩვენი დანებებულებების ისტორიისთვის.

95. სერვისის გარე პროვაიდერთა გამოყენების მარეგულირებელი წესები. იმ ორგანიზაციებსაც კი, რომლებსაც სურთ თავიანთი IT დეპარტამენტის შიდა რესურსების გამოყენებით გაფართოება, ხშირად არ აქვთ სხვა არჩევანი და უნვით კერძო კომპანიებით სარგებლობა. აღნიშნული გადაწყვეტილება არ არის პროექტის წარმატების ან წარუმატებლობის წინაპირობა. ზოგჯერ მეტი მნიშვნელობა აქვს სამართლებრივ მოწყობასა და საჯარო და კერძო სექტორს შორის ურთიერთობის მართვას პრაქტიკაში. სწორედ ეს პირობები - რომლებიც, პირველ რიგში, ფორმალურ კონტრაქტში აისახება და შემდგომ საჯარო და კერძო სექტორის სამუშაო მეთოდებს შორის ინტერაქციით ვითარდება - განსაზღვრავს IT პროექტის წარმატებას ან წარუმატებლობას.

96. IT გადაწყვეტის შესაქმნელად კერძო კომპანიების გამოყენებისას, მნიშვნელოვანია გვახსოვდეს, როგორი არსებითია სასამართლოს მიერ მოცემული ინსტრუმენტის სერვისთან დაკავშირებული მიზნების გაკონტროლება. რაც შეეხება IT პროექტის შექმნასა და დანერგვას, მნიშვნელოვანია, სასამართლომ შეძლოს კერძო კომპანიის აქტივობების გაკონტროლება და კომპანიას ჰქონდეს მაქსიმალურად მჭიდრო კონტაქტი მომავალ მომხმარებლებთან. ისინი ყველაზე უკეთ შეძლებენ კომპანიის ინფორმირებას თავიანთი საქმიანობის სირთულეებზე, ასევე, სასამართლოს თანამშრომელთა ჩვევებსა და საჭიროებებზე. ეს ყოველივე უზრუნველყოფს მეტ სიზუსტეს სერვისების დაკვეთისას და, მოგვიანებით, კერძო კომპანიის მიერ მიწოდებული სერვისების უფრო დეტალურ, ნაბიჯ-ნაბიჯ შეფასებას.

97. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ კერძო სექტორის პროვაიდერის გამოყენება სასამართლო მონაცემების ჰოსტინგისათვის, შესაძლოა, მნიშვნელოვან რისკებს უკავშირებოდეს. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს საკითხებს მონაცემთა მფლობელობისა და შესაბამისი კანონმდებლობის შესახებ. ამას განსაზღვრავს არა მხოლოდ სერვისის პროვაიდერთან გაფორმებული კონტრაქტის პირობები, არამედ სერვერების ფერმის ფიზიკური და გეოგრაფიული რეალობა, რაც შესაძლოა კონტრაქტში არ იყოს აღნიშნული. ღრუბლოვანი კომპიუტერული გადაწყვეტები შესაძლოა ძვირადღირებული აღმოჩნდეს და საფრთხე შეუქმნას ადამიანის უფლებებს. ამ რისკის თავიდან ასაცილებლად, საჭიროა ძირითადი სამართლებრივი და ტექნიკური მაკონტროლებელი მექანიზმების დანერგვა იმ ორგანოების მხრიდან, რომლებიც მონაცემებს აწარმოებენ. შესაბამისად,

66 მოსაზრება no. 14 (2011), იხ. ზემოთ, §16.

67 მაგ.: იხ. ევროპის საბჭოს 1981 წლის 28 იანვრის კონვენცია პერსონალური მონაცემების ავტომატური დამუშავებისას ფიზიკური პირების დაცვის შესახებ.

68 ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის 2081 (2015) რეზოლუციის მომხსენებელმა აღნიშნა (პუნქტი 70): „უსაფრთხოების დარღვევამ შესაძლოა გამოიწვიოს კონფიდენციალური ინფორმაციის გაყალბება ან გამჟღავნება (...) შესაბამისად, სასამართლოებმა უნდა გაითვალისწინონ მექანიზმები მონაცემთა უსაფრთხოების გასაუმჯობესებლად, უქალაქო პროცედურების შექმნის შესაძლებლობასთან ერთად. ასეთ შემთხვევაში, უსაფრთხოება იქნება ქალაქდებუ დაფუძნებული პროცედურებისას არსებული დონის ეკვივალენტური.“

69 იხ. საკონტროლო ჩამონათვალი, პუნქტი II.9.2: „არსებობს რაიმე კონკრეტული პოლიტიკა სასამართლოს ფაილების ან სასამართლოს გადაწყვეტილებების დაარქივების შესახებ?“ და პუნქტი II.9.3: „არსებობს (ელექტრონული) ინფორმაციული სისტემა სასამართლოს საქმეებისა და გადაწყვეტილებების დასაარქივებლად?“

მათ პასუხისმგებლობა ეკისრებათ საზოგადოების იმ წევრების წინაშე, რომლებიც ამ მონაცემებს გადასცემენ, ან თანხმობას გამოხატავენ მონაცემთა შეგროვებაზე. და ბოლოს, სახელმწიფო ორგანოებმა უნდა უზრუნველყონ ან სერვისის პროვაიდერებს მოსთხოვონ იმ დოკუმენტაციის სრულად წარდგენა, რომელიც საჭიროა ინფორმაციულ სისტემასთან მუშაობის, ანალიზისა და აღდგენისთვის. ეს აუცილებელი პირობაა იმისთვის, რომ სახელმწიფო ორგანოები, როგორც სერვისის ბენეფიციარები, თავისუფლებით სარგებლობდნენ პროვაიდერის პირისპირ.

2.4. გამოყავით პროექტის მიზნების შესაბამისი რესურსები

98. ინფორმაციულ ტექნოლოგიებზე დაფუძნებული მოდერნიზაციის პროექტებისათვის რესურსების გამოყოფისას, სათანადოდ გასათვალისწინებელია ყველა პირდაპირი და ირიბი ხარჯი, რომლებიც უკავშირდება ახალი ტექნოლოგიისა და პროფესიული პრაქტიკის დანერგვას.⁷⁰ ამაში იგულისხმება: პროექტის განხორციელებისა და ტექნოლოგიის დანერგვისათვის საჭირო ხარჯები; ადრეული ეტაპის ხარჯები, როგორცაა წინასწარი აუდიტები; პროექტის შემდგომ ეტაპებზე გასაწვევი ხარჯები, მაგალითად საკომუნიკაციო აქტივობებისათვის (მსგავსი აქტივობები მაქსიმალურად ფართო უნდა იყოს და მიემართებოდეს მართლმსაჯულების ბიუჯეტზე პასუხისმგებელ მოხელეებს); მომხმარებლებისთვის ინფორმაციის მიწოდება; და ტრენინგები, როგორც სპეციალისტების, ისე საზოგადოების წარმომადგენლებისათვის. ეს მხოლოდ მაგალითებია ხარჯებისა, რომლებიც გასათვალისწინებელია პროექტის დაუბრკოლებლად მართვისათვის. პროექტის წარმატებით დასრულება, თავისთავად, უნდა იყოს მიზანი, თუმცა ნებისმიერი პროექტის საბოლოო ამოცანაა სერვისების მიწოდება კონკრეტული ბიუჯეტის ფარგლებში.

99. **ბიუჯეტის ზომა უნდა განისაზღვროს პროექტის სასიცოცხლო ციკლის შესაბამისად.** თანხის არასწორად განსაზღვრამ (როდესაც ის საჭიროზე ნაკლებია) არაერთ IT პროექტს პრობლემები მოუტანა. ამავდროულად, დამატებითი დაფინანსების მოთხოვნამ პროექტების გადასარჩენად, შესაძლოა პროექტის საიმედოობა მნიშვნელოვნად დააზიანოს ბენეფიციარებისა და იმ მოხელეების თვალში, რომლებიც სასამართლოს ბიუჯეტს აკონტროლებენ. მწირ ბიუჯეტთან დაკავშირებულმა რეპუტაციულმა ხარჯებმა, რომელიც განაპირობებს დანერგვის ან შემდგომ ეტაპებზე ბიუჯეტის გადახარჯვას, ან მეტისმეტად დიდი ბიუჯეტის არსებობას, შესაძლოა რეალური საფრთხე შეუქმნას პროექტის დაუბრკოლებელ განხორციელებასა და მის შედეგებს; ასევე, ეჭვქვეშ დააყენოს დეველოპერის მენეჯერული შესაძლებლობები. შესაბამისად, რისკის ნებისმიერი შეფასება უნდა ითვალისწინებდეს კრიტიკის შესაძლებლობას საჯარო ანგარიშების აუდიტორთა და/ან მედიის მხრიდან, არასწორ პროგნოზირებასა და/ან გაუმართლებელ ხარჯებთან მიმართებით. ამრიგად, ნებისმიერი ცვლილება ან სავარაუდო ცვლილება უნდა განიმართოს რისკის შეფასებაში გათვალისწინებულ სცენარებზე მითითებით, ბიუჯეტის არასათანადო მართვის ბრალდებათა თავიდან ასაცილებლად. უნდა აღინიშნოს, რომ პროექტის დასრულების შემთხვევაშიც, რეპუტაციულ ზიანს, რომელიც განაპირობა ბიუჯეტის შეუსრულებლობამ ან ვადების დარღვევამ, შესაძლოა პირდაპირი გავლენა ჰქონდეს ბენეფიციართა მიერ პროექტის მხარდაჭერაზე. ამრიგად, ხარჯები, რომლებსაც მოითხოვს რისკის წინასწარ შეფასება და მაღალხარისხიანი ინფორმაციის მიწოდება პროექტის ბიუჯეტის შესახებ მიღებულ გადაწყვეტილებებზე, უნდა შევადაროთ სამომავლო დამატებით ხარჯებს, რომლებიც უკავშირდება პროექტის დაცვას აუდიტორთა ან საზოგადოების წინაშე, ასევე, მომავალ მომხმარებელთა მხარდაჭერის ხელახლა მოპოვების მცდელობებს, საინფორმაციო კამპანიებისა და დამატებითი ტრენინგის საშუალებით.

100. **რაც შეეხება ადამიანურ რესურსებს, უაღრესად მნიშვნელოვანია მულტიდისციპლინური ჯგუფების არსებობა, რომლებიც კონკრეტულად პროექტზე იმუშავებენ.** ამ ჯგუფებს უნდა უხელმძღვანელოს იურიდიული პროფესიის წარმომადგენელმა, რომელიც საკმარისი გამოცდილებითა და უფლებამოსილებით იქნება აღჭურვილი და კარგ მაგალითს უჩვენებს სარგებლისა, რომელიც მოაქვს ტექნოლოგიას მომხმარებლებისათვის. მას დაეხმარება ტექნიკური დირექტორი. ჯგუფის ფარგლებში ხელმისაწვდომი უნდა იყოს სხვადასხვა უნარი, რომლებიც მოიცავს პროექტის სასამართლო და IT ასპექტების ფართო სპექტრს. ერგონომიკა, კომუნიკაცია პროექტსა და მის შედე-

⁷⁰ იხ. CCJE-ის მოსაზრება no. 14 (2011), § 15, რომლის თანახმად: „ინფორმაციული ტექნოლოგიების გამოყენება აუმჯობესებს მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობას, ეფექტიანობასა და გამჭვირვალობას; მეორე მხრივ, ინფორმაციული ტექნოლოგიების დანერგვა დიდ ფინანსურ ინვესტიციებს უკავშირდება. CCJE-ის რეკომენდაციით, მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობა უნდა გაუმჯობესდეს ინფორმაციული ტექნოლოგიების გამოყენებით. შესაბამისად, ამ მიზნით სახელმწიფოებმა უნდა გამოყონ სათანადო ფინანსური რესურსები სასამართლო სისტემისათვის.“

გებზე და მომხმარებლის ტრენინგი ის სპეციალური უნარებია, რომლებიც საჭიროებს დახმარებას პროექტის გუნდში ან ამ გუნდთან ერთად მომუშავე ექსპერტებისგან. ცალსახად აუცილებელია, პერსონალს ჰქონდეს დრო დასახულ მიზნებზე სამუშაოდ, შეთანხმებული ვადების შესაბამისად. ამისათვის საჭიროა სექტორთაშორისი ჯგუფის არსებობა, რომელსაც რეალური მენეჯერული და ოპერაციული თავისუფლება ექნება.

101. **პროექტის მართვა მოქნილობის გარკვეულ დონესაც საჭიროებს, როდესაც საქმე ეხება რესურსების მიმართვასა და გამოყენებას,** სპეციალიზებულ თანამშრომელთა მხარდაჭერით. ამავდროულად: არ უნდა არსებობდეს ინტერესთა კონფლიქტი სერვისის მიმწოდებელ ნებისმიერ კომპანიასთან, რომელიც პასუხისმგებელია მიღებული ტექნიკური გადაწყვეტების შექმნასა თუ შენარჩუნებაზე, ასევე, უფლებამოსილების კონფლიქტი სასამართლო ხელისუფლების სხვა ნაწილებთან; ანგარიშგების გზები უნდა იყოს მკაფიო/გასაგები და ექსკლუზიურად პროექტის მმართველ გუნდამდე მიდიოდეს; და პასუხი გაეცეს კითხვას, თუ რა ოდენობის დაფინანსება უნდა გამოეყოს პროექტს და როგორ უნდა იმართებოდეს ეს საბიუჯეტო რესურსები სამართლებრივი და ბუღალტრული თვალსაზრისით. მოქნილობა, განპირობებული წინასწარ განსაზღვრული ჩარჩოს არსებობით, პროექტის მენეჯერებს საკმარის თავისუფლებას ანიჭებს ნებისმიერ უცნობ ფაქტორზე რეაგირებისათვის, რომლებიც IT პროექტის მოქმედების პერიოდში წარმოიქმნება.

102. ამ მიზეზების გამო, განსაკუთრებით გრძელი და კომპლექსური პროექტების შემთხვევაში, რეკომენდებულია პროექტის დაყოფა მცირე ზომის კონკრეტულ ამოცანებად, რომელთა მიღწევაც შესაძლებელია მოკლე, მართვად ვადებში; მიღწეული პროგრესი კი შესამჩნევი უნდა იყოს ბენეფიციარებისთვისაც. „გვირაბის“ ან „დიდი აფეთქების“ ეფექტის თავიდან ასაცილებლად, ორგანიზაციამ უპირატესობა უნდა მიანიჭოს რამდენიმე მცირე ზომის, მაგრამ ურთიერთდაკავშირებული პროექტის განხორციელებას, ერთდროულად ან მიყოლებით და ინოვაციების სერიის სახით, ნაცვლად ერთი, ფართო და კომპლექსური პროექტისა, რომელიც დიდი ხნის განმავლობაში შეუმჩნეველია და რადიკალურ ცვლილებას საჭიროებს.

2.5 მომავალი მომხმარებლები აქტიურად ჩართეთ ინსტრუმენტთა შემუშავების პროცესში, პროექტის არსებობის მანძილზე

103. იმ მომხმარებელთა ჩართულობა, რომლებიც იურიდიული პროფესიის გამოცდილი წარმომადგენლები არიან, უფრო მეტს ნიშნავს, ვიდრე პროექტის დასაწყისში მათთვის შესაძლებლობის მიცემა, რომ წარმოედგინათ საკუთარი საჭიროებები (თუმცა, რა თქმა უნდა, ესეც აუცილებელია).⁷¹ მათ უნდა შეეძლოთ საკუთარი მოსაზრების გამოხატვა შემოთავაზებული ტექნიკური გადაწყვეტების შექმნისას, ასევე, ბიზნესთან დაკავშირებული თუ სამართლებრივი გამოწვევების გამოვლენისას ტექნოლოგიათა შემუშავების პროცესში;⁷² ამის შესაძლებლობა მათ უნდა მიეცეთ გადაწყვეტების გამოცდისა და შემოწმების ნებისმიერ ეტაპზე, პროექტის არსებობის პერიოდში.⁷³

104. **მომავალი მომხმარებლების აქტიური და მუდმივი ჩართულობა შეამცირებს ნებისმიერ შესაბამობას ქალაქდზე წარმოდგენილ საჭიროებებსა და პრაქტიკაში ინფორმაციული ტექნოლოგიების სპეციალისტთა რეაგირებას შორის.** ეს შემოთავაზებული ტექნიკური გადაწყვეტების გადააზრების შესაძლებლობას იძლევა ისე, რომ გავლენა არ იქონიოს პროექტის განრიგსა ან ღირებულებაზე. შედეგად, აღარ იქნება საჭირო უკვე დასრულებული პროექტის, მათ შორის, პროექტთან დაკავშირებული ხარჯებისა და ვადების გადახედვა. ყველაზე ძვირადღირებული IT გადაწყვეტების რეალობაში გამოყენებამდე მათი ტესტირება ლაბორატორიულ გარემოში, სამართლის პროფესიის წარმომადგენლებთან ერთად შემუშავებულ სცენარებზე დაყრდნობით, ხელს შეუწყობს ნებისმიერი პრობლემის წინასწარ განსაზღვრასა და თავიდან აცილებას, რომლებიც შეიძლება წარმოიქმნას ტექნოლოგიის ფართო გამოყენებაში ჩაშვებამდე. შესაბამისად, ამგვარი ტესტების

71 იხ. საკონტროლო ჩამონათვალი, პუნქტი I.2.5: „სასამართლოს ხელმძღვანელობა ითვალისწინებს შიდა და გარე დაინტერესებული მხარეების ლეგიტიმურ საჭიროებებსა და სურვილებს სასამართლოს პოლიტიკის შემუშავებისას?“

72 იხ. CCJE-ის რეკომენდაცია, რომელიც წარმოდგენილია მოსაზრებაში no. 14 (2011), § 8: „მოსამართლეები უნდა მონაწილეობდნენ ინფორმაციული ტექნოლოგიების ზეგავლენის შეფასებაში, განსაკუთრებით, თუ გადაწყდება ან აუცილებელი შეიქნება, რომ დოკუმენტების წარმოება და/ან სამართალწარმოება ელექტრონული საშუალებებით განხორციელდეს.“

73 იხ. საკონტროლო ჩამონათვალი, პუნქტი I.2.7: „სასამართლოს ხელმძღვანელობა ქმნის კულტურას, რომელიც მიმართულია ზოგად საორგანიზაციო პროცესში გაუმჯობესებათა სტიმულირებასა და შთაგონებაზე.“

ჩატარება მკაცრად რეკომენდებულია.

105. **პროექტის განმავლობაში უკუკავშირის მისაღებად, შესაძლებელია საპილოტე ადგილების გამოყენებაც.** ფართოდ გავრცელებული პრაქტიკის თანახმად, გამოსაცდელი და საპილოტე ადგილები ქმნის თავდაპირველი მომხმარებლებისგან სწავლის შესაძლებლობას პროექტის მომდევნო ეტაპის დამტკიცებამდე, ანდა ფართო მასშტაბით ჩაშვებამდე. ეს შეესაბამება „ქვემოდან ზემოთ“ მიდგომასაც, რომელიც რეკომენდებულია CEPEJ-ის მიერ, სასამართლოს რეფორმის კონტექსტში. მნიშვნელოვანია იმის გათვალისწინებაც, რომ საპილოტე პროექტები კონკრეტულ პირობებში ხორციელდება. შესაბამისად, მათი შედეგების უფრო ფართო კონტექსტზე გავრცელება არ არის მიზანშეწონილი. თუმცა, საპილოტე პროექტები ავლენს საკითხებს, რომლებზე დაფიქრებაც საჭიროა ახალი ტექნოლოგიისა თუ ორგანიზაციული სტრუქტურის ფართოდ გამოყენებამდე. მოცემული მოდელი უნდა ფარავდეს მაქსიმალურად ბევრ შესაძლო სცენარს, რადგან სწორედ ეს სცენარები განსაზღვრავს მნიშვნელოვანწილად ტექნოლოგიისა თუ ორგანიზაციული სტრუქტურის წარმატებას/წარუმატებლობას, რომელიც საპილოტე პროექტში წარმოჩინდება.

2.6 ინფორმაციული ტექნოლოგიის ამოქმედების პოლიტიკა შეიშუავეთ ყველა დაინტერესებული მხარის მონაწილეობით

106. ინფორმაციული ტექნოლოგიების განხორციელება დროულად, ბიუჯეტის შესაბამისად და სასამართლოების მიერ გამოხატული საჭიროებების მიხედვით, არ კმარა პროექტის წარმატებისათვის. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს ინსტრუმენტის დანერგვასა და საჭირო ცვლილებათა მხარდაჭერას მოცემული სასამართლო სისტემის შესაბამის დონეზე.

107. **ცვლილების მართვის პროცესი ერთდროულად უნდა წარიმართოს ყველა საჭირო დონეზე.** სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ცვლილება უნდა შეეხოს სამუშაოს ყველა იმ კატეგორიას, რომლებზეც გავლენას იქონიებს ახალი სისტემა; ასევე, ამ კატეგორიებში არსებულ ყველა იერარქიულ დონეს, მათზე განვითარებების პირდაპირი გავლენის მიუხედავად, რათა ყველა საკმარისად იყოს ინფორმირებული, თუ რა გავლენას მოახდენს ახალი ტექნოლოგია ან ორგანიზაციული სტრუქტურა მათზე ან თანამშრომლებზე. საჭიროა, ყველა დონეზე არსებობდნენ „შემფასებლები“ (peer reviewers), ადამიანები, რომელთაც აქვთ ცოდნა პროექტის შესახებ და გაიარეს ტრენინგი ცვლილების მხარდაჭერაში. მათი დახმარება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია სისტემის ადგილობრივ დონეზე დანერგვისას. ამ ორმხრივ კომუნიკაციას, რომელიც იმპლემენტაციის პროცესის მნიშვნელოვანი ნაბიჯია, უნდა ითვალისწინებდეს პროექტის მეთოდოლოგია. იგი ხელს შეუწყობს პროექტის შედეგების შეფასებას: კერძოდ, ადგილობრივი დონიდან დეტალური უკუკავშირი მიენოდება იმაზე, როგორ მიიღება ან აღიქმება ცვლილებები. თუ იქმნება სამუშაოს ორგანიზებაში ცვლილებების თანმხლები ან მხარდამჭერი ტექნოლოგიები, უფროს მენეჯერებს ევალებათ, დეპარტამენტის დონეზე დაგეგმონ ცვლილებები, რომელთა დელეგირება IT სპეციალისტებისათვის შეუძლებელია.

108. **ტრენინგი ახალ ტექნოლოგიებში უნდა მოერგოს კონკრეტულ ადამიანებს და ხელმისაწვდომი იყოს მართლმსაჯულების გარემოში მომუშავე ყველა პირისათვის.** ტრენინგთა როლი განსხვავდება შემფასებლების (peer reviewers) როლისგან. მნიშვნელოვანია, მათი მუშაობა მომხმარებლებთან მორგებული იყოს სამიზნე ჯგუფზე. ტრენინგის საჭიროებათა შეფასებისას, ყურადღება უნდა გამახვილდეს არა მხოლოდ მომხმარებლის პროფილზე, არამედ შესაბამისი პირის ბუნებრივ შესაძლებლობებსა და განსაკუთრებულ მიდრეკილებებზეც; ასევე, სირთულეებზე, რომლებსაც შესაძლოა წააწყდნენ ისინი ახალი სისტემის ათვისების პროცესში. ტრენინგი გაცილებით ეფექტიანი იქნება, თუ მოერგება თითოეული ადამიანის საჭიროებებს, როგორც დროის, ისე გამოყენებული სასწავლო მეთოდების კუთხით. მიუხედავად იმისა, რომ მოკლევადიან პერსპექტივაში ასეთი მიდგომა ტრენინგისადმი უფრო ძვირი ჯდება, გამოცდილებამ დაადასტურა, რომ საბოლოოდ ის უფრო ხარჯთაფექტურია, ვიდრე ტრენინგი, რომელიც სისტემის ამოქმედებიდან რამდენიმე თვის შემდგომ შეცდომების გამოსწორებასა და თანამშრომელთა ხელახალ მოტივირებას მოითხოვს.

109. ასევე მნიშვნელოვანია, ტრენინგი სწორ დროს ჩატარდეს - არც ნაადრევად და არც დაგვიანებით - და ხელმისაწვდომი იყოს მანამ, სანამ ყველა ბენეფიციარი არ აითვისებს ახალ სისტემას. თეორიული ტრენინგი ახალი სისტემის ჩაშვებამდე არ იქნება ეფექტიანი, ხოლო დაგვიანებული პრაქტიკული ტრენინგი სისტემის ჩაშვების შემდგომ გარკვეული რისკების შემცველია და ცუდი

ჩვევების წახალისებას იწვევს. ხაზი უნდა გაესვას პერსონალიზებულ მხარდაჭერას (მაგ.: სისტემის ჩაშვებამდე დარიგდეს საინფორმაციო პაკეტები, ჩატარდეს თავდაპირველი ტრენინგი სისტემის ჩაშვების დროს, ხოლო სისტემის ამოქმედების შემდგომ რეგულარულად შეფასდეს უნარები, რათა თანამშრომლებმა ახალი სისტემა სათანადოდ გამოიყენონ).

110. ტრენერები უნდა ფლობდნენ ტექნიკურ უნარებს და გაიარონ სასამართლო (ან სამუშაოს შესაბამისი) ტრენინგი, მორგებული მოცემული სისტემის მიერ შესასრულებელ ფუნქციებსა და ტრენინგის ფარგლებში მოსამზადებელ ადამიანებზე, რათა მათ ესმოდათ მომხმარებელთა პრობლემები და კონსტრუქციული კომუნიკაცია შეძლონ მათთან. იდეალურ შემთხვევაში, ტრენერები უნდა იყვნენ თანამშრომლები, რომლებიც სხვადასხვა თანამდებობაზე მუშაობენ და დროებით ატარებენ ტრენინგებს, ხოლო თავად გავლილი აქვთ მომზადება რელევანტურ ტექნოლოგიებსა და სწავლების მეთოდებში.

111. სათანადო ყურადღება უნდა დაეთმოს მომხმარებელთა მომზადებას სასამართლო სისტემის გარეთ. მაგალითად, საზოგადოების წევრებს დასჭირდებათ დახმარება სათანადო ონლაინ ინსტრუმენტების მეშვეობით, ან ინდივიდუალური მხარდაჭერის სახით (სატელეფონო ცხელი ხაზები ან ონლაინ ჩატის ოთახები). გარე მომხმარებელთა მომზადების ხელშეწყობა აუცილებელია მაშინაც, როცა პროექტის დეველოპერს აღნიშნული პასუხისმგებლობა პირადად არ ეკისრება. ადვოკატთა ასოციაციებს, რომელთაც თავიანთი წევრებისათვის სურთ ტრენინგის ჩატარება, პროექტის დეველოპერები მხოლოდ ინფორმაციას კი არ აწვდიან, არამედ კურსის შექმნაშიც ეხმარებიან.

112. **სწორი კომუნიკაცია.** მნიშვნელოვანია მუდმივი დიალოგის შენარჩუნება მომავალ მომხმარებელსა და ნებისმიერ იმ პირთან, ვისზეც შეიძლება გავლენა მოახდინოს ახალმა ტექნოლოგიამ. ეს ეხება როგორც საჭიროებათა თავდაპირველ შეფასებას, ისე დიზაინის, განვითარების, დანერგვისა და მიღებული სარგებლის შეფასების ეტაპებს. მომხმარებელბთან კომუნიკაციის მიზანია მათი ინფორმირება ახალი სისტემის დადებით მხარეებზე, მათ მიერ განსახორციელებელ ქმედებებსა და სისტემის ამოქმედების ეტაპებსა ან ვადებზე.

113. მომავალ მომხმარებელბთან კომუნიკაციისას, არსებული მდგომარეობა არ უნდა წარმოჩინდეს ზედმეტად უარყოფითად, ხოლო ახალი სისტემის პირობებში მათი ცხოვრება კი - ზედმეტად ოპტიმისტურად. რაც უფრო დიდია დაპირებები, მით უფრო რთულია მათი შესრულება. ამავდროულად, უარყოფით კომენტარებს არსებულ მდგომარეობაზე მომხმარებლები აღიქვამენ მათი საქმიანობისა და შესაძლებლობების კრიტიკად, რაც, საბოლოოდ, დემოტივაციას გამოიწვევს.

114. მასალები და სერვისები მოსალოდნელი ცვლილებების შესახებ (საინფორმაციო ბიულეტენები, საინფორმაციო პაკეტები, სახელმძღვანელოები, ვიდეოინსტრუქციები, ონლაინ ტრენინგი, ცხელი ხაზი, სადისკუსიო ფორუმები) ქმნის მოდერნიზაციის მიზნის გარშემო თემის გაერთიანებისა და მხარდაჭერის მობილიზების შესაძლებლობას, ხოლო ეს მიზანი მკაფიოდ და ზუსტად უნდა განისაზღვროს პროცესის დასაწყისშივე. მის გარშემო ბევრი ადამიანის გაერთიანება იქნება შესაძლებელი, თუ ფორმულირება დაეყრდნობა სასამართლო პრინციპების ხელშეწყობის იდეას, რომელსაც მხარს თანაბრად დაუჭერს ყველა მომხმარებელი, როგორც სპეციალისტები, ისე საზოგადოების წევრები.

115. ფრთხილი, ეფექტიანი კომუნიკაცია ნიშნავს იმ სირთულეების ღია და მარტივ ენაზე განმარტებასაც, რომლებიც პროექტის ფარგლებში წარმოიშვა, ასევე, ინფორმაციის მიწოდებას მათ დასაძლევად გადადგმულ ნაბიჯებზე, ნაცვლად პრობლემების დაფარვის მცდელობისა (ეს პრობლემები მედიით მაინც გაშუქდება და პროექტის განმახორციელებლებს ინფორმაციის დამალვისთვის ბოდიშის მოხდა მოუწევთ).

116. პროექტის კომუნიკაციის პოლიტიკა უნდა გაგრძელდეს მისი დასრულების შემდეგაც, რათა საზოგადოებას მიეწოდოს ინფორმაცია მოკლე, საშუალო და გრძელვადიან შედეგებზე. ეს შექმნის ნდობის ატმოსფეროს სხვა სამომავლო IT პროექტებისათვის და ხელს შეუწყობს ახალი IT ინსტრუმენტების შემუშავებაზე პასუხისმგებელ პირთა საქმიანობას.

2.7 პროექტის მართვის კულტურიდან ინოვაციისადმი პრაქტიკულ მიდგომაზე

117. ვისაც ინფორმაციული ტექნოლოგიის საშუალებით მართლმსაჯულების სისტემის მოდერნიზება სურს, უნდა შეიმუშაოს ხედვა, რომელიც სცდება ვინრო, პროექტზე დაფუძნებული მიდგომის ფარგლებს. ცვლილებათა განხორციელების პროცესში, ეს შეიძლება გულისხმობდეს ინოვაციის მიმართ პრაქტიკული მიდგომის გამოყენებას.

118. **მმართველობის ერთი, მარტივი და მკაფიოდ განსაზღვრული სისტემის მიღება, რომელიც შესაძლებელს ხდის, პროექტის მართვა გამოეყოს დანარჩენ ადმინისტრირებას,** აუცილებელია ახალი ინსტრუმენტის დროულად და სპეციფიკაციების შესაბამისად შექმნისათვის. „დროებითი“ სტრუქტურების ჩამოყალიბება პროექტის გუნდის სახით, რომელიც აერთიანებს როგორც „ბიზნეს“, ისე „IT“ ფუნქციებს, საუკეთესო გზაა ვადებისა და ხარჯების გასაკონტროლებლად. ამავდროულად, ის ეფექტიანი და სწრაფი რეაგირების შესაძლებლობას იძლევა. სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია, პროექტის გუნდს ჰქონდეს გარკვეული მოქნილობა მისი მართვისას, რათა შემუშავების პროცესში სწრაფად და ადვილად გამოიყენოს სპეციალური (ad hoc) გადაწყვეტები და ოპერაციები. თუ მათი გამოყენება დაგვიანდა იმის გამო, რომ საჭიროა ნებართვის მოპოვება ხელმძღვანელი პირებისგან, ან ორგანიზაციის გარეთ, შეიძლება უარყოფითად აისახოს პროექტის ღირებულებასა და ვადებზე. ასეთი მოწყობა მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს პროექტის მართვასა და წარმატებას. შესაბამისად, პროექტის გუნდი ანგარიშვალდებული იქნება მხოლოდ პროექტის მიზნებზე.

119. **სისტემის მართვა ერთი დაწესებულების მიერ, მისი არსებობის განმავლობაში, ხელს შეუწყობს დახარჯული რესურსების მონიტორინგს და გააადვილებს უკუკავშირის მოპოვებას.** არსებობს რისკი, რომ ინფორმაციული სისტემის შემქმნელი/განმახორციელებელი დაწესებულებისა და მომხმარებელი დაწესებულების რადიკალური გამიჯვნა შექმნის სიტუაციას, სადაც სისტემის დიზაინი და მიწოდება მიიჩნევა დამაკმაყოფილებლად (დროულად და ბიუჯეტისა თუ სპეციფიკაციის შესაბამისად), თუმცა, ამოქმედების შემდგომ სასურველი შედეგები არ მოაქვს (ზედმეტად რთული დიზაინი, ამუშავების მაღალი ხარჯები, ტექნიკური ხარვეზები), ამ პრობლემების გამოსწორება ან ცვლილებების შეტანა კი შეუძლებელია. შესაძლებელი უნდა იყოს ახალი ინსტრუმენტებით უზრუნველყოფილი ოპერაციული გაუმჯობესებების რეგულარულად გაზომვა და განახლება ტექნოლოგიის არსებობის მანძილზე, რათა შეფასდეს ინოვაციის გრძელვადიანი შედეგები და მოხერხდეს ამ შედეგებზე ანგარიშგება, არა მხოლოდ მომხმარებლების წინაშე. ეს ნიშნავს, რომ ინფორმაციული სისტემის მუშაობის შეფასების ინდიკატორები წინასწარ უნდა შეიქმნას, შეფასების ფართო სისტემის ფარგლებში. IT სისტემის მომხმარებელ და შემქმნელ დაწესებულებებს შორის თანამშრომლობა მნიშვნელოვანია, ვინაიდან იძლევა მუშაობის შეფასების ინსტრუმენტთა პირდაპირ ინფორმაციულ სისტემაში გათვალისწინების შესაძლებლობას (მონაცემთა ავტომატური შეგროვებისათვის), რაც უფრო იაფია, ვიდრე რეტროსპექტიული შეფასება.

120. **პროექტის თითოეულ ეტაპზე მისი მართვის მხარდაჭერის შესაძლებლობათა შექმნა.** დამოუკიდებელი ექსპერტები ან მკვლევარები სხვადასხვა სფეროდან ხელს შეუწყობენ განსახორციელებელ ცვლილებათა წარმატებით მართვას. რეკომენდებულია მათი ჩართულობა როგორც საჭიროებათა გამოვლენის, ისე ახალი სისტემის შექმნის/მუშაობის და გავლენის შეფასების პროცესში, რადგან აღნიშნული: (i) ორგანიზაციებს საშუალებას აძლევს, საჭიროებისას ჰქონდეთ ნვდომა იმ ექსპერტულ გამოცდილებაზე, რომელიც, როგორც წესი, ორგანიზაციის შიგნით არ მოიპოვება (სოციოლოგია, მართვა, სოციალური ფსიქოლოგია, ეკონომეტრიკა, ანთროპოლოგია და სხვა); (ii) ხელს უწყობს მონაცემთა შეგროვებისა და ანალიზის მიუკერძოებლობას მომხმარებლებისა და საზოგადოების თვალში. გარე მონიტორინგი ეხმარება ახალი იდეებისა და ინფორმაციის გაჩენას ინფორმაციული სისტემების სტრატეგიასა და განვითარებაზე კონკრეტულ პროფესიონალურ გარემოში. სოციოლოგების მეთოდებისა და აქტივობების შედეგად მიღებული ახალი იდეები დადებითად აისახება წინასწარ კვლევებზე, სცენარებსა და/ან უკუკავშირებზე და ხელს უწყობს ინოვაციის უფრო ეფექტიანად გავრცელებას, გადაწყვეტილების მიმღებ პირებსა და პრაქტიკოსებს კი აწვდის ინფორმაციას მართლმსაჯულების სისტემაში ინოვაციური IT გადაწყვეტების წინასწარ გათვლილ და უნებლიე შედეგებზე. დამოუკიდებელი ექსპერტებისა და მკვლევარების ჩართულობა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, როდესაც საქმე ეხება IT პროექტებში პრობლემების, იმედგაცრუებების და/ან წარუმატებლობების შესწავლას. ეს შესაძლებელს ხდის ეფექტიანად მუშაობას

მოდერნიზაციის სამომავლო პოლიტიკაზე, მოქნილი და ღია თანამშრომლობის მეშვეობით.

121. **თუ შესაძლებელია, მართლმსაჯულების ერთ სფეროში დაზოგილი რესურსები გადაიტანეთ მეორე სფეროში.** ინფორმაციული ტექნოლოგია, როგორც წესი, ასოცირდება „კრეატიულ დესტრუქციასთან“, თუმცა ინოვაცია მართლმსაჯულების კონტექსტში, რომელსაც წინამდებარე დოკუმენტი ეთმობა, შეეხება არა მხოლოდ რესურსების დაზოგვას ან უფრო ეფექტიანად გამოყენებას, არამედ შემდეგ საკითხებსაც: მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის გაადვილება; მხარეთა თანასწორობის გაუმჯობესება; მიღებული გადაწყვეტილებების სიცხადე; და მართლმსაჯულების სისტემაში გამჭვირვალობის ამაღლება. ვინაიდან ეფექტიანობა ინოვაციის მნიშვნელოვანი ნაწილია, პროექტის მართვისას დეველოპერებმა პრიორიტეტი უნდა მიანიჭონ გარკვეულ სფეროებში დაზოგილი რესურსების გადამისამართებას სხვა სფეროებში. ასეთი ზომები ხელს შეუწყობს დაინტერესებულ მხარეთა მხარდაჭერის მობილიზებას მართლმსაჯულების სისტემაში და გააფართოებს რეფორმების ბაზას. ადამიანური ინტერვენციის აღმოფხვრის ნაცვლად, კომპიუტერიზაცია უნდა ამსუბუქებდეს ადამიანთა ტვირთს - მათ ათავისუფლებდეს განმეორებითი დავალებების რუტინული შესრულებისაგან, რომელიც არ ასტიმულირებს ინტელექტს. კიბერმართლმსაჯულება შესაძლოა გახდეს შესაბამის პირთა (როგორც მოსამართლეების, ისე პროკურორების, განმწესრიგებლების, ადვოკატების ან დამხმარე პერსონალის) პოტენციალის გახსნის საშუალება; კერძოდ, მათ მხოლოდ ისეთი სამუშაო დაევალებათ, რომელსაც მანქანა ვერ შეასრულებს, ან არ უნდა შეასრულოს. ამავდროულად, დავალებები, რომლებიც ადამიანის ინტელექტსა და მგრძობელობას მოითხოვს, მართლმსაჯულების სისტემის არსია.

დანართი 1

„კიბერმართლმსაჯულებისთვის საჭირო ცვლილებათა ხელშეწყობის“ საკონტროლო ჩამონათვალი

1. IT პროექტის მართვაზე პასუხისმგებელი ორგანიზაციების საკონტროლო ჩამონათვალი

პროექტის დაგეგმვა

- საჭიროებები შეფასდა საფუძვლიანად და ეს შეფასება დაცულია როგორც მოთხოვნის, ისე მიწოდების მხარის ზეწოლისაგან?
- ჩატარდა იმ ინფორმაციული სისტემების კომპლექსური მიმოხილვა, რომლებსაც ამ ეტაპზე იყენებენ დაინტერესებული მხარეები და მართლმსაჯულების სისტემის პარტნიორები?
- შესაძლებელია არსებულ პლატფორმაზე, საჭირო დროით, იმ ინფორმაციული სისტემის განთავსება, რომლის დანერგვასაც ფიქრობთ?
- არსებობს პრეცედენტები თქვენს უშუალო გარემოში (სასამართლოში, სასამართლოს გარეთ და საერთაშორისო დონეზე), რომლებიც შეისწავლეთ, ვიდრე დაფიქრდებოდით კონკრეტული ინფორმაციული სისტემის შემოღებასა და დანერგვაზე?
- ითვალისწინებთ თქვენს წარსულ გამოცდილებას ინფორმაციულ სისტემებთან დაკავშირებით (როგორც წარმატებებს, ისე წარუმატებლობებს)?

პროექტის ამოცანები

- განისაზღვრა მკაფიო (გაზომვადი და შემომწმებადი) ამოცანები ინფორმაციულ ტექნოლოგიებზე დაფუძნებული მოდერნიზაციის პროექტისთვის, მართლმსაჯულების სისტემის ფუნქციონირების გასაუმჯობესებლად?
- შესაძლებელია ამ ამოცანების დაკავშირება მართლმსაჯულების ხელშეწყობასა და ძირითად სასამართლო პრინციპებთან?
- ჩაატარეთ იმ პროცედურებისა და პროცესების აუდიტი, რომლებზეც პირდაპირ ან ირიბ გავლენას მოახდენს ინფორმაციული სისტემის დანერგვა?
- არსებული სისტემები თავსებადია ახალ ტექნოლოგიასთან?
- შეაფასეთ სასამართლო სისტემაში რეფორმის გატარების აუცილებლობა ინფორმაციული სისტემის დანერგვამდე ან დანერგვასთან ერთად?
- რისკის მართვისა და უსაფრთხოების რა მიდგომები შეიმუშავეთ მოცემულ ინფორმაციულ სისტემასთან მიმართებით?
- მოქმედებს ადამიანის უფლებებისა და პროფესიული საიდუმლოს დაცვის სპეციალური პოლიტიკა ინფორმაციული სისტემის მიერ გენერირებულ მონაცემთა მიმართ?

პროექტისთვის გამოყოფილი რესურსები

- პროექტის ბიუჯეტი შემუშავდა პროექტთან დაკავშირებული სხვადასხვა ხარჯისა და ინფორმაციული სისტემის ვადის გათვალისწინებით?
- კერძოდ, გათვალისწინებულია ერთი სისტემიდან მეორეზე გადასვლისა და შესაძლო განახლებების ხარჯები?
- შემუშავებულია ინვესტიციების უკუგების გეგმა?
- შემუშავებულია ახალი სისტემის მუშაობის შეფასების ძირითადი ინდიკატორები? ახალი სისტემის დიზაინი ითვალისწინებს სისტემის მუშაობის გაზომვას?
- შესაძლებელია ინფორმაციული სისტემის გამოყენების შედეგად მართლმსაჯულების ერთ სფეროში გათავისუფლებული რესურსების გადამისამართება სხვა სფეროებში, რომლებსაც ისინი სჭირდებათ?

ორგანიზაციული მონყობა

- პროექტის გუნდს აქვს საჭირო ექსპერტული გამოცდილება?
- დაფიქრდით იმაზე, რა სახის დახმარება დაგჭირდებათ პროექტის სხვადასხვა ეტაპზე, როგორც დამკვეთს?
- მკაფიოდ არის განსაზღვრული პროექტის მართვა? გაითვალისწინეთ, რა დადებითი მხარეები აქვს მართვის ერთიან სტრუქტურას, რომელიც ადმინისტრირების დანარჩენი პროცესისგან განცალკევებული იქნება?
- აქვთ პროექტის მენეჯერებს ოპერაციული მოქნილობა, განსაკუთრებით, პროექტისათვის გამოყოფილი რესურსების გამოყენებასთან მიმართებით?
- გიფიქრიათ საპილოტე ადგილების ან ინიციატივების გამოყენებაზე ახალი სისტემის ფართო მასშტაბით ამოქმედებამდე?
- იგეგმება პროექტის მიმდინარეობისას უკუკავშირის მოპოვება გამოყენებულ მეთოდებში შესაბამისი ცვლილებების შესატანად?
- გააგრძელებს ოპერირებას მონიტორინგის სპეციალური მექანიზმი ინფორმაციული სისტემის მიწოდების შემდეგ, რათა სისტემის მოხმარებასთან დაკავშირებული მონაცემები გათვალისწინებული იყოს დასახული მიზნების მიღწევის შეფასებისას?
- გაითვალისწინეთ ყველა რისკი და მიიღეთ ყველა საჭირო ზომა ინფორმაციული სისტემის შემუშავებისა და მიწოდების პროცესში სერვისის გარე პროვაიდერის მონაწილეობასთან მიმართებით?

ცვლილების მართვა

- ჩართულია სხვადასხვა იერარქიული დონე საჭირო ცვლილებათა ხელშეწყობის პროცესში?
- აქტიურად მონაწილეობენ სისტემის შემუშავებაში ადამიანები, რომლებიც ისარგებლებენ ამ სისტემით? მათი ჩართულობა პროექტის ბოლომდე გაგრძელდება? შეიქმნა ორგანოები, რომლებიც ხელს შეუწყობს კონსულტაციის პროცესს პროექტის მენეჯერსა და მომხმარებლებს შორის?
- შესაძლებელია ახალი სისტემის შესახებ ტრენინგის მორგება ინდივიდუალურ მომხმარებლებზე?
- დარწმუნებული ხართ თქვენს შესაძლებლობაში, რომ მოახერხებთ სათანადო კომუნიკაციას და სამიზნე ჯგუფებს მიაწოდებთ ინფორმაციას პროექტის ამოცანებსა და მართვაზე?

2. საკონტროლო ჩამონათვალი ინფორმაციული სისტემის მომხმარებლებისათვის

არსებული ინფორმაციული სისტემის აღქმა მომხმარებელთა მიერ

- ზოგადად, თვლით, რომ IT სისტემა საკმარისად ითვალისწინებს თქვენს ბიზნესსაჭიროებებს?
- IT სისტემა აადვილებს ყოველდღიური დავალებების შესრულებას? ამცირებს განმეორებითი დავალებების შესასრულებლად საჭირო დროს? უზრუნველყოფს დამატებით ექსპერტულ ცოდნას (შეტყობინების ვადების გამოანგარიშება, პრეცედენტულ სამართალთან დაკავშირება და ა.შ.)?
- თქვენი აზრით, მისი ერგონომიული დიზაინი მორგებულია შესასრულებელ დავალებებზე?
- IT სისტემის შინაარსი ასახავს საკანონმდებლო და/ან მარეგულირებელ ჩარჩოში განხორციელებულ ცვლილებებს?

ტრენინგი

- როგორ ხდება IT სისტემის შესახებ ტრენინგის ორგანიზება? (სავალდებულო/არასავალდებულოა, ორგანიზებულია სასამართლოს ან ადმინისტრაციული დეპარტამენტის მიერ/ტრენინგს ატარებს კოლეგა)
- ფიქრობთ, რომ გაიარეთ სათანადო მომზადება IT სისტემის გამოყენებაზე?
- IT სისტემის განახლების შემთხვევაში, რა სახის ტრენინგი გიტარდებათ ახალი ფუნქციების გამოყენებაზე?

სასამართლოს ადმინისტრირება

- IT სისტემა აწარმოებს მონაცემთა ტაბლოს (scoreboard) (სტატისტიკა, აღრიცხვა), რომელიც სასამართლოს მართვაში გამოიყენება?
- თქვენი აზრით, IT სისტემის მიერ წარმოებული მონაცემთა ტაბლო საიმედოა? გადაგიმონებთ ბიათ შედეგების საიმედოობა სხვა მეთოდების გამოყენებით?
- მონაცემთა ტაბლოს შესაქმნელად გამოიყენება CEPEJ-ის ინსტრუმენტები?
- ამ სტატისტიკურ მონაცემებს უგზავნით სასამართლო დეპარტამენტებს, თუ მათ პირდაპირ სისტემიდან იღებენ?

არსებულ IT სისტემაში ცვლილებების საჭიროება და სურვილი

- გუნდი, რომელიც IT სისტემას მართავს, ითვალისწინებს თქვენს კომენტარებს და/ან მოთხოვნებს ცვლილებებთან დაკავშირებით? თვლით, რომ ისინი თქვენს მოთხოვნებზე სათანადო რეაგირებენ?
- არსებულ IT სისტემაში რა ფუნქციების გაუმჯობესებას ისურვებდით?
- თქვენი აზრით, რომელია სასიცოცხლო მნიშვნელობის ფუნქციები, რომლებიც უცვლელი უნდა დარჩეს?

დანართი 2

მოკლე ბიბლიოგრაფია კიბერმართლმსაჯულება ევროპის საბჭოს ინსტრუმენტებში

„ევროპული სასამართლო სისტემები: მართლმსაჯულების ეფექტიანობა და ხარისხი: ინფორმაციული ტექნოლოგიის გამოყენება ევროპის სასამართლოებში“, CEPEJ-ის კვლევები, no. XX, 2016 წლის გამოცემა (2014 წლის მონაცემები).

ევროპის მოსამართლეთა საკონსულტაციო საბჭო (CCJE), მოსაზრება no. 14 (2011), „მართლმსაჯულება და ინფორმაციული ტექნოლოგიები“.

ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის რეზოლუცია 2081 (2015), „მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობა და ინტერნეტი: პოტენციალი და გამოწვევები“, ანგარიში: დოკუმენტი 13918, 2015 წლის 10 ნოემბერი.

ევროპის საბჭოს სამართლებრივი თანამშრომლობის ევროპული კომიტეტის კვლევა, „ელექტრონული მტკიცებულების გამოყენება სამოქალაქო და ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებაში და მისი გავლენა მტკიცებულების წარდგენის მარეგულირებელ წესებსა და მტკიცების მეთოდებზე“, CDCJ(2015), 2016.

„დემატერიალიზაცია და ინფორმაციული ტექნოლოგიის გამოყენება სასამართლოში“, ანგარიში CEPEJ-COOP(2009)4, როლანდ ბიუ, ელსა გარსია მალტრას დე ბლასი, გეორგ სტავა.

„ინფორმაციული და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების გამოყენება ევროპულ სასამართლო სისტემებში“, CEPEJ-ის კვლევა no. 7 (2006), მარკო ველიკონა.

CEPEJ-ის საინფორმაციო ბიულეტენი no. 14, 2015 წლის დეკემბერი. კერძოდ, იხილეთ შემდეგი ზოგადი კონტრიბუციები: „ტექნოლოგიური ინსტრუმენტების გავლენა მართლმსაჯულების სისტემის ეფექტიანობასა და ხარისხზე“, ჟან-პოლ ჟინი; „ცვლილების მართვა კიბერმართლმსაჯულებისკენ“, ანიკ მენესური; „ახალი ტექნოლოგიების გამოყენება სასამართლოებში: აუცილებელი ინსტრუმენტი საქმის მართვის გასაუმჯობესებლად“, ფაბიო ბართოლომეო; და ონლაინ თემატური ფაილი „როგორ ვმართოთ კიბერმართლმსაჯულებისთვის საჭირო ცვლილებები“, ეფუძნება კვლევით სესიას, რომელსაც ორგანიზება გაუწია CEPEJ-მ, 2015 წლის 10 დეკემბერს გამართულ 26-ე პლენარულ შეხვედრაზე.

ევროკავშირის წევრმა სახელმწიფოებმა გადანყვიტეს, ერთმანეთს დაუკავშირონ თავიანთი ნოუ-ჰაუ, რესურსები და ბედი. ერთად, მათ ააშენეს სტაბილურობის, დემოკრატიისა და მდგრადი განვითარების ზონა და ამასთანავე, შეინარჩუნეს კულტურული მრავალფეროვნება, ტოლერანტობა და ინდივიდუალური თავისუფლებები. ევროკავშირი მზადაა, საკუთარი მიღწევები და ღირებულებები გაუზიაროს ქვეყნებსა და ადამიანებს მის საზღვრებს გარეთ.

<http://europa.eu>

ევროპის საბჭო არის ადამიანის უფლებათა მონინავე ორგანიზაცია კონტინენტზე. იგი 46 წევრი სახელმწიფოსაგან შედგება, რომელთა შორისაა ევროკავშირის ყველა წევრი ქვეყანა. ევროპის საბჭოს ყველა წევრმა სახელმწიფომ ხელი მოაწერა ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციას - ხელშეკრულებას, რომლის ძირითად მიზანს ადამიანის უფლებების, დემოკრატიისა და კანონის უზენაესობის დაცვის უზრუნველყოფა წარმოადგენს. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო ზედამხედველობს კონვენციის შესრულებას წევრ სახელმწიფოებში.

www.coe.int

Translation co-funded
by the European Union

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE